ศึกษาเปรียบเทียบปัญหา/ทางออกพรมแดน

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ*

พวงทอง ภวัครพันธุ์ **

Flemming Winther Nielsen***

มรกต เจวจินดา ไมยเออร์****

สิทธา เลิศไพบูลย์ศิริ*****

วีระ สมบูรณ์******

---

*เลขาธิการมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

***อาจารย์มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

****อาจารย์ ดร., ผู้ช่วยคณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*****อาจารย์พิเศษ โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

******รองศาสตราจารย์ ดร., หัวหน้าภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วีระ สมบูรณ์ : (ดำเนินรายการ)

ขอเริ่มรายการในช่วงบ่ายของการสัมมนาในวันนี้ โดยในช่วงบ่ายที่ห้องใหญ่นี้จะเป็นการอภิปรายเกี่ยวกับ**การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและทางออกพรมแดน** โดยเราก็จะมีกรณีศึกษาจากประเทศต่างๆ เหตุการณ์ต่างๆ ทั้งที่อยู่ไกลตัวและก็ใกล้ตัวให้ได้พิจารณากัน ผู้ดำเนินรายการคือ กระผม วีระ สมบูรณ์ จากภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผมขอกล่าวสวัสดีแก่ท่านกรรมการมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และกรรมการมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย และกรรมการบริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด และขอกล่าวสวัสดีแก่ท่านอาจารย์และท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน

สำหรับวิทยากรในช่วงบ่ายนี้ เราก็ได้รับเกียรติจากผู้รู้ในพื้นที่ต่างๆ มากันมากมายหลายท่าน ผมจะขออนุญาตแนะนำท่านเหล่านี้ ซึ่งประวัติของท่านมีมากมาย แต่ขออนุญาตกล่าวเฉพาะที่ใกล้ในปัจจุบันเป็นหลัก โดยผมจะเรียงตามลำดับที่ทางขวามือผมเป็นต้นไป

ท่านแรก ปัจจุบันท่านเป็นอาจารย์พิเศษในโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมีงานเขียน งาน

บรรณาธิการเกี่ยวกับทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากพอสมควร และในปัจจุบันก็ยังสนใจเรื่องของติมอร์ตะวันออก ได้ศึกษาและแปลหนังสือเกี่ยวกับประเทศนี้อยู่ ขอเสียงปรบมือให้กับ อาจารย์สิทธา เลิศไพบูลย์ศิริ

ท่านต่อมา ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นรองผู้อำนวยการโครงการศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต ด้านการพัฒนาระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นหลักสูตรนานาชาติของคณะรัฐศาสตร์ด้วย ท่านได้ศึกษาทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเรื่องปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกัมพูชา แต่วันนี้ท่านก็จะพูดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย ขอเสียงปรบมือต้อนรับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงทอง ภวัครพันธุ์

ท่านต่อมา ท่านก็ได้กรุณาสละเวลามาบรรยายให้เราฟังถึงปัญหาและทางออกที่น่าสนใจมากของทวีปยุโรป และก็เป็นกรณีที่พวกเราอาจจะไม่ค่อยมีความรู้กันนัก ปัจจุบันท่านเป็น retire senior lecturer จาก The Danish School of Social Work ซึ่งอยู่ที่คณะ Social Science and Development และท่านสอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และได้เขียนบทความมากมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเดนมาร์ก ขอเสียงปรบมือให้กับอาจารย์ Flemming Winther Nielsen

ท่านต่อมา ปัจจุบันท่านเป็นผู้ช่วยคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ท่านได้ศึกษามาทางด้านประวัติศาสตร์ ทางด้าน History and Civilization จาก European University Institute ของนครฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี ท่านมีผลงานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยที่เชื่อมโยงกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากมาย ขอเสียงปรบมือให้กับอาจารย์ ดร. มรกต เจวจินดา ไมยเออร์

ส่วนท่านสุดท้าย ที่ผมมิบังอาจแนะนำท่าน แต่เราคงทราบกันดี ปัจจุบันท่านเป็นเลขานุการและกรรมการมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ แล้วท่านยังเป็นประธานที่ปรึกษาของโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่ที่จริงแล้วเราก็คงรู้จักท่านมาเป็นเวลานานในฐานะอื่นๆ มากมาย วันนี้ท่านจะมาพูด

เกี่ยวกับเรื่องไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นประเด็นที่เรากำลังสนใจกันอย่างยิ่ง ขอเสียงปรบมือให้กับอาจารย์ ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

ประเด็นที่เราพูดถึงกันนั้น คงเป็นที่ทราบกันดีว่าเรื่องนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน เพราะว่าถ้าเราต้องการศึกษาเรื่องรัฐชาติ ซึ่งเป็นรูปแบบของการจัดหน่วยทางการเมืองและการปกครองในโลกสมัยใหม่ เราก็คงจะทราบกันดีว่า การมีดินแดน การมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน และมีพรมแดนที่ชัดเจนอย่างละเอียด ลงไปจนกระทั่งถึงตารางนิ้ว ตารางเซนติเมตรเหล่านี้ อาจจะเรียกได้ว่าเป็นเมกะโปรเจกต์ (Mega Project) หรือเป็นอภิมหาโครงการของรัฐชาติตั้งแต่ต้นที่เกิดขึ้นมาในโลกนี้มาจนกระทั่งถึงในปัจจุบัน และอันที่จริงแล้วอภิมหาโครงการนี้ ไม่ใช่ว่าพอเกิดรัฐชาติขึ้นแล้วมันก็เสร็จสิ้นทันที มันไม่เคยเกิดขึ้นมาแบบนั้น พอเป็นชาติแล้วก็มีพรมแดนได้อย่างชัดเจน พรมแดนไม่ได้งอกขึ้นมา แต่ต้องผ่านกระบวนการต่างๆ ในประวัติศาสตร์มายาวนาน และอันที่จริงก็เป็นโครงการที่ยังไม่จบ ก็คงจะต้องทำกันต่อไปเรื่อยๆ แล้วก็คงมีประเด็นปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมาให้ต้องจัดการเกี่ยวกับการสร้างอภิมหาโครงการนี้ต่อไปเรื่อยๆ เพราะฉะนั้น ประเด็นปัญหาและทางออกจึงเป็นเรื่องที่เราจำเป็นต้องแสวงหากันอยู่ตลอดเวลา แล้ววันนี้เราก็จะนำเอากรณีของพรมแดนของประเทศต่างๆ มาศึกษาเปรียบเทียบ คือกรณีของเดนมาร์ก-เยอรมนี กรณีของฝรั่งเศส-เยอรมนี กรณีของอินโดนีเซีย-มาเลเซีย กรณีของสิงคโปร์-มาเลเซีย และกรณีของไทย-กัมพูชา

ผมขอเริ่มต้นด้วยการมองภาพที่ไกลตัวออกไปก่อน ก็เหมือนกับเราได้เห็นภาพที่ไกลตัวออกไป แล้วก็ย้อนเวลากลับไปในอดีตพอสมควร เพราะฉะนั้น ผมจะเริ่มจากกรณีที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรปในอดีตก่อน และเนื่องจากว่ามีความจำเป็นทางด้านเทคนิคที่จะต้องเริ่มด้วย แต่ถึงอย่างไรผมก็คิดว่าเป็นเรื่องเหมาะสมอยู่แล้วที่เราจะเริ่มต้นที่ตรงนี้ ผมอยากจะเริ่มที่กรณีของพรมแดนระหว่างเดนมาร์กกับเยอรมนี ซึ่งอาจารย์ Flemming Winther Nielsen จะเป็นผู้นำเสนอ ท่านจะนำเสนอเป็นภาษาอังกฤษ และมีรายละเอียดฉายให้ท่านได้ชมด้วย ท่านจะบรรยายจนเสร็จ และหลังจากนั้นผมจะสรุปเป็นภาษาไทยสั้นๆ เพราะฉะนั้น ขอเรียนเชิญอาจารย์ Flemming Winther Nielsen

Dr.Flemming Winther Nielsen :

Thank you. I will talk about "Danish soil and souls regained from Germany 1920"

Since the time of the Vikings around 900-1100 A.C. Denmark became smaller and smaller; then grew a bit in 1920 and today covering 44.000 km^2 and with 5.5 million inhabitants.

First we lost the English provinces, then the Southern part of, what is now, Sweden, then Norway in 1812. Finally the Southern part of the peninsular Jutland, the province of Schleswig-Holstein was lost in the German (Prussian)-Danish war of 1864. But partly Denmark got these provinces back in 1920, not by war at all, but by plebiscite-or referendum, the people went to the polling stations deciding whether they wanted to be citizens of Denmark or Germany.

Germany lost World War 1 (1914-1918). A Peace Treaty was negotiated in the castle of Versailles, just outside Paris. Here the American President W. Wilson advocated, but often in vain, liberal and broad minded solutions to the problems left by the war. It was nevertheless decided that peoples in border regions should have the right to self determination, in practical terms decide by vote whether they wanted to belong to this or that country.

The only place in Europe where this actually took place and mowed the borders and the boundary posts was in the border region, Schleswig-Holstein, between Denmark and Germany. This was further founded in article 5 of The Prague Peace Treaty of 1866, where the Danish population now living in the Northernmost part of Germany were promised a plebiscite-a referendum, "in due cause". Due cause showed to be the year 1920.

In 1919 a commission consisting of French, British, Swedish and Norwegian officers and officials took over the administration of

Schleswig-Holstein where the German civil service and officials were sent home. Then they also prepared the referendum. The province was divided into 3 zones. In Zone 1, the Northern area nearest to Denmark, people went to the polls February 10th 1920. In Zone 2, the middle part of Schleswig-Holstein, people voted March 14th 1920. It was agreed that there should be no referendum in Zone 3, around Hamburg; everybody accepted that this part was lost for Denmark forever.

-----We will now have a visual impression by searching Google: Genforeningen (the re-unification), where we will find illustrative maps -----.

The zones voted 'en bloc' meaning that if there was a majority for Denmark in the Zone as such also a municipality with a German majority would go to Denmark.

As we can see the result was that Zone 1, Old Danish heartland, had a very clear Danish majority and was given back to Denmark. But during the years from 1864 to 1918 the Prussia (later Germany) managed to Germanize the majority in Zone 2. They used the well known methods of giving preferences to people of German observation and German speaking.

Discrimination of Danes applying for public jobs, settlements of Germans from other provinces. German as the one and only language in school etc. The result in 1919, Zone 2, caused much sorrow and anger in the Danish minority of the zone, but the result was democratic and could not be debated as such.

The official re-unification between Zone 1 and Denmark took place June 15th 1920, where the Danish King, on a white horse, and his two sons rode over the now defunct border.

In the Peace Treaty of Versailles it was also decided that minorities, for example people of German conviction in Zone 1, people of Danish conviction in Zone 2, should have the right to establish schools, folk high schools and associations, establish a press etc, form a minority party and so on. For these purposes they could receive teachers and financial assistance from the old "Motherland". It would be fair to say that the border disputes in the area was forever mowed from a military issue to a cultural competition. That was maybe the most important result for the people. The border has never since mowed one meter.

Thank you very much

วีระ :

Thank you very much. อาจารย์ Flemming ผมจะขอสรุปสั้นๆ กรณีที่อาจารย์ Flemming พูดถึงนั้น เป็นกรณีระหว่างเดนมาร์กกับเยอรมนี ท่านเริ่มด้วยการเล่าถึงประวัติของเดนมาร์กว่า จากยุคของไวกิ้งซึ่งก็มีอาณาจักรกว้างใหญ่ไพศาลก็ค่อยๆ มีการแยกตัวออกไป แล้วก็สูญเสียดินแดนต่างๆ ไป จนในปัจจุบันก็ไม่ใช่ประเทศที่มีพื้นที่มากมายอย่างที่เป็นมาในอดีต รวมทั้งจำนวนประชากรด้วย ปัจจุบันมีพื้นที่ 44,000 ตารางกิโลเมตร และประชากร 5.5 ล้านคน

แต่ประเด็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นอย่างโดดเด่นมากๆ ของโลกก็คือ กรณีที่เกิดสงครามระหว่างเดนมาร์กกับสมาพันธรัฐเยอรมันในปี 1864/2407 และดินแดนที่เป็นบริเวณแคว้นที่เรียกว่า ชเลสวิก-โฮลชไตน์ (Schleswig-Holstein) ก็ตกไปอยู่กับสมาพันธรัฐเยอรมัน

ต่อมาเมื่อเกิดสงครามโลก ครั้งที่ 1 ในช่วงปี 1914-1918/2457-2461 ซึ่งเดนมาร์กก็วางตัวเป็นกลาง แต่หลังสงคราม ปรัสเซียหรือจักรวรรดิเยอรมันก็เป็นผู้แพ้สงคราม ก็มีการทำสนธิสัญญาแวร์ซายส์ ซึ่งตามการประชุมเจรจากันที่แวร์ซายส์นั้น หลักการที่สำคัญซึ่งนำเสนอโดยประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) ก็เป็นหลักการที่ต้องการให้มีการแก้ไขข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องดินแดนและพรมแดน โดยใช้ระบบ

ที่เป็นสันติวิธี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ คือประชาชนที่อยู่ในเขตที่เป็นพื้นที่พรมแดนสามารถที่จะตัดสินใจด้วยตนเองว่า อยากจะเป็นพลเมืองของฝ่ายใด ก็ใช้หลักการนี้มา ซึ่งหลักการนี้อันที่จริงแล้วก็ได้มีระบุไว้ในช่วงที่มีสงครามระหว่างเดนมาร์กกับสมาพันธรัฐเยอรมัน โดยผลของสงครามครั้งนั้นก็คือสนธิสัญญาปราก (Prague) ที่กรุงปราก เมื่อปี 1866/2409 ว่าเมื่อถึงเวลาอันเหมาะสมจะให้มีการทำประชามติเพื่อที่จะให้ประชาชนเลือกว่าจะอยู่ฝ่ายใดหรือสังกัดอยู่ในประเทศใด

และเวลาก็มาถึงตามที่ระบุไว้ว่า “เมื่อถึงเวลาอันเหมาะสม” ตรงกับปี 1919/2462 มีการจัดให้มีการโหวตกัน โดยให้แบ่งแคว้นชเลสวิก-โฮลชไตน์นั้นออกเป็น 3 โซนด้วยกัน โซนที่ 1 โซนที่ 2 โซนที่ 3 ซึ่งเป็นที่แน่ชัดว่าโซนที่ 3 นั้น ซึ่งเป็นส่วนที่เป็น ฮัมเบิร์ก (Hamburg) นั้นก็คงจะเป็นของเยอรมนี (ขณะนั้นเรียกสาธารณรัฐไวมาร์) แต่โซนที่จะมีการลงคะแนนนั้นก็คือโซนที่ 1 และโซนที่ 2 โดยวิธีการลงประชามตินั้นจะเป็นวิธีการลงประชามติแบบครอบคลุมทั้งเขต หรือครอบคลุมทั้งโซนเลย หรือที่เรียกว่า en bloc หมายความว่า ในโซนใดก็ตามถ้าเสียงส่วนใหญ่เป็นเดนมาร์ก ต้องการไปอยู่กับเดนมาร์ก แต่อาจจะมีเมืองใดเมืองหนึ่งหรือเขตใดเขตหนึ่ง ที่มีชาวเยอรมันเป็นประชากรส่วนใหญ่ก็ให้ถือว่ารวมเข้าไปด้วย ก็หมายความว่า ในเมืองที่ยังมีชาวเยอรมันเป็นส่วนใหญ่นั้นก็เข้าไปอยู่ในโซนนั้นที่กลายเป็นของเดนมาร์กด้วย กรณีนี้ก็เช่นเดียวกันกับโซนอื่นที่อาจจะเป็นได้ว่าส่วนใหญ่ก็เป็นชาวเยอรมัน และจะมีบางเมืองเป็นเดนนิชหรือเป็นชาวเดนส์ก็จะต้องเข้าไปอยู่กับเยอรมัน ผลที่ออกมาก็คือว่า โซน 1 นั้นก็ได้รับการโหวตแล้วก็กลับไปสู่เดนมาร์ก ส่วนโซนที่ 2 นั้น เนื่องจากเยอรมันได้ใช้กระบวนการทำให้เป็นชาวเยอรมันและระบบของเยอรมันซึ่งส่งอิทธิพลต่อประชาชนอย่างมากก็เลยไม่ได้เป็นของเดนมาร์ก มีแต่โซน 1 ที่เป็นของเดนมาร์ก

ในระหว่างที่ทำการลงประชามติเจ้าหน้าที่ของรัฐของเยอรมันนั้นก็จะต้องออกจากโซนเหล่านี้ทั้งหมด โดยมีเจ้าหน้าที่และก็กองกำลังของประเทศหลายๆ ประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส สวีเดน นอร์เวย์ เข้ามาทำหน้าที่ให้แทนในระหว่างที่ลงประชามตินั้น ผลก็ออกมาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่ที่น่าสนใจก็คือว่าจากข้อตกลงกันในครั้งนั้นก็ให้ถือว่า แม้ว่าจะ

มีชนกลุ่มน้อยในทั้ง 2 โซนนี้ ก็คือโซน 1 ที่เป็นของเดนมาร์ก และโซน 2 ที่เป็นของเยอรมันนั้น ชนกลุ่มน้อย ทั้ง 2 เขตก็ยังคงมีสิทธิ์จัดตั้งโรงเรียน สิทธิ์ในการใช้ภาษา สิทธิ์ในการมีสิ่งตีพิมพ์ หนังสือพิมพ์ รวมทั้งจัดตั้งพรรคการเมืองเสียงส่วนน้อย หรือพรรคการเมืองของชนกลุ่มน้อยของตนเองและเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองด้วยอัตลักษณ์ของตนเองได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากว่าก็ยังดำเนินต่อไปได้

กรณีนี้อาจารย์ Flemming ก็ได้ชี้ให้เห็นว่า นี่เป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของพรมแดนด้วยการเปลี่ยนหรือการย้ายจากประเด็นปัญหาทางการทหาร การสู้รบ ให้กลายมาเป็นการแข่งขัน การต่อสู้ ในทางสันติวิธีผ่านกระบวนการทางการเมืองและเป็นเรื่องทางวัฒนธรรม ก็คือเป็นการที่เปลี่ยนเรื่องของการทหาร การสงครามให้กลายมามีทางออกได้ ประเด็นกรณีเช่นนี้ก็เป็นตัวอย่างที่สำคัญและน่าศึกษามาก และก็มีความพยายามที่จะมาใช้ต่อมาในหลายกรณี เช่น ในกรณี โคโซโว ผมก็คิดว่าเป็นจุดเริ่มต้นของประเด็นที่น่าสนใจมากทีเดียว ก็ขอขอบพระคุณอาจารย์ Flemming ถ้าหากท่านผู้เข้าร่วมสัมมนามีคำถามอะไร เราจะให้เวลาในตอนท้าย

ต่อจากนี้เราก็จะยังคงอยู่ในทวีปยุโรป ก็อยากจะต่อในกรณีของฝรั่งเศสกับเยอรมัน สำหรับในรอบแรกนี้ก็อยากจะให้ท่านวิทยากรรักษาเวลาอยู่ที่ประมาณ 15 นาที เพื่อที่จะได้มีเวลาสำหรับให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ซักถาม และให้วิทยากรแต่ละท่านได้สรุป แต่ในรอบแรกนี้ขอจำกัดเวลาอยู่ที่ประมาณ 15 นาที ถ้าหากเวลาใกล้ 15 นาทีแล้วผมก็จะเคาะส่งเสียง และเสียงเคาะของผมจะดังยิ่งขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเวลาใกล้ 15 หรือเกิน 15 ไป ขอเรียนเชิญอาจารย์ ดร. มรกต เจวจินดา ไมยเออร์

มรกต เจวจินดา ไมยเออร์ :

สวัสดีค่ะ ก่อนอื่นจะขอปูพื้นสักนิดหนึ่งสำหรับท่านผู้ฟังที่ไม่ค่อยคุ้นกับเรื่องราวในยุโรป เรื่องที่อาจารย์ Nielsen พูดที่ว่าสมาพันธรัฐเยอรมันผนวกชเลสวิก-โฮลชไตน์ นั้นเกิดขึ้นในปี 1864/2407 กรณีนี้เกี่ยวพันกับเรื่องกรณีความขัดแย้งระหว่างเยอรมันกับฝรั่งเศสด้วย กรณีที่กำลังจะพูดตอนนี้เกิดขึ้นในปี 1871/2414 ซึ่งห่างกันเพียง 7 ปี และอยู่

ในช่วงศตวรรษที่ 19 ของยุโรป ซึ่งเป็นช่วงที่กระแสของรัฐชาติเติบโตและโดยเฉพาะอย่างยิ่งจักรวรรดิเยอรมัน ซึ่งถือว่าเป็นน้องใหม่คือเป็นหนุ่มช้ากว่าคนอื่นในแง่ของการพัฒนา การพัฒนาก็เน้นในเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมและการพัฒนาความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ ฉะนั้น 2 เรื่องนี้มีความเกี่ยวพันกันกับเยอรมันตรงที่ว่า เยอรมันในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 มีความต้องการที่จะสร้างรัฐชาติขึ้นมา ซึ่งในการสร้างรัฐชาติของเยอรมันในแบบที่รู้จักกันดี ก็คือว่ามักจะใช้สงครามเข้ามาทำเพื่อขยายดินแดนและสร้างดินแดนให้แน่นอน ดังนั้น เยอรมันจึงก่อสงครามขึ้น 3 ครั้งด้วยกัน

สงครามครั้งแรก คือส่วนที่อาจารย์ Nielsen พูดไปคือในปี 1864/2407 สงครามครั้งที่ 2 คือปี 1868/2411 เป็นกรณีที่จักรวรรดิเยอรมันทำสงครามกับออสเตรียเพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ว่าในการที่จะรวมชาติเยอรมันนั้น ใครจะขึ้นเป็นผู้นำ ปรากฏว่าปรัสเซียเยอรมันเป็นผู้ชนะ ต่อมาถึงสงครามครั้งที่ 3 คือประเด็นที่ดิฉันพูดในวันนี้

สงครามครั้งที่ 3 เกิดขึ้นในปี 1871/2414 เป็นกรณีที่จักรวรรดิเยอรมันทำสงครามกับจักรวรรดิฝรั่งเศส แต่ต้องขอเรียนไว้ก่อนว่า กรณีสงครามที่เกิดขึ้นนี้ไม่ใช่อยู่ดีๆ ทั้ง 2 ฝ่ายบอกว่า “เฮ้ย ฉันต้องการ” หรือว่าเยอรมันต้องการจะยึดอัลซาส (Alsace) และลอร์เรน (Lorraine) คืนมาจากฝรั่งเศส มันมีกรณีอื่นๆ เกิดขึ้นด้วย

ดินแดนที่เป็นปัญหาในกรณีนี้คือ อัลซาสกับลอร์เรน ตั้งอยู่ระหว่างจักรวรรดิเยอรมันกับจักรวรรดิฝรั่งเศส ถ้ามองจากทาง

จักรวรรดิเยอรมันและฝรั่งเศส
กับพรมแดนที่เป็นปัญหา

อัลซาส-ลอร์เรน ดินแดนที่เป็นปัญหา

เยอรมัน ดินแดนทั้งสองจะอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ ถ้ามองจากทางฝรั่งเศสจะอยู่ตะวันออกเฉียงใต้นิด แต่ขอเรียนว่าแผนที่ในภาพข้างบนทำขึ้นหลังจากที่จักรวรรดิเยอรมันยึดอัลซาสและลอร์เรน ในปี 1871 จากฝรั่งเศสแล้ว ซึ่งแผนที่ก่อนหน้านี้จะไม่ใช่ลักษณะแบบนี้ สงครามที่เกิดขึ้นในปี 1871 ที่เยอรมันผนวกอัลซาสและลอร์เรนคืนมาได้ เราเรียกว่าเป็นสงครามฟรังโก-ปรัสเซีย ในหมู่ของคนที่เรียนประวัติศาสตร์ยุโรป ฟรังโกหมายถึงฝรั่งเศสนั่นเอง เราไม่เรียกให้ยาวว่าสงครามฝรั่งเศส-เยอรมัน ซึ่งเริ่มจริงๆ ในปี 1870/2413 ถ้าดูโดยทั่วๆ ไป มันเหมือนเป็นสงครามรวมชาติเยอรมัน แต่ถ้าดูให้ลึกยิ่งไปกว่านั้น เป็นความต้องการของผู้นำปรัสเซียฝ่ายอนุรักษ

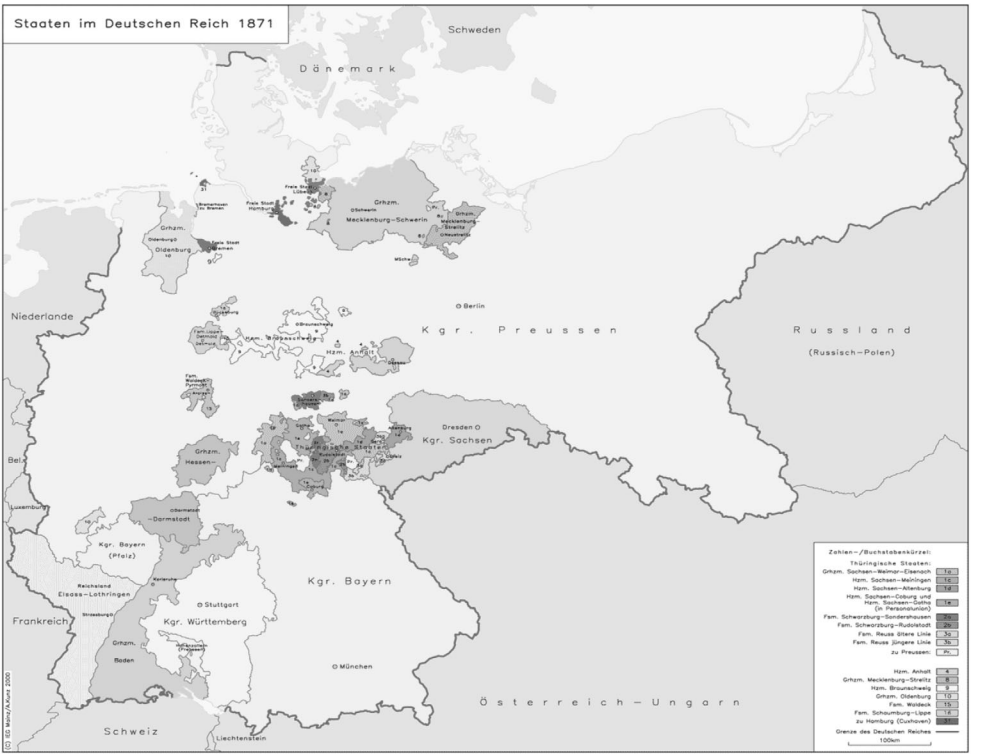

แผนที่ตามสนธิสัญญาฟร๊างค์เฟิร์ต (Frankfurt) 1871

นิยม ต้องเน้นว่าเป็นอนุรักษนิยม ที่ต้องการรักษาอำนาจของตัวเองและคงระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เอาไว้ เดี๋ยวจะอธิบายต่อไป แล้วในสงครามรวมชาตินี้เองเยอรมันก็ยึดอัลซาส-ลอร์เรน จากฝรั่งเศส ในช่วงที่ทำสงครามกัน เยอรมันเอาชนะได้อย่างรวดเร็ว นโปเลียนแพ้อย่างไม่มีท่าเลยที่สมรภูมิเซดาน ถือเป็นความอัปยศครั้งใหญ่จนเกิดสาธารณรัฐที่ 3 ในฝรั่งเศส ฉะนั้น แผนที่ที่เราเห็น (ภาพหน้า 70) เป็นส่วนที่เยอรมันขีดพรมแดนขึ้นมาใหม่ว่า ฉันจะเอาตรงนี้คืน

ทีนี้เราลองกลับไปดูสักนิดหนึ่งว่า การที่เยอรมันเอาดินแดนอัลซาสกับลอร์เรน ไปจากฝรั่งเศสมันหมายถึงอะไร ในเวลานั้นถือว่าอัลซาส-

ลอร์เรน เป็นดินแดนที่พูดภาษาเยอรมัน แต่อยู่ในจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ อย่ามาปนกันกับอาณาจักรโรมันธรรมดา เพราะไม่ใช่ จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ในภาพข้างล่างนี้ อาณาเขตกว้างขวางมาก แต่ว่าไม่มีเอกภาพ อยู่ภายใต้การปกครองของจักรพรรดิแต่ไม่มีเอกภาพ ในส่วนของที่เป็นรัฐที่พูดภาษาเยอรมัน ขอเน้นว่ารัฐในที่นี้ไม่ได้หมายถึงรัฐชาติเยอรมันไม่มีรัฐชาติในเวลานี้ แล้วดินแดนอัลซาส-ลอร์เรนก็จะอยู่บริเวณนี้

ทีนี้เป็นที่ทราบแล้วว่าปัญหาอย่างหนึ่งของเยอรมันก็คือว่า ขณะที่ฝรั่งเศสหรือประเทศอื่น เริ่มเป็นรัฐชาติกันตั้งแต่การปฏิวัติฝรั่งเศสแล้ว เยอรมันเป็นหนุ่มช้าคือยังไม่ไปถึงไหน ฉะนั้น การกลายเป็นฝรั่งเศสของ

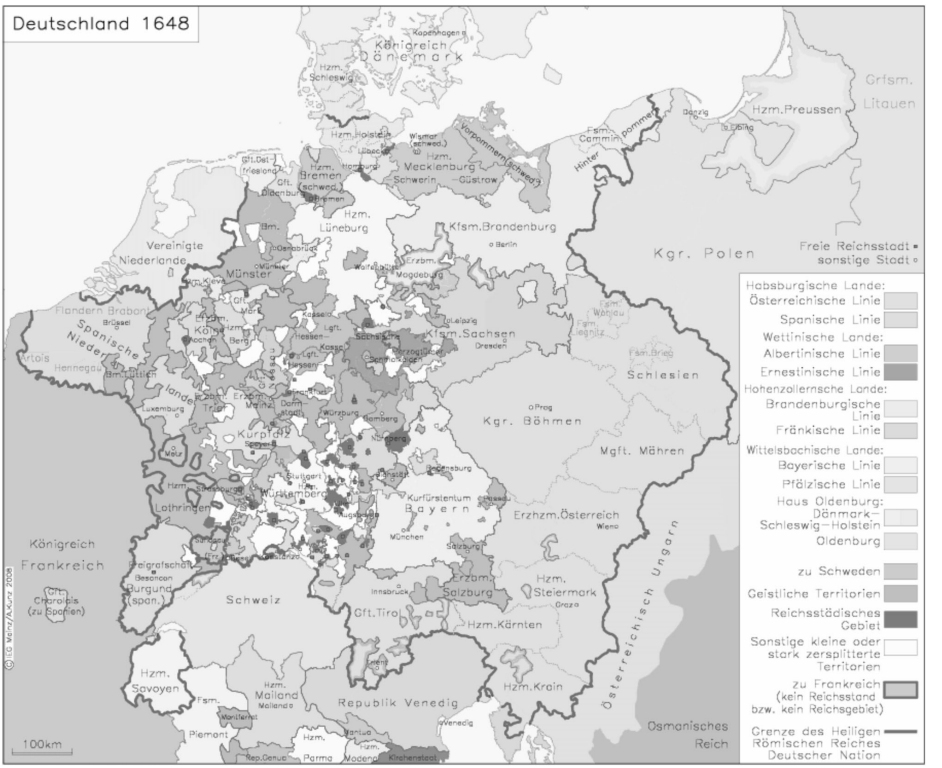

แผนที่แสดงเส้นเขตแดนของจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์

อัลซาส-ลอร์เรน มีที่มาอย่างไร จะขอพูดแบบปูพื้นเท่านั้น เพื่อให้ท่านที่ไม่คุ้นเคยทำความเข้าใจ

ย้อนกลับไปในครึ่งแรกของศตวรรษที่ 17 เกิดมีการทำสนธิสัญญาที่เรียกว่า สนธิสัญญาเวสต์ฟาเลีย เป็นสนธิสัญญาที่ทำให้สงคราม 30 ปีในยุโรปยุติลง ซึ่งในช่วงนี้ ส่วนหนึ่งของลอร์เรน ที่เรียกว่า เมตซ์ (Metz) กลายเป็นของฝรั่งเศส สงคราม 30 ปีนั้นจะไปเกี่ยวกับเรื่องที่อาจารย์ Nielsen พูดเมื่อสักครู่ด้วย คือว่าเป็นสงครามที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานกันระหว่างการขาดสันติธรรมทางศาสนา ที่จักรพรรดิของจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์เริ่มปราบปรามผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant) แล้วหลังจากนั้นก็มีการผสมกันระหว่างการแข่งกับอำนาจระหว่างราชวงศ์ในยุโรป รบกันฆ่าฟันกันอย่างดุเด็ดเผ็ดมันขนาดแม่น้ำนองเลือดทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง จนรบกันจนเหนื่อยจึงต้องเจรจายุติกัน จึงทำให้ในครึ่งแรกของศตวรรษที่ 17 ส่วนหนึ่งของลอร์เรนกลายเป็นของฝรั่งเศส (ดูแผนที่หน้า 74)

จะเห็นว่าในครึ่งแรกของศตวรรษที่ 17 ฝรั่งเศสยังไม่ได้ส่วนใหญ่ของอัลซาสและลอร์เรน จะเริ่มในครึ่งหลังศตวรรษที่ 17 ฝรั่งเศสจะเริ่มยึดสตราสบูร์ก (Strasbourg) แล้วต่อมาก็ยึดอัลซาส-ลอร์เรนอีกครั้งหนึ่งตามสนธิสัญญาริจสวิคในปี 1697/2240 ทำไมฝรั่งเศสยึดตอนนี้ ก็เป็นเพราะว่าการแข่งขันช่วงชิงกันตั้งแต่ศตวรรษของการเติบโตของรัฐชาตินั่นเองที่ทำให้ต้องการขยายอำนาจดินแดนออกไป ทำให้เกิดการแข่งขันกันเกิดขึ้น ทีนี้มาดูว่าหลังจากสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลียแล้วฝรั่งเศสได้ดินแดนใดบ้าง ฝรั่งเศสได้ดินแดนเมตซ์ไป จะเห็นว่าได้ไปไม่มากในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 17 ดินแดนที่เป็นลอร์เรนยังเป็นสีน้ำตาลอยู่ ส่วนสตราสบูร์กยังเป็นรัฐอิสระ (sovereign state) เป็นของตัวเอง แต่ว่าบริเวณรอบๆ สตราสบูร์กเป็นดินแดนที่ปกครองโดยบิชอพซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาปกครอง ต่อมาในช่วงครึ่งหลังศตวรรษที่ 17 ฝรั่งเศสก็ยึดไปได้เกือบทั้งหมด

ก้าวเข้าสู่ปลายศตวรรษที่ 19 หนึ่งศตวรรษผ่านไปเกิดสงครามฟรังโก-ปรัสเซีย อาจจะมีคำถามว่า หายไปตั้งศตวรรษกว่าไปทำอะไรกันในศตวรรษกว่านั้นเกิดอะไรขึ้น ก็คือฝรั่งเศสใช้นโยบายที่เรียกว่าก้าวร้าว

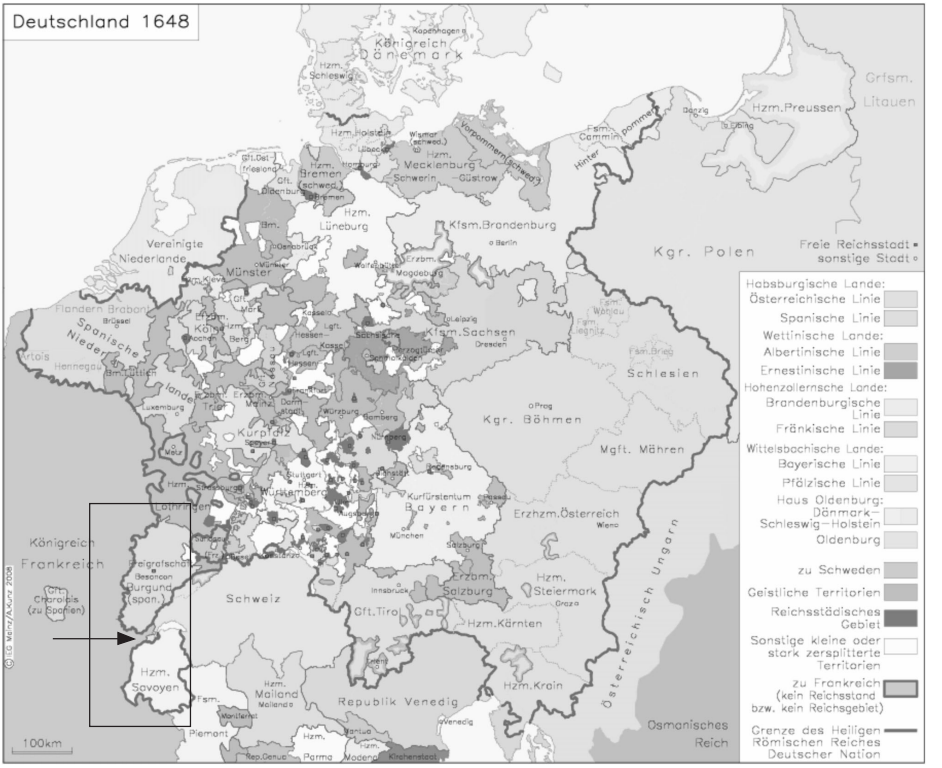

แผนที่แสดงการยึดเมตซ์ ลอร์เรน และสตราสบูร์ก ของฝรั่งเศส

มากในการที่จะสร้างรัฐชาติโดยการขยายอำนาจ มีการกระทบกระทั่งกันระหว่างดินแดนสม่ำเสมอ แต่สิ่งที่น่าตั้งข้อสังเกตในเวลานี้ก็คือว่า ในเวลานั้น ในรัฐที่พูดภาษาเยอรมันที่อยู่ในจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ยังไม่ได้เกิดรัฐชาติ ฉะนั้น คนที่รู้สึกว่า ฝรั่งเศสได้อัลซาสและลอร์เรนไปอาจจะอยู่แค่ภาคตะวันตก แต่คนที่อยู่ทางบรานเดนเบิร์ก (Brandenburg) หรือทางตะวันออกของเยอรมันอาจจะไม่รู้สึกเท่ากับคนที่อยู่ทางตะวันตกซึ่งต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงตรงนี้

ทีนี้ชนวนที่นำไปสู่ความขัดแย้งที่ตลกมากคือ ยุโรปดูเหมือนกับเป็นทวีปที่มีความก้าวหน้ามาก แต่บางทีมีสิ่งที่เกิดขึ้นบางเรื่องก็เหมือนนิยาย คือ

(ซ้าย) ราชบัลลังก์สเปน *(ขวา)* เจ้าชายลีโอโปล แห่งราชวงศ์โฮเฮนโซเลิร์น

ราชบังลังก์สเปนว่างลงในช่วงปี 1870/2413 สเปนจึงเชิญเจ้าชายลีโอโปล (Prince Leopold) จากราชวงศ์โฮเฮนโซเลิร์น (Hohenzollern) ซึ่งก็คือราชวงศ์ที่ปกครองปรัสเซีย (จักรวรรดิเยอรมัน) นั่นเอง ในเชิงการเมืองระหว่างประเทศในฝรั่งเศส หมายความว่าถ้าเจ้าชายลีโอโปลเป็นกษัตริย์สเปน ฝรั่งเศสจะต้องถูกขนาบจากปรัสเซียทั้งทางตอนใต้และทางตะวันออก ฝรั่งเศสยอมไม่ได้ในกรณีนี้ แต่ทางปรัสเซียซึ่งในตอนนั้นบิสมาร์คเป็นนายกรัฐมนตรีเห็นด้วยว่า คิดว่าจะใช้กรณีนี้ให้เป็นกรณีของชาตินิยมเพื่อสร้างให้ปรัสเซียเป็นผู้นำในการรวมชาติเยอรมัน ฉะนั้น จะเห็นว่าสงครามฟรังโก-ปรัสเซียเป็นสงครามที่ชิงไหวชิงพริบทางการทูตกันมาก มีการโกหกหลอกลวง และการใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ในการเผยแพร่

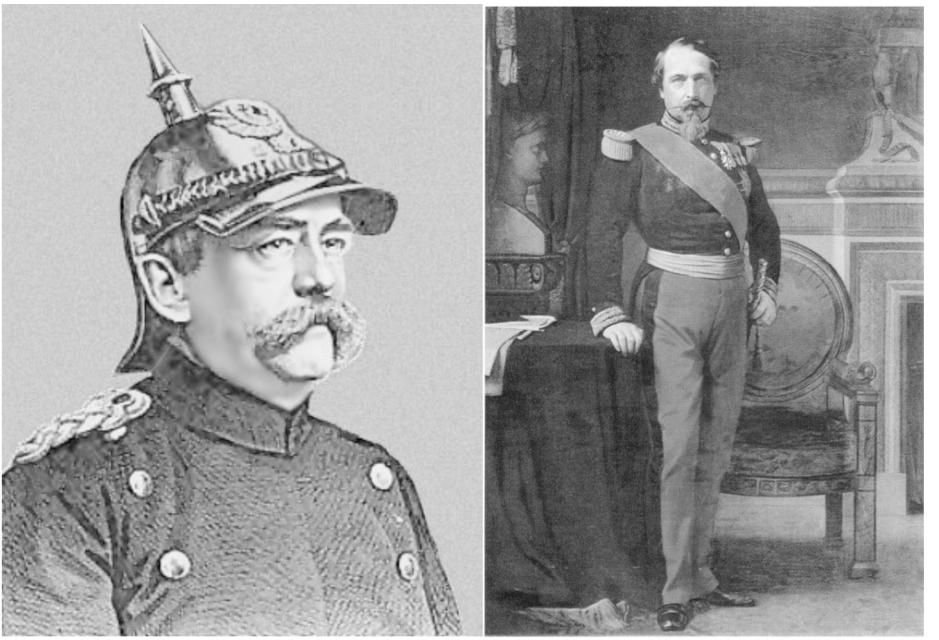

(ซ้าย) บิสมาร์ค แห่งปรัสเซีย เยอรมัน*(ขวา)* นโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศส

ความรู้สึกชาตินิยม กระตุ้นให้เกิดความสนับสนุนทางการเมืองของผู้นำอนุรักษนิยมของปรัสเซีย เช่น บิสมาร์คบอกว่า มีการแก้ไขข้อความในจดหมายเพื่อประกาศทางสื่อมวลชนว่า กษัตริย์วิลเฮมที่ 1 ของปรัสเซียบอกว่า ตัวทูตของฝรั่งเศสนี่ก้าวร้าวมากและไม่ต้องการที่จะรับทูตอีก อันนี้จุดประเด็นที่ทำให้เกิดสงคราม แต่ว่าคนที่จุดไฟสงครามจริงไม่ใช่ปรัสเซีย แต่เป็นฝรั่งเศส ฝรั่งเศสจุดไฟสงครามและในที่สุดก็แพ้อย่างไม่น่าเชื่อ

ทีนี้ดูว่าสงครามที่เกิดขึ้นตรงนั้นเกี่ยวข้องกับอัลซาสและลอร์เรนอย่างไร เกี่ยวกันตรงที่ว่า สงครามจะเกิดการสร้างชาติเยอรมันขึ้น เกิดกระแสชาตินิยม แต่ตอนนั้นยังไม่มีชาติ และไม่มีดินแดนที่แน่นอน เพราะว่ารัฐเยอรมันยังอยู่ในจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ บางทียังไม่รู้เลยเขตแดนอยู่ตรงไหน เมื่อไม่มีเขตแดนที่แน่นอน สิ่งที่จะเน้นก็คือเรื่องของภาษาเยอรมันและวัฒนธรรมว่า คนพูดภาษาเยอรมันอยู่ที่ตรงไหนของยุโรป

จะถือว่าดินแดนนั้นเป็นรัฐของเยอรมัน ดังนั้น อัลซาสและลอร์เรนก็กลายเป็นดินแดนที่หายไปที่เยอรมันต้องการจะเอาคืนมา นอกจากจะใช้สงครามและใช้ดินแดนที่หายไปแล้ว ยังมีการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับอดีตที่ว่า ฝรั่งเศสยึดดินแดนของรัฐชาติเยอรมัน ทั้งที่จริงๆ แล้วอย่างที่พูดไปแล้วว่า ไม่เคยมีรัฐชาติเยอรมันมาก่อนหน้านั้น ฉะนั้น ฝรั่งเศสก็ไม่เคยยึดอะไรของเยอรมัน แต่ว่าถูกปลุกปั่นให้เกิดความรู้สึก จะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น หากดูประวัติศาสตร์เยอรมัน แม้แต่ในปัจจุบัน หนังสือประวัติศาสตร์สหพันธรัฐเยอรมนีที่เขียนโดยคนเยอรมันเองก็ยังพูดถึงว่า ดินแดนเยอรมันไม่มี เป็นแกนหลักของการดำเนินเรื่องของประวัติศาสตร์เยอรมนี เมื่อดินแดนไม่มีแล้วจะหาดินแดนอย่างไร เป็น master narrative ที่พูดถึงเกี่ยวกับความเป็นชาติขึ้นมา

ทีนี้กรณีอัลซาสและลอร์เรนกัน ส่วนหนึ่งทำให้เกิดเป็นการรวมชาติเยอรมัน แต่ท้ายที่สุดก็ถูกใช้เพื่อให้แก้ปัญหาการเมืองภายใน ก็คือว่าทำให้ปรัสเซียเป็นผู้นำในการสร้างชาติเยอรมัน อย่างที่สองคือ ทำให้สถาบันกษัตริย์และกลุ่มนำอนุรักษนิยมของปรัสเซียรักษาอำนาจไว้ได้ ดูรูปหน้า 78 รูปนี้เป็นรูปที่ถือว่า สำหรับฝรั่งเศสแล้วเจ็บแสบสุดขีด เพราะว่าเป็นรูปวาดของกษัตริย์วิลเฮมที่ 1 แล้วก็มีคนอ้วนๆ สวมเสื้อขาวๆ อยู่ด้วย คนนี้ก็คือ อ็อตโต ฟน บิสมาร์ค วิลเฮมที่ 1 สวมมงกุฎเป็นจักรพรรดิของจักรวรรดิเยอรมันที่พระราชวังแวร์ซายส์ แล้วก็วาดรูปไว้ในพระราชวังแวร์ซายส์เต็มไปด้วยสัญลักษณ์ของการเป็นกษัตริย์ เพราะว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในยุโรปมันเริ่มขึ้นอย่างชัดเจนขึ้น ส่วนใหญ่จะขึ้นในฝรั่งเศสก่อน เรื่องนี้เป็นการเล่นในเชิงสัญลักษณ์ที่ว่า จักรวรรดิโรมันจะขึ้นมาทาบก้าวจากจักรวรรดิใหญ่ที่เคยอยู่ในยุโรป ฉะนั้น ในช่วงที่เยอรมันปกครองอัลซาส-ลอร์เรนจะเห็นว่า เยอรมันโฆษณาชวนเชื่อว่าอัลซาส-ลอร์เรนเป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดินพ่อ จะมีเพลงที่พิมพ์ไว้ในบทความประกอบการสัมมนา ก็คือ Die Wacht am Rhein ก็แปลว่าเฝ้าระวังแม่น้ำไรน์ แผ่นดินพ่อ แต่เมื่อได้มาแล้วเยอรมันคลางแคลงใจว่าจะ Germanization หรือทำให้เป็นเยอรมันได้อย่างไร ได้ตั้งแต่อัลซาส-ลอร์เรนเป็น Imperial City ก็หมายความว่า เป็นเมืองที่ขึ้นตรงต่อจักรพรรดิแต่ว่าไม่มีสิทธิ์ในการปกครองหรือเหมือนถูกปกครองโดยระบอบเผด็จการนั่นเอง

ภาพการสวมมงกุฎเป็นจักรพรรดิแห่งจักรวรรดิเยอรมันของกษัตริย์วิลเฮมที่ 1 ที่พระราชวังแวร์ซายส์ในกรุงปารีส ฝรั่งเศส แสดงการใช้สัญลักษณ์และแนวคิดชาตินิยมในการรวมชาติเยอรมัน

และก็มีปัญหาการบูรณาการเอาอัลซาส-ลอร์เรนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิเยอรมัน เพราะว่าคนที่อยู่ในบริเวณนี้ได้รับการปฏิบัติอย่างที่ไม่เป็นธรรมนัก จะอ่านหนังสือพิมพ์ก็ไม่ได้ จะส่งลูกไปเรียนที่ฝรั่งเศสก็ไม่ได้ เพราะกลัวว่าคนรุ่นใหม่จะกลายเป็นฝรั่งเศสแทน

ทีนี้หลังจากช่วงนั้นแล้ว อัลซาส-ลอร์เรนมันกลายเป็นประเด็นชาตินิยมหรือไม่ เพราะมันถูกทำให้เป็นชาตินิยม ให้อยู่ในจินตกรรมของชาตินิยมฝรั่งเศส ก็คือสาธารณรัฐที่ 3 โดยเอามาเรียนในตำราเรียนในห้องเรียน ส่วนที่ดินแดนอัลซาส-ลอร์เรนที่หายไปจะถูกระบายสีดำและระบายสีม่วงซึ่งเป็นสีไว้ทุกข์ แล้วก็มีโปสเตอร์สงครามออกมามากมาย

โปสเตอร์สงครามอัลซาส-ลอร์เรน กับชาตินิยมฝรั่งเศส

รูปผู้หญิง (ภาพบนซ้าย) ก็คือผู้หญิงในชุดประจำชาติของอัลซาส ซึ่งเห็นเด่นชัดด้วยหมวกสีดำที่สวมใส่ และห่มกายด้วยธงชาติฝรั่งเศส มีตราประดับหมวกเป็นสีธงชาติฝรั่งเศส หญิงสาวดูมีความสุขที่ได้เสียสละในการเร่งให้อัลซาสเป็นอิสระ ภาพขวามือเป็นโบสถ์ที่สตาสบูร์กที่มีธงปักไว้แสดงชัยชนะของฝรั่งเศสในการยึดลอร์เรน รัฐชาติต้องการความเป็นยิ่งใหญ่ ต้องการรวมยุโรป มาจนถึงสงครามโลก ครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 ในสงครามโลก ครั้งที่ 1 ทางฝ่ายพันธมิตรชนะ อัลซาส-ลอร์เรนก็ตกไปเป็นของฝรั่งเศสอีก ซึ่งไม่เหมือนกรณีของเดนมาร์กที่มีการโหวต แต่บังคับเลยว่าอัลซาส-ลอร์เรนต้องกลับไปเป็นฝรั่งเศส ซึ่งสร้างความยุ่งยากมากกับคนที่อยู่ในอัลซาส-ลอร์เรน ส่วนในสงครามโลก ครั้งที่ 2 ก็ดูผู้หญิงในภาพบนซ้ายคนนี้เศร้าใจมาก ลูกอาจจะเสีย ครอบครัวอาจจะตาย แต่ฉันต้องสนับสนุนพรรคนาซีเยอรมัน ฉะนั้นก็ถือว่า กรณีอัลซาส-ลอร์เรนไม่มีใครเหมือน ราวกับว่าความเป็นรัฐชาติทำให้เกิดความรู้สึกเป็นชาตินิยมอย่างสุดขีด ไม่มีใครต้องการทำอะไรจนกระทั่งสุดขีดด้วยตัวของมันเอง มันยุติ เพราะว่าต่างคนต่างเหนื่อย ไม่มีกำลังแล้ว หลังจากนั้นอัลซาสและลอร์เรนก็ยังอยู่กับฝรั่งเศสตั้งแต่สงครามโลก ครั้งที่ 1 เพราะว่าใน

ช่วงสงครามโลก ครั้งที่ 2 เยอรมนีในชื่อ สาธารณรัฐไวมาร์ ไม่ได้สนใจทางด้านตะวันตกอีก แต่หันไปสนใจดินแดนทางด้านตะวันออกซึ่งจะเป็นแหล่งทางทรัพยากรที่ทำให้เยอรมันกลายเป็นผู้นำของยุโรป ฉะนั้นทางออกของความขัดแย้งจริงๆ มากับกระแสของที่เรียกว่ากระบวนการบูรณาการยุโรป ซึ่งทำให้คู่ขัดแย้งอย่างเยอรมันกับฝรั่งเศสที่ขัดแย้งกันเกือบเป็นเกือบตาย กลายมาเป็นผู้นำที่เรียกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศสกับเยอรมนี (Franco-German Relationship) ที่ทำให้เกิดการบูรณาการในยุโรป นี่เราไม่พูดถึงว่าเงินอัดฉีดจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาด้วย แต่ว่าความสัมพันธ์ของสองประเทศนี้ในที่สุดบอกว่า เรารบกันไม่ได้แล้ว สู้เปลี่ยนสังคมของเราให้เป็นสังคมที่มีความสันติสุข สังคมที่คนกินดีอยู่ดีดีกว่า ก็เลยหันเข้าไปสู่กระบวนการบูรณาการยุโรป ถ้าเกิดว่ามีเวลาก็จะต่อกระบวนการบูรณาการยุโรป เพราะว่าในรายการช่วงเช้า ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ เลขาธิการอาเซียนก็พูดไว้เยอะ ขอบคุณค่ะ

วีระ :

ขอบคุณอาจารย์มรกต ในกรณีของฝรั่งเศส-เยอรมนี เราก็จะเห็นลักษณะอีกแบบหนึ่งที่ต่างออกไปก็คือว่า ประเด็นทางประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม ก็ถูกแปรเปลี่ยนให้ไปเป็นประเด็นของการรบและการสงครามอยู่ช่วงระยะเวลาอันยาวนานทีเดียว และก็เชื่อมโยงกับคติหรือลัทธิที่เรียกว่าชาตินิยมซึ่งโดยตัวดินแดนก็ดี พรมแดนก็ดีจะสร้างขึ้นมาได้อย่างไร จะมีอาณาเขตมากน้อยแค่ไหน จบลงตรงไหน ความคิดแบบชาตินิยมก็เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ขอเรียนเชิญอาจารย์ชาญวิทย์ พูดต่อเลยครับ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ :

ผมขอแทรกหน่อยนะ คือการที่เราจัดงานครั้งนี้แล้วเราดึงกรณียุโรปเข้ามาเพราะว่าผมคิดว่ามันจะเป็นบทเรียนที่สำคัญมากๆ ความตั้งใจของผมอย่างมากๆ เลยคือการที่ได้อาจารย์มรกตมาพูดเรื่องอัลซาส-ลอร์เรน อัลซาส-ลอร์เรนเปรียบเสมือนเสียมราฐ-พระตะบอง แล้วก็มีกรณียกตัวอย่าง คือภูมิหลังของเรื่องนี้ ขอเรียนว่า เมื่อผมเรียนรัฐศาสตร์การทูตที่ธรรมศาสตร์ เมื่อ 40-50 ปีที่แล้ว จะมีวิชาอยู่วิชาหนึ่งว่าด้วย Diplo-

macy and World Affair ว่าด้วยการทูตและวิวัฒนาการของโลกแล้วจะเน้นการศึกษายุโรป คนที่สอนวิชานี้ได้ตื่นเต้นสนุกมาก แล้วผมจำได้ คือ อาจารย์ที่ดีๆ เราจะจำได้จนเราตาย อาจารย์ที่ไม่ดีมากๆ เราก็จำได้จนตายเหมือนกัน แต่อาจารย์ที่ผมจำได้แม่นมากๆ เลยคืออาจารย์ ดร.สมศักดิ์ ชูโต อาจารย์สมศักดิ์ ชูโต จบมาจากอังกฤษ หล่อเฟี้ยวมาเลย ผมก็ตื่นเต้นมาก เราเรียนปี 1 ปี 2 ก็ไปนั่งฟังคำบรรยายทุกครั้ง อาจารย์พูดเรื่องอัลซาส-ลอร์เรน อาจารย์พูดแล้วพูดอีกจนกระทั่งผมจำได้ว่ามีสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลีย มีสงคราม 30 ปี แล้วผมสะกิดใจว่า เอ๋ เวลาฟังแม่พูดเรื่องเสียมราฐ พระตะบอง แม่ผมเป็นนางละครหลวงวิจิตรวาทการ เธอจะไปเดินขบวนอย่างที่เห็นรูปหน้าปกหนังสืออาจารย์ธำรงศักดิ์ ผมรู้สึก เออมันเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ผมก็เลยคิดว่ากรณีของยุโรป อัลซาส-ลอร์เรน ปัจจุบันอัลซาส-ลอร์เรน อยู่กับฝรั่งเศส แล้วเรามักจะไปเที่ยวเมืองสตราสบูร์ก ประเด็นนี้น่าสนใจมากเพราะว่ามันเปลี่ยนมือไปเปลี่ยนมือมา ถ้าศึกษาเปรียบเทียบ ผมคิดว่าในที่นี้ถ้ามีนิสิต นักศึกษา อยากจะทำสารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ผมว่ากรณีเปรียบเทียบนี้น่าสนใจมาก

แล้ววิธีที่ความสัมพันธ์ในยุโรปกับในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของเราก่อนรัฐชาติ แผ่นดินว่างกษัตริย์ สเปนไปเอากษัตริย์มาจากเยอรมัน แผ่นดินล้านนาว่างกษัตริย์ไปเอามาจากหลวงพระบาง คือพระเจ้าไชยเชษฐาเสด็จไปครองนครเชียงใหม่ เมื่อถูกบุเรงนองรุกไชยเชษฐาก็เสด็จกลับหลวงพระบาง อัญเชิญพระแก้วมรกตไปหลวงพระบางและเวียงจัน นึกออกหรือไม่ว่าก่อนรัฐชาติมันเป็นอย่างไร เมื่อเช้านี้มีคนฉายรูป หลายท่านอาจจะนึกไม่ออกว่ารูปใคร มีผู้ชายคนนุ่งโจงกระเบน มีหนวด นั่นคือเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ผู้ครองพระตะบองคนสุดท้าย เจ้าพระยาอภัยภูเบศรเมื่อต้องอพยพมาอยู่ปราจีนบุรี ในเอกสารหมายเลข 15 ในข้อ 4 สัญญาว่าด้วยเรื่องการส่วนตัวของเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ท่านเป็นเจ้าประเทศราช แผ่นดินเสียมราฐ-พระตะบอง ถือเป็นของท่าน ดังนั้น เมื่อแลกกับตราด ด่านซ้าย เกาะกูด เจ้าพระยาอภัยภูเบศรได้เงินจากฝรั่งเศสปีละ 100,000 บาท จนกระทั่งสิ้นชีวิต รวมเป็นเวลา 15 ปี แผ่นดินติดอยู่กับตระกูล แต่เมื่อเรานึกถึงรัฐชาติปรากฏว่ามันคนละเรื่องเลย ฉะนั้นผมคิดว่ากรณียุโรปจะฉายให้เราเห็น บางทีเราดูในบ้านเราแล้วเราตัน ก็เลย

อยากจะแทรกตรงนี้นิดหนึ่งว่า อัลซาส-ลอร์เรน นั้นประหนึ่งเสียมราฐ-พระตะบอง แล้วก็แย่งกันไปแย่งกันมา อัลซาส-ลอร์เรน เยอรมันโดยบิสมาร์ค ใช้เป็นประเด็นปลุกรัฐชาติเยอรมัน บิสมาร์คคือคนที่รัชกาลที่ 5 ไปพบเมื่อเสด็จยุโรป ครั้งที่ 2 อัลซาส-ลอร์เรนฝรั่งเศสเรียกคืน เยอรมันเรียกคืน อย่างกรณีสยาม/ไทย แล้วก็กัมพูชา ผมว่าเรื่องนี้ฉายภาพให้เห็นได้อย่างดีเลย เลยขอแทรกไว้นิดหนึ่ง มิฉะนั้นเราจะคิดว่ามันไกลตัว ไม่เกี่ยวกับเรา สงคราม 30 ปีต้องหยุดรบเพราะว่ามันหมดแรง สงคราม 30 ปีในอินโดจีน 1945/2488 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มาจบในปี 1975/2518 เมื่อคอมมิวนิสต์ชนะหมดแล้ว เกิดอาการเหนื่อย หยุดรบเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า แต่ตอนนี้เราจะกลับไปอีกหรือไม่ ผมว่าน่าสนใจมากๆ

วีระ :

ขอบพระคุณอาจารย์ชาญวิทย์มากที่ทำให้เราได้เห็นนัยสำคัญจากเรื่องราวในอดีตแสนไกลจากดินแดนที่ดูเหมือนไกลตัวเรามาก แต่อันที่จริงก็มันสอดคล้องกันดี แม้กระทั่งชื่ออัลซาส-ลอร์เรนเสียมราฐ-พระตะบอง จากดินแดนไกลเราก็จะเริ่มใกล้ตัวเข้ามาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เราจะเริ่มต้นด้วยกรณีอินโดนีเซียกับมาเลเซีย ก็ขอเรียนเชิญอาจารย์สิทธา เลิศไพบูลย์ศิริ

สิทธา เลิศไพบูลย์ศิริ :

ชะละมะโซเล โอะโกกะบาเล สวัสดีตอนบ่ายแล้วก็สบายดีทุกท่าน ผมทักเป็นภาษาอินโดนีเซียและภาษาชวา อยากจะเริ่มด้วยการพูดถึงอินโดนีเซียโดยอย่างจะสั้นๆ คือ ท่อนแรกของเพลงชาติ Indonesia, tanah airku, Tanah tumpah darahku. Di sanalah aku berdiri, Jadi pandu ibuku. Indonesia, แปลว่า อินโดนีเซีย แผ่นดินเกิดของฉัน แผ่นดินที่อาบด้วยโลหิตของฉัน ซึ่งคือตรงนั้นที่ฉันยืนตระหง่าน เพื่อที่จะได้ปกป้องมาตุภูมิของฉัน

เรื่องที่ผมจะพูดในวันนี้ คือ จะเริ่มด้วยประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับชาติในพื้นที่หมู่เกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งวิธีคิด แนวคิดเกี่ยว

กับพื้นที่ในแง่ของชาติที่อยู่ในบริเวณนี้มีความทับซ้อนอยู่ และจากความทับซ้อนเหล่านี้นำไปสู่กรณีความขัดแย้ง วันนี้ผมจะยกกรณีศึกษาของเกาะสิปาดัน (Sipadan) และลิกิตัน (Ligitan) ซึ่งตัดสินไปแล้วโดยศาลโลกในวันที่ 17 ธันวาคม ปี 2002/2545 หลายท่านก็คงทราบว่าสิปาดันและลิกิตันนั้นเป็นส่วนหนึ่งของมาเลเซีย

ผมจะเริ่มด้วยการเล่าให้ฟังว่า งานชิ้นนี้ของผมทำในปี 2005/2548 ผ่านมานานมากแล้ว ช่วงนั้นผมอยู่ที่มาเลเซีย แต่ว่าเดินทางไปๆ มาๆ กับอินโดนีเซียตลอด ปีนั้นเป็นปีครบรอบ 60 ปีของการประกาศเอกราชของอินโดนีเซียจากเนเธอร์แลนด์ (วันประกาศเอกราชคือวันที่ 17 สิงหาคม 1945/2488) มีการฉลอง 60 ปีของการได้รับเอกราชโดยการพูดถึงเรื่อง Border Integrity หรือบูรณภาพแห่งพรมแดน ซึ่งเรื่องของดินแดนเป็นสิ่งที่สำคัญมากของรัฐชาติอินโดนีเซีย เป็นพันธกิจสำคัญมากของประธานาธิบดี ซูซีโล บัมบัง ยูโดโยโน ประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงคนแรกของประเทศ

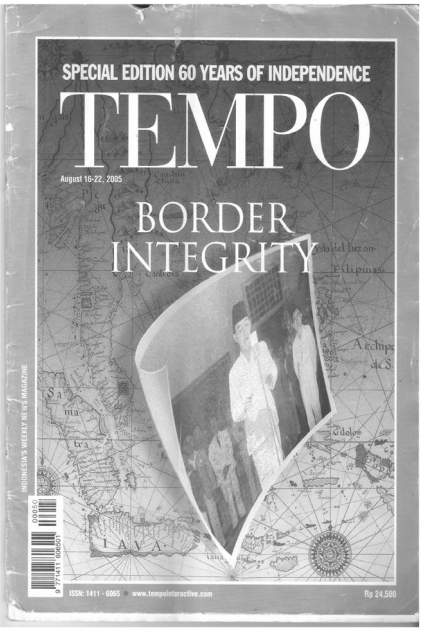

หน้าปกนิตยสาร TEMPO ฉบับวันชาติ นำเสนอเรื่องบูรณภาพแห่งพรมแดนเป็นประเด็นสำคัญ เพื่อทบทวนความหมายของเอกราชใน 60 ปีที่ผ่านมา

ที่ผมเลือกที่จะพูดในประเด็นชาตินิยมอินโดนีเซียโดยโยงกับเรื่องดินแดน ก็เพราะว่า 3 เรื่องใหญ่ๆ ที่เป็นชาตินิยม ที่เป็นใจความสำคัญของอินโดนีเซียก็คือ ชาติ ดินแดน และภาษา เป็นหัวใจสำคัญของชาตินิยมอินโดนีเซีย ทีนี้แนวคิดเมื่อชาตินิยมก่อตัวในช่วงก่อนได้รับเอกราช คือใน 1928/2471 เกิดปฏิญญาคนหนุ่มซุมป้าเบอมุมด้า มีการพูดถึงดินแดนที่เป็นหนึ่งเดียว ที่เคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของเนเธอร์แลนด์ในขณะนั้น มีการโยงกลับไปสู่แนวคิดโดยการใช้คำประกอบว่าอินโดนีเซียนั้น ที่เป็นน้ำและเป็นดินเท่ากับแผ่นดินเกิดของเรา หมายความว่า ในภาษาอินโดนีเซียจะมีคำว่า Tanah Airku ซึ่งแปลว่า ดินและน้ำ 2 คำนี้รวมกันในภาษาอังกฤษเท่ากับ native land หรือ mother land หรือแผ่นดินเกิด หรือมาตุภูมิหมายความว่าพื้นที่ของอินโดนีเซียมีส่วนที่เป็นดินและเป็นน้ำอยู่ในเวลาเดียวกัน เขาก็โยงกลับไปสู่เรื่องของคำคำหนึ่งที่เคยปรากฏอยู่ในช่วงที่อาณาจักรมัชปาหิตเคยรุ่งเรือง คือคำว่า นูซันตารา (Nusantara) Tanah คือ ดิน และ Airku คือน้ำ นูซันตาราแปลว่า outer islands นูซา (Nusa) แปลว่า เกาะ อันตารา (Antara) แปลว่า ระหว่าง นี้ก็คือว่าเป็นการรวมคำเพื่อที่จะนิยามว่าดินและน้ำเป็นผืนเดียวกันที่จะแสดงถึงดินแดนที่เป็นอินโดนีเซีย ความคิดแบบนี้ไม่ใช่แค่อินโดนีเซียที่มี เราจะพบว่าในมาเลเซีย หรือในสิงคโปร์ หรือแม้แต่คนที่สามจังหวัดภาคใต้ของไทย เวลาเราถามว่าลองพูดคำว่าแผ่นดินเกิดของคุณเป็นภาษาท้องถิ่นคุณใช้คำว่าอะไร ก็ใช้คำว่า Tanah Airku เหมือนกัน คือ ดินและน้ำ เราจะเห็นว่าธงชาติสิงคโปร์ก็ดี ธงของพรรคอัมโนและธงชาติอินโดนีเซียใช้สัญลักษณ์ที่มีแบบแผนและมีพื้นฐานที่เหมือนกันมาก

(ซ้าย) ธงชาติสิงคโปร์ *(กลาง)* ธงชาติอินโดนีเซีย *(ขวา)* ธงของพรรคอัมโน

คือการพูดถึง body และ soul ร่างกายและจิตวิญญาณ หรืออีกด้านหนึ่ง สีแดงก็จะหมายถึงความกล้าหาญ สีขาวจะหมายถึงความบริสุทธิ์ แต่ว่าวิธีคิดของมันคือส่วนประกอบในทางกายภาพที่เป็นดินและน้ำ ดินที่เป็น body น้ำที่เป็น soul ที่เป็นวิญญาณ

จะเห็นว่านี่คือความคิดที่ทับซ้อนกันระหว่างรัฐที่อยู่ในภาคพื้นสมุทรของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อเป็นเช่นนี้อินโดนีเซียก็พัฒนาตัวเองไปสู่การเกิดรัฐหมู่เกาะ ความคิดเรื่องของนูซันตาราถูกผลิตอย่างเป็นจริงเป็นจังในช่วงที่อินโดนีเซียได้เอกราชแล้ว และได้ผลักดันเรื่องนี้เข้าสู่องค์กรระหว่างประเทศในขณะนั้น โดยการนำแนวคิดเรื่องของรัฐหมู่เกาะ คือ Archipelagoic States เข้าไปเสนอ เพราะว่าในขณะนั้นการนิยาม เรื่องพื้นที่ที่เป็นดินแดนทางทะเลนั้น ซึ่งมันมีข้อจำกัดอยู่ที่ว่า ในช่วงที่ดัตช์ปกครอง ดัตช์บอกว่า รัฐบาลดัตช์มีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน 3 ไมล์ทะเลจากเกาะ หมายความว่าอินโดนีเซียมีเกาะ 17,000 กว่าเกาะ พื้นที่น้ำที่อยู่ตรงกลางระหว่างเกาะไม่มีอำนาจอธิปไตยโดยหลักการ เมื่ออินโดนีเซียได้เอกราชแล้วจึงผลักดันเรื่องนี้โดยบอกว่าอินโดนีเซียต้องมีอำนาจอธิปไตยเหนือ

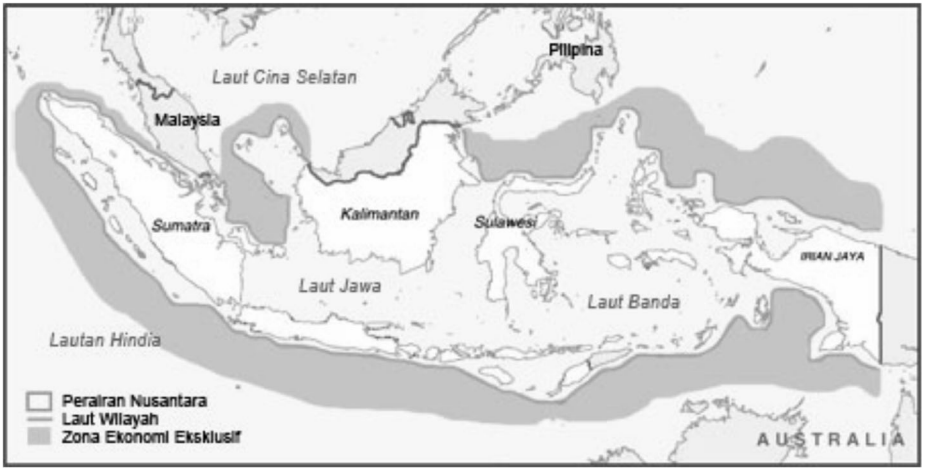

แผนที่แสดงอาณาบริเวณทางทะเลของอินโดนีเซียในฐานะรัฐหมู่เกาะกว่า “6 ล้านตารางกิโลเมตร” พื้นที่สีเข้มแสดงเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

ประธานาธิบดีซูการ์โนดำเนินนโยบายอันแข็งกร้าวต่อมาเลเซียในช่วงเหตุการณ์ Konfrontasi

พื้นที่ทางทะเล 12 ไมล์ทะเลจากขอบชายแดน หมายความว่าน้ำที่เคยเป็นช่องโหว่จาก 3 ไมล์ทะเลนั้นก็ถูกอุด แล้วก็จะกลายเป็นอินโดนีเซียที่เราเห็นในปัจจุบันที่มีพื้นที่ดินและน้ำรวมกันกว่า 6 ล้านตารางกิโลเมตร นี่ก็คือเป็นที่มาที่ไปว่าความเป็นรัฐหมู่เกาะของอินโดนีเซียนั้นเป็นอย่างไร

ต่อไปจะพูดกรณีของสิปาดันและลิกิตัน เมื่ออินโดนีเซียเป็นรัฐชาติแล้ว มีรูปแบบรัฐที่เป็นรัฐหมู่เกาะแล้ว มีการลากเส้นเขตแดนเรียบร้อย แต่ปรากฏว่าในช่วงที่มีปัญหากับมาเลเซียคือหลังจากการเกิดการประจันหน้าระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซียในการยื้อแย่งซาบาห์และซาราวักช่วงที่ซูฮาร์โตปกครองและปัญหาก็จบลงในปี 1966/2509

หลังจากนั้นซูฮาร์โตขึ้นครองอำนาจ ในปี 1967/2510 ความขัดแย้งระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซียก็ปะทุขึ้นในกรณีของสิปาดันและลิกิตันซึ่งเป็นเกาะเล็กๆ อยู่ทางตะวันออกของกาลิมันตัน

กรณีของสิปาดันและลิกิตันน่าสนใจมากตรงที่ว่า พื้นที่ของบริเวณนี้มีความเล็กมาก จริงๆ สิปาดันมีพื้นที่เพียงแค่ 10.4 เฮกเตอร์ และลิกิตันนั้นมีพื้นที่เพียง 7.9 เฮกเตอร์ ทั้งอินโดนีเซียและมาเลเซียก็ทะเลาะกันเรื่องพื้นที่ของเกาะนี้ คือ ถ้าเรายึดตามแผนที่ที่ดัตช์กับทางอังกฤษได้ลากเส้น ตามสนธิสัญญา Anglo-Dutch Treaty ตั้งแต่ปี 1824/2367 จนถึง 1891/2434 จะพบว่าพื้นที่ของเกาะทั้งสองจะอยู่ในดินแดนของอินโดนีเซีย แต่ว่าอินโดนีเซียนั้นเป็นรัฐที่ใหญ่ ในการดูแลพื้นที่ที่ห่างไกลนั้นค่อนข้างมีน้อยมาก แม้ว่าจากแผนที่ เกาะทั้งสองจะอยู่ในเขตของอินโดนีเซีย แต่อังกฤษเองได้เข้าไปจัดการในเกาะสิปาดันและลิกิตันมาตั้งแต่ครั้งที่ตัวเองยังปกครอง คือมีการเข้าไปดูแลเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ ดูแลเต่า ดูแลนก ดูแลทรัพยากรป่าไม้ที่อยู่ในสิปาดันและลิกิตัน หลังจากที่อังกฤษออกไปแล้ว มาเลเซียก็ดำเนินการต่อโดยการยังคงดูแลรักษาเกาะทั้งสองเกาะนี้

ต่อมาในช่วงปี 1980/2523 มาเลเซียก็เข้าไปดำเนินกิจการเรื่องรีสอร์ตเรื่องของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในทั้งสองเกาะนี้ คือ ระหว่างที่มาเลเซียเดินทางเข้าไปจัดการต่างๆ มากมาย ก่อนหน้านี้มาเลเซียกับอินโดนีเซียก็มีการตกลงกันที่จะไม่เข้าไปยุ่มย่ามกับเกาะอะไรที่เกิดข้อพิพาทในปี 1969/2512 อย่างไรก็ดีปัญหานี้ก็ยื้อแย่งกันมาจนถึงปี 2002/2545 ศาลโลกก็ตัดสินเด็ดขาดว่าให้เกาะทั้งสองนี้เป็นของมาเลเซีย ด้วยเหตุผลที่ว่ามาเลเซียนั้นมีสิ่งที่เรียกว่า Effective Occupation หรือการเข้าไปจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรบนเกาะทั้งสอง กับ Continue Presence ก็คือการดำรงอยู่ในสถานที่อย่างต่อเนื่อง โดยศาลโลกพิจารณาย้อนกลับไปไกลตั้งแต่ครั้งที่อังกฤษยังปกครองดินแดนมาลายา

การเสียเกาะทั้งสองนี้ไป อินโดนีเซียค่อนข้างเจ็บปวด ในแง่ที่ว่าในช่วงที่ซูฮาร์โตปกครอง การดูแลพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลบางพื้นที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างเพียงพอ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นด้วยเหตุผลที่ศาลโลกให้เหตุผลอย่างที่ผมบอกไป ทำให้รัฐบาลหลังจากนั้นให้ความสำคัญมากกับการ

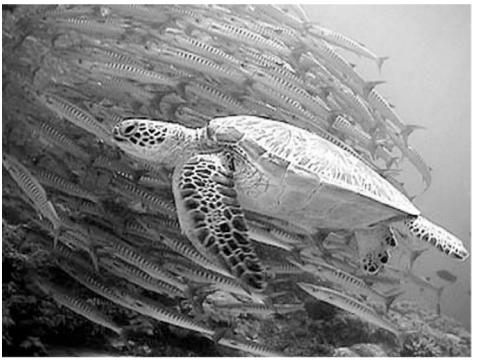

Sipadan สวรรค์ของนักดำน้ำ เกาะเล็กๆ ที่ทำให้อินโดนีเซียและมาเลเซียสอง ประเทศใหญ่ต้องทะเลาะกันยาวนานกว่า 40 ปี

เกาะอัมบาลัต ต้นเหตุความขัดแย้งระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซียที่ยังปะทุอยู่

คนอินโดนีเซียประท้วงหน้าสถานทูตมาเลเซีย กล่าวหาว่า มาเลเซียขโมยทรัพย์สินทางวัฒนธรรม

ดูแลเกาะในพื้นที่ห่างไกล ทำไมสิปาดันและลิกิตันจึงสำคัญ 1. ในแง่การท่องเที่ยว สิปาดันเป็นพื้นที่ที่มีมูลค่าการท่องเที่ยวเป็นพันๆ ล้านรูเปียห์ต่อปี และ 2. ในแง่ของน้ำมัน บริเวณเกาะลิกิตันที่อยู่ใกล้เกาะกาลิมันตันเป็นพื้นที่ที่มีบ่อน้ำมันอยู่ที่ยังไม่ได้รับการขุดเจาะอีกเยอะด้วย

ในระยะนี้มีความขัดแย้งระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซียที่ยังปะทุอยู่คือ กรณีของเกาะอัมบาลัต (Ambalat) เรื่องราวของสิปาดันกลายเป็นบทเรียนสำคัญมากสำหรับอินโดนีเซียทุกวันนี้ เมื่อมีความขัดแย้งเรื่องอัมบาลัต อินโดนีเซียพยายามทุกทางที่จะไม่ให้เสียอัมบาลัตไป แต่ว่าประเด็นที่ใหญ่กว่านั้นคือ ความขัดแย้งแม้ว่าจะเคยเกิดขึ้นแล้ว และกรณีอัมบาลัตกำลังเกิดขึ้นอยู่ แต่ยังมีความขัดแย้งอื่นๆ ที่ขยายตัวและลุกลามไปสู่เรื่องวัฒนธรรม คนอินโดนีเซียกลุ่มชาตินิยมพากันประท้วงหน้าสถานทูตมาเลเซียในกรุงจาร์กาตา กล่าวหาว่า มาเลเซียขโมยทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เช่น ผ้าบาติก อังกะลุง เพลงพื้นเมือง วายังกูลิท (หนังตะลุง) รำบาหลี และอื่นๆ มากมาย แต่ความตึงเครียดยังจำกัดอยู่ระดับประชาชน รัฐบาลอินโดนีเซียจะไม่เอาเรื่องสิปาดันกลับมาพูดอีก คือเสียแล้วก็เสียไป แต่ว่าไม่ให้เสียอีก รัฐบาลอินโดนีเซียนั้นมีเรื่องที่ท้าทายมาก

ความสัมพันธ์ระดับประเทศระหว่างอินโดนีเซียและมาเลเซีย เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2552 มีการแถลงข่าวร่วมกันระหว่างนายนาจิบ ราซัค นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย และประธานาธิบดีซูซีโล บัมบัง ยูโดโยโน แห่งอินโดนีเซีย ที่เยือนมาเลเซียอย่างเป็นทางการโดยผู้นำทั้งสองต่างให้คำมั่นว่าจะร่วมมือกันขจัดข้อพิพาทที่เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ที่มีอยู่ระหว่างกันให้ลุล่วงไป ซึ่งปัญหาหลัก ได้แก่ ปัญหาพิพาทเขตแดนและการกดขี่ทารุณแรงงาน

กว่าต้องจัดการกับชาตินิยมของตัวเอง เพื่อที่จะไม่ให้พลังของชาตินิยมไปกระทบต่อกระบวนการเป็นประชาธิปไตยในประเทศของตัวเอง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งขณะนี้ได้ใช้วิธีทางการทูตในปัญหาความขัดแย้งกับมาเลเซีย โดยที่ผู้นำทั้ง 2 ประเทศไปพบปะกันเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2009/2552 ในการพูดของผมรอบแรกจะจบแค่นี้ก่อน มีเพิ่มเติมรอบ 2 ขอบคุณครับ

วีระ :

ขอบคุณอาจารย์สิทธา รู้สึกว่าเราจะได้แคว้น ชื่อดินแดนเป็นคู่ๆ มาตลอด เริ่มต้นจากซเลสวิก-โฮลชไตน์ แล้วก็มาอัลซาส-ลอร์เรน แล้วอาจารย์ชาญวิทย์ก็เชื่อมโยงกับเสียมราฐ-พระตะบอง ของอาจารย์สิทธาก็มีสิปาดัน-ลิกิตัน ก็เป็นคู่ๆ อย่างนี้มาตลอดในกรณีต่างๆ ส่วนในกรณีนี้จะเห็นได้ว่าเป็นกรณีที่มีความพยายามอ้างความเป็นเจ้าของดินแดน แล้วก็ในที่สุดก็จบลงที่ศาลโลก แล้วก็จบลงแล้วทางอินโดนีเซียก็ถือว่าจบแล้ว

จบเลย เสียแล้วเสียไป หาเอาใหม่ดีกว่า เราก็ถือว่าสิ่งนี้ควรจะดำเนินต่อไป แล้วก็ความสัมพันธ์ระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซียก็มีความสำคัญมากกว่าตรงนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจซึ่งจะโยงถึงกรณีของไทยเราได้พอสมควรเหมือนกัน ในช่วงต่อไปก็ขอเรียนเชิญอาจารย์ ดร. พวงทอง ภวัครพันธุ์ ซึ่งจะพูดกรณีพิพาทระหว่างมาเลเซียกับสิงคโปร์ ขอเรียนเชิญอาจารย์ครับ

พวงทอง ภวัครพันธุ์ :

ขอบคุณอาจารย์วีระ สวัสดีท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน ดิฉันจะเข้าสู่ประเด็นที่จะพูดถึง คือพื้นที่พิพาทระหว่างมาเลเซียและสิงคโปร์ ซึ่งเป็นหิน 3 ก้อนหรือเกาะ 3 เกาะด้วยกัน ซึ่งเมื่อเช้า ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณก็ได้พูดถึงหิน 3 ก้อนนี้ไปบ้างแล้ว

ก้อนที่ใหญ่ที่สุดชื่อเปดรา แบรงคา (Pedra Branca) เป็นชื่อที่สิงคโปร์ใช้ ส่วนมาเลเซียใช้ชื่อ ปูเลา บาตู ปูเต๊ะ ดิฉันจะใช้เปดรา แบรงคาก็แล้วกัน เพราะว่าเกาะใหญ่ที่สุดหรือหินก้อนใหญ่ที่สุดนี้ ศาลโลกได้ตัดสินให้เป็นของสิงคโปร์ไปแล้ว

ก้อนที่ 2 ใกล้ๆ กันลงมาชื่อ มิดเดิล ร็อก (Middle Rock) ประกอบด้วยหินเล็กๆ สองก้อนอยู่ห่างจากกัน 250 เมตร ตั้งอยู่ห่างจากเปดรา แบรงคาไปทางใต้ 0.6 ไมล์ทะเล มีความสูง 0.6-1.2 เมตรจากระดับน้ำทะเล ไม่มีสิ่งปลูกสร้างหรือผู้คนอาศัยอยู่

ก้อนที่ 3 เซาท์ เลดจ์ (South Ledge) อยู่ห่างจากเปดรา แบรงคาไปทางตะวันตกเฉียงใต้ราว 2.2 ไมล์ทะเล โผล่ขึ้นมาให้เห็นเฉพาะช่วงน้ำลดเท่านั้น

ในบรรดาหินสามก้อน ก้อนที่ใหญ่ที่สุดคือ เปดรา แบรงคาเป็นพื้นที่ที่คู่กรณีให้ความสำคัญ เป็นก้อนที่ทั้งมาเลเซียและสิงค์โปร์อยากจะได้มากที่สุด เพราะว่า มิดเดิล ร็อกกับเซาท์ เลดจ์ มันเพิ่งเป็นประเด็นขึ้นมาหลังจากที่มีการเจรจาในเรื่องเปดรา แบรงคา แล้วก็เลยผนวกเอา 2 ก้อนเล็กเข้ามาด้วย ซึ่งเปดรา แบรงคาห่างจากฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐยะโฮร์ (ดูแผนที่หน้า 93) จะเห็นรัฐยะโฮร์ของมาเลเซีย นี่เป็นส่วนของมาเลเซีย สิงคโปร์อยู่ลงมาทางตอนใต้ ห่างจากมาเลเซียประมาณ 1.7 ไมล์ทะเล หรือประมาณ 10 กิโลเมตร ห่างจากตะวันออกของสิงคโปร์ 24 ไมล์ทะเล

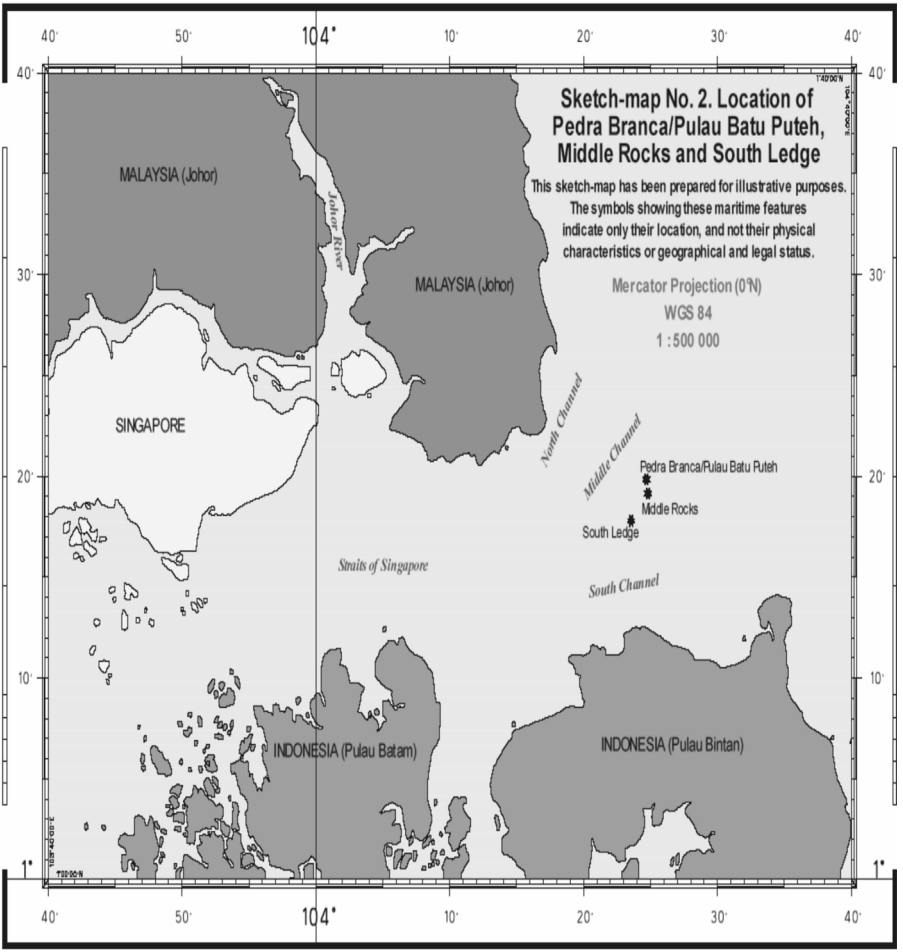

แผนที่แสดงพื้นที่เกาะที่เป็นข้อพิพาทระหว่างมาเลเซียและสิงคโปร์ กรณีหิน 3 ก้อน ได้แก่ 1. เปดรา แบรงคา (Pedra Branca) / ปูเลา บาตู ปูเต๊ะ (Pulau Batu Putch) 2. มิดเดิล ร็อก (Middle Rock) 3. เซาท์ เลดจ์ (South Ledge)

ฉะนั้น จะเห็นว่าเกาะนี้ไกลจากสิงคโปร์ แต่ว่าศาลโลกก็พิจารณาให้เป็นของสิงคโปร์ไป ส่วน มิดเดิล ร็อก ศาลโลกพิจารณาให้เป็นของมาเลเซีย แต่เซาท์ เลดจ์ล่างสุดนี้เลย ซึ่งจะโผล่ให้เห็นเฉพาะเวลาที่น้ำขึ้นเท่านั้นเอง ศาลโลกบอกว่ายังไม่ตัดสิน ให้ 2 ฝ่ายไปตกลงเรื่องการปักปันพื้นที่ชายทะเลกันก่อน เส้นเขตแดนผ่านตรงไหนของเซาท์ เลดจ์ก็ให้ถือเป็นของประเทศนั้นไป

ภาพหน้า 95 คือเปดรา แบรงคา ที่เราเห็นอยู่นี่ ที่ว่าใหญ่ที่สุดขนาดมันจริงๆ ขนาดเท่าประมาณสนามฟุตบอลเท่านั้นเอง ไม่ได้ใหญ่โตอะไรนัก เราจึงได้เรียกว่าหินก้อนหนึ่งเท่านั้นเองเวลาที่คู่กรณีทะเลาะกัน ในภาพนี้เป็นประภาคารที่คอยให้สัญญาณเรือเดินทะเลเวลาที่จะเข้ามาสู่ทางช่องแคบเข้าสู่สิงคโปร์ ตรงนี้ก็จะมีเรือเดินทะเล มีประภาคารให้สัญญาณเรือ

ข้อพิพาทของ 2 ประเทศนี้เริ่มในปี 1979/2522 ซึ่งตอนนั้นรัฐบาลมาเลเซียตีพิมพ์แผนที่และระบุว่า เปดรา แบรงคา หรือ ปูเลา บาตู ปูเต๊ะ เป็นส่วนหนึ่งของตัวเอง สิงคโปร์ก็เลยต้องทำเรื่องประท้วงบอกว่าให้เปลี่ยนแผนที่ใหม่ ในระหว่างเจรจากันนั้น มิดเดิล ร็อก และ เซาท์ เลดจ์ก็ถูกผนวกเข้ามาด้วย ในที่สุดเมื่อเจรจากันไม่ได้ ทั้ง 2 ฝ่ายก็ตกลงกันว่าในปี 2003/2546 ให้นำเรื่องนี้เข้าสู่การพิจารณาของศาลโลก อย่าทะเลาะกันเองเลย ไปให้คนที่ 3 เป็นผู้ตัดสินดีกว่า และก็เมื่อกลางปีที่แล้ว (2009/2551) นี้เอง ระหว่างที่เรากำลังมีปัญหากับกัมพูชาในเรื่องปราสาทเขาพระวิหาร ศาลโลกก็พิจารณาตัดสินออกมา มีคำสั่งตัดสินออกมา ซึ่งพวกเราไม่ค่อยได้ยินข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ ปีที่ทั้ง 2 ฝ่ายตกลงเอาหิน 3 ก้อนนี้เข้าสู่การพิจารณาของศาลโลกก็เป็นข่าวเล็กๆ ขณะนั้นดิฉันอยู่ในสิงคโปร์ ดิฉันอยู่ที่สิงคโปร์ 6 ปี เห็นว่าเรื่องนี้ไม่ได้เป็นประเด็นใหญ่ที่ปลุกระดมให้ประชาชนทั้ง 2 ฝ่ายหรือในสิงคโปร์ลุกขึ้นมาเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่โต เมื่อมีคำตัดสิน เราก็จะเห็นว่าเราไม่ได้ยินข่าวของการปลุกระดมคนให้มีความรักชาติและมีการเดินประท้วงใน 2 ประเทศนี้

ประเด็นที่จะพูดต่อไป ก็คือ ที่มาของความขัดแย้งนี้ ในแง่ของประวัติศาสตร์ แล้วก็จะเข้าไปสู่ประเด็นสำคัญที่จะชี้ให้เห็นว่า เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นแล้ว 2 ประเทศนี้มีการจัดการปัญหาอย่างไร ก่อนอื่นจะต้อง

เกาะเปดรา แบรงคา / ปูเลา บาตู ปูเต๊ะ ซึ่งมีประภาคารตั้งอยู่ ไม่มีคนตั้งบ้านเรือน มีความยาว 137 เมตร กว้าง 60 เมตร

เข้าใจก่อนว่า ก่อนที่อาณานิคมตะวันตกจะเข้ามาในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นี้ ดินแดนในคาบสมุทรมลายูหรือมาลายาไปจนถึงหมู่เกาะต่างๆ ซึ่งเป็นของอินโดนีเซียในปัจจุบัน มีสุลต่านแห่งยะโฮร์เป็นประมุขสูงสุด คริสต์ศตวรรษที่ 16 เราก็จะเห็นดัตช์ และโปรตุเกสเดินทางมายึดครองดินแดนในแถบนี้เพื่อเป็นสถานีทางการค้า แล้วก็มีชาติต่างๆ ที่ตามเข้ามาติดๆ ขอยกเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่พูดก็คือ อังกฤษ ในนามของบริษัทอินเดียตะวันออกหรือ East India ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการบริหารจัดการดินแดนของอาณานิคมของรัฐบาลอังกฤษ อังกฤษมาตั้งสถานีการค้าบนเกาะสิงคโปร์ บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ ในปี 1824/2367 และได้ทำสนธิสัญญาครอว์เฟิร์ด เรารู้จักครอว์เฟิร์ดเป็นอย่างดี จอห์น ครอว์เฟิร์ดทำสนธิสัญญากับสุลต่านแห่งยะโฮร์ และเตเม็งกอง (Temenggong) ซึ่งเป็นตำแหน่งขุนนางที่มีอำนาจสูงสุดในอาณาจักรยะโฮร์ ยินยอมยกสิทธิ์เหนือเกาะสิงคโปร์และเกาะรอบๆ ที่อยู่ในระยะ 10 ไมล์ให้กับอังกฤษตั้งแต่ปี 1824 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3

เมื่อสุลต่านมาฮ์มุดที่ 3 (Mahmud 3) แห่งยะโฮร์สิ้นพระชนม์ลง โอรส 2 พระองค์ก็แย่งชิงบังลังก์กัน อังกฤษรับรององค์โต คือเจ้าชายฮุสเซ็น ซึ่งประทับอยู่ที่สิงคโปร์ ฝ่ายดัตช์รับรององค์เล็ก คือ เจ้าชายอับดุล เราะฮ์มาน ซึ่งประทับอยู่ที่ริเอา (Riau) ซึ่งปัจจุบันคือเกาะบินตันของอินโดนีเซียปัจจุบัน ริเอาเป็นเกาะที่อยู่ตรงข้ามกับสิงคโปร์ นั่งเรือไปใช้เวลาประมาณชั่วโมงหนึ่ง ระหว่างปี 1850-1851/2393-2394 เป็นช่วงเวลาที่อังกฤษสร้างประภาคารขึ้นที่เกาะเปดรา แบรงคา

ขอตัดมาสู่ช่วงที่ระบอบอาณานิคมสิ้นสุดลงในบริเวณหมู่เกาะภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปี 1913/2456 มีการจัดตั้งสหพันธรัฐมาเลเซีย ซึ่งสหพันธรัฐมาเลเซียในขณะนั้นรวมสิงคโปร์เข้าไปด้วย แต่ว่ารวมกันอยู่ได้แค่ 2 ปีเอง สิงคโปร์ก็แยกตัวออกมาจากสหพันธรัฐมาเลเซียเป็นประเทศสิงคโปร์

นี่เป็นประวัติศาสตร์คร่าวๆ ว่า 2 ประเทศนี้เคยเป็นอยู่ในอาณานิคมของอังกฤษ แล้วก็มีการแบ่งดินแดนกัน แล้วก็แยกตัวออกมาในปี 1965/2508

ต่อไปเรามาดูข้ออ้างสิทธิ์ของมาเลเซีย ตอนที่ฟ้องศาลโลก ประเด็น

ที่มาเลเซียอ้างหลักๆ มีอยู่หลายข้อ จะขอตัดเอาประเด็นสำคัญๆ มาเท่านั้น ก็คือว่า เปดรา แบรงคาเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรยะโฮร์ของมาเลเซียมาก่อน สิงคโปร์แค่ทำหน้าที่ก่อสร้างและดูแลรักษาประภาคารเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอที่จะทำให้สิงคโปร์มีอำนาจอธิปไตยเหนือเปดรา แบรงคา แต่ว่าแน่นอนสิงคโปร์ก็ต้องมีหลักฐานอีกมากมายที่อ้างสิทธิ์ ซึ่งเดี๋ยวจะคุยกันทีหลังว่าหลักฐานที่พูดถึงมีผลอย่างไรในทางปฏิบัติ ทางฝ่ายสิงคโปร์ก็บอกว่าการเลือกเกาะเปดรา แบรงคาโดยความยินยอมของรัฐยะโฮร์ให้เป็นที่ก่อตั้งประภาคาร นี่เป็นตัวอย่าง classic ของการที่สิงคโปร์ได้ครอบครองอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน สิงคโปร์อ้างต่อไปว่าตนได้รับสิทธิ์เหนือเกาะเปดรา แบรงคา สืบต่อมาจากอังกฤษ

ในส่วนคำตัดสินของศาลโลก หลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เปดรา แบรงคาตกเป็นของสิงคโปร์ก็คือ 1. จดหมายโต้ตอบระหว่างรัฐมนตรีอาณานิคมแห่งสิงคโปร์กับที่ปรึกษาอังกฤษประจำราชสำนักสุลต่านแห่งยะโฮร์ กล่าวคือรัฐมนตรีอาณานิคมแห่งสิงคโปร์ได้ส่งจดหมายไปยังฝ่ายหลัง ขอสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเกาะเปดรา แบรงคาว่าอยู่ในอาณาเขตของฝ่ายใด เพราะว่าในขณะนั้นอังกฤษกำลังดำเนินการกำหนดเขตแดนทางทะเลของอาณานิคมให้ชัดเจน ซึ่งเลขาธิการของที่ปรึกษาอังกฤษประจำราชสำนักสุลต่านแห่งยะโฮร์ (คือ จะมีเจ้าหน้าที่อังกฤษอยู่ทั้งในสิงคโปร์และในมาเลเซีย) ได้ตอบกลับไปว่า ตนได้ส่งคำถามนี้ไปยังรัฐมนตรีต่างประเทศแห่งรัฐยะโฮร์ และรัฐมนตรียะโฮร์ก็ส่งต่อไปขอคำปรึกษาจากข้าหลวงที่ดูแลกิจการเกี่ยวกับดินแดนและเหมืองแร่ และหัวหน้าคณะสำรวจดินแดนของรัฐยะโฮร์ ตลอดจนพิจารณาเอกสารหลักฐานที่มีอยู่ ต่อมา รักษาการรัฐมนตรีต่างประเทศของยะโฮร์มีจดหมาย ลงวันที่ 21 กันยายน 1953/2496 แจ้งให้เจ้าหน้าที่อาณานิคมของสิงคโปร์ทราบว่ารัฐบาลของยะโฮร์ไม่ได้อ้างสิทธิ์การเป็นเจ้าของเหนือเปดรา แบรงคา หรือ ปูเลา บาตู ปูเต๊ะ นี่เป็นเอกสารสำคัญที่ชี้ว่ายะโฮร์ไม่ได้อ้างสิทธิ์เท่ากับเป็นการสละสิทธิ์ไป เอกสารโต้ตอบชุดนี้มีความสำคัญสำหรับการพิจารณา เพราะชี้ให้เห็นว่า ตั้งแต่ปี 1953/2496 เป็นต้นมา ทั้ง 2 ฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกันว่าใครมีอำนาจอธิปไตยเหนือเปดรา แบรงคา นั่นก็คือทางยะโฮร์ได้ยกดินแดนเปดรา แบรงคา ให้แก่บริษัทอินเดียตะวันออก

โดยไม่มีการเรียกร้องสิ่งตอบแทน เพียงแต่ว่าทางฝ่ายสิงคโปร์ที่ต้องมีจดหมายไปถามก็เพื่อให้แน่ใจเท่านั้นเองว่าจริงๆ แล้วมันคืออะไร จึงสอบถามมาให้ชัดเจน ก่อนที่จะมีการปักปันเขตแดนลงไป

2. มีหลักฐานที่แสดงว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ของมาเลเซียต้องการสำรวจน่านน้ำรอบเกาะเปดรา แบรงคา ในปี 1978/2521 มาเลเซียเป็นฝ่ายร้องขออนุญาตจากรัฐบาลสิงคโปร์ ซึ่งเท่ากับมาเลเซียไปยอมรับอำนาจอธิปไตยของสิงคโปร์เหนือเกาะเปดรา แบรงคา

3. มีหลักฐานอีกว่าในช่วงทศวรรษ 1970/2513 การท่าเรือสิงคโปร์ได้วางแผนที่จะมีการถมทะเลเพื่อขยายพื้นที่รอบเกาะ และมีการตีพิมพ์โฆษณาเชิญชวนให้บริษัทเอกชนมารับเหมาก่อสร้างทำโครงการดังกล่าว ซึ่งก็ทำอย่างเปิดเผย มาเลเซียก็ต้องรู้ถึงเรื่องเหล่านี้ แต่ว่าไม่ได้มีการประท้วงอะไรเลย ก็ปล่อยให้สิงคโปร์ทำการขยายพื้นที่รอบเกาะนี้ไป

4. นอกจากนี้ยังมีแผนที่ที่ผลิตโดยรัฐมาลายาและมาเลเซีย ระหว่างปี 1962/2505 และ 1975/2518 ที่ระบุว่าเปดรา แบรงคา อยู่ภายใต้อธิปไตยของสิงคโปร์ กรณีนี้เหมือนของกรณีปราสาทพระวิหารอย่างมาก ถ้าท่านไปดูคำพิพากษาของศาลโลกมีหลายกรณีมากที่บอกว่า สิ่งที่ผูกมัดการกระทำของไทยคือการไปยอมรับแผนที่ที่บอกว่าปักปันโดยฝรั่งเศสหลายครั้งหลายคราม เมื่อเช้านี้อาจารย์ประสิทธิ์บอกว่าจริงๆ แล้วเป็นการยอมรับแผนที่ แต่ว่าถ้าดิฉันเถียง ดิฉันว่าไม่ใช่แผนที่โดยตัวมันเอง สิ่งที่ทำให้ศาลโลกตัดสินกรณีปราสาทพระวิหารคือการกระทำของไทยที่ไปแสดงการยอมรับแผนที่ครั้งแล้วครั้งเล่า ใช้เกณฑ์เดียวกันในการตัดสินกรณีนี้ อันสุดท้ายคือศาลโลกเห็นว่าการกระทำต่างๆ กรณีเปดรา แบรงคาไม่สามารถนำมาใช้ตัดสินกรณี มิดเดิล ร็อก ได้

ปฏิกิริยา 2 ฝ่ายก่อนการตัดสินก็มีการโจมตีกันบ้าง เช่น มาเลเซียกล่าวหาว่าสิงคโปร์ตั้งใจปกปิดหลักฐานที่สำคัญ และก็บอกว่าการที่สิงคโปร์มาท้วงติงกรณีนี้เป็นการสร้างความปั่นป่วนให้กับแบบแผนการจัดการเหนือน่านน้ำและดินแดนในบริเวณนี้ที่ดำเนินมากว่า 150 ปี สิงคโปร์ก็โต้ว่าจริงๆ แล้วมาเลเซียต่างหากที่เป็นฝ่ายที่ทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้น เพราะว่าพอมาเลเซียผลิตแผนที่มาก็ได้รับการประท้วงจากอินโดนีเซีย ไทย เวียดนาม บรูไน ฟิลิปปินส์ จีน และสิงคโปร์ด้วย มีประชาชนเขียน

ตอบโต้กันใน website, web board ต่างๆ แต่ดิฉันคิดว่าอะไรที่มันเกิดขึ้นใน web board ใน block ที่เป็นการทำโดยปัจเจกชน ผลของมันจะน้อยกว่า คือเวลาชาวบ้านโต้ตอบกัน เขียนด่ากันไป ด่ากันมา ดิฉันก็คิดว่ามันมีเรื่องของชาตินิยมเข้าไปด้วย แต่จะน้อยกว่าการที่ผู้นำเป็นฝ่ายที่ลงมาเล่นเอง ทั้งในแง่การใช้ภาษา และความต้องการให้เป็นข่าวใหญ่โตตามหน้าหนังสือพิมพ์ ตามโทรทัศน์อย่างที่เกิดขึ้นในกรณีปราสาทพระวิหาร เป็นต้น เพราะฉะนั้น ผลกระทบจากการกระทำของชาวบ้าน ถึงแม้จะมีการใช้ประเด็นเรื่องชาตินิยมขึ้นมาก็ตามแต่มันค่อนข้างจะจำกัด

นอกจากนี้เราก็จะเห็นปฏิกิริยาหลังการวินิจฉัยของศาลโลก คือจะพบว่าทางมาเลเซียแสดงความผิดหวัง แต่ว่าบุคคลจากฝ่ายรัฐบาลมาเลเซียหลายคน เช่นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรัฐยะโฮร์ สมาชิกสภาการค้าและอุตสาหกรรม รัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี ออกมาพูดว่าไม่ได้รู้สึกผิดหวังโดยสิ้นเชิง เพราะเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อประเทศหนึ่งนำข้อพิพาทเข้าสู่การตัดสินของศาลโลกย่อมต้องมีฝ่ายหนึ่งชนะและฝ่ายที่ไม่ชนะ และเราก็ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้แล้วว่าเราจะยอมรับไม่ว่าศาลโลกจะตัดสินเช่นไร เพราะมาเลเซียยอมรับกฎหมายระหว่างประเทศ และมีคำพูดทำนองนี้ออกมาอีกมากมาย ในการที่จะเตือนสติประชาชนของมาเลเซียเองว่า จะต้องไม่ทำให้เรื่องนี้นำไปสู่การกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ประเทศ และกรณีที่ศาลโลกยก มิดเดิล ร็อก เกาะเล็กที่อยู่ข้างล่างให้มาเลเซีย เจ้าหน้าที่ของมาเลเซียก็ระวังไม่ปล่อยอารมณ์ความรู้สึกของสาธารณชนอันจะเป็นสาเหตุไปสู่ความตึงเครียดกับสิงคโปร์ เช่น รัฐบาลมาเลเซียก็ประกาศทันทีว่ายังไม่อนุญาตให้ชาวมาเลเซียเดินทางไป มิดเดิล ร็อก โดยผู้บัญชาการตำรวจบอกว่า ผมขอเตือนประชาชนว่าควรหลีกเลี่ยงการสร้างความตึงเครียดที่ไม่พึงประสงค์กับสิงคโปร์ด้วยการเดินทางไปที่นั่น ในทางปฏิบัติไม่ใช่พอประกาศแล้วเราจะยกพลขึ้นไปแสดงความเป็นเจ้าข้าวเจ้าของเลยในทันที เพราะจะต้องมีการลงมืออะไรอีกหลายๆ อย่างด้วย

มีประเด็นสุดท้ายที่ดิฉันจะเก็บไว้พูดรอบ 2 แล้วกันถ้ามีเวลาก็จะชี้ให้เห็นถึงว่า ในท่ามกลางความขัดแย้งเรื่องนี้ ดิฉันคิดว่ายังมีประเด็นอีกหลายๆ อย่างที่ 2 ประเทศนี้ต้องคำนึงถึง ทั้งๆ ที่จริงแล้วทั้ง 2 ประเทศนี้

มีหลายอย่างที่คล้ายๆ ไทยกับกัมพูชามาก เพราะว่ามีความหวาดระแวงต่อกัน มีความไม่ไว้ใจกัน ขณะเดียวกันเราก็เห็นความร่วมมือมากมายที่เกิดขึ้นใน 2 ประเทศนี้

วีระ :

ขอบคุณอาจารย์พวงทอง เดี๋ยวเราคงมีเวลาให้อาจารย์เน้นประเด็นที่สำคัญๆ ในตอนท้ายนี้อีก ในกรณีของมาเลเซียกับสิงคโปร์เป็นเรื่องของหิน 3 ก้อน ถ้าเรียกตามชื่อข้างหน้านี่ก็คือหินที่ชื่อ เปดรา กับหินที่ชื่อปูเลา ก็คือเอาเป็นว่ามีกรณีเปดรา-ปูเลา ก็เป็นอีกกรณีหนึ่งที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าในกรณีนี้เรื่องก็ถึงศาลเช่นเดียวกันแล้วก็มีผลการวินิจฉัยออกมา ซึ่งอาจารย์พวงทองก็ได้ชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อน จุดแข็งของฝ่ายต่างๆ อันนำมาซึ่งการตัดสินของศาลโลก แล้วผลที่เกิดขึ้นออกมาเป็นอย่างไร ทางรัฐทั้ง 2 ฝ่ายนั้นได้มีการยินยอมน้อมรับคำตัดสินของศาลโลกอย่างไร และมีปฏิกิริยาอย่างไร เรื่องนี้ก็เป็นอุทาหรณ์ที่น่าสนใจมาก ทีนี้เราก็จะมาถึงกรณีของไทยกับกัมพูชา ซึ่งไม่ใช่หิน 3 ก้อน แต่เป็นหินจำนวนหลายพันก้อน ก็ขอเรียนเชิญอาจารย์ชาญวิทย์

ชาญวิทย์ :

สวัสดีครับ จุมเรียบซัว สวัสดีภาษาเขมร ต้องพยายามพูดคำนี้ให้ได้ถ้าเผื่อจะเป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน ฟังอาจารย์พวงทองแล้วผมคิดว่า กรณีมาเลเซีย-สิงคโปร์เป็นเรื่องหิน 3 ก้อน แต่ว่ากรณีของไทย-กัมพูชาเป็นกองหินมหึมา ซึ่งกองหินมหึมาบนเทือกพนมดงรักนี้ได้มาหลอกหลอนประชาชนชาวไทย ชาวกัมพูชาแล้ว 3 หน 3 ครั้ง 3 คราด้วยกัน

ครั้งแรกเมื่อสมัยสงครามโลก ครั้งที่ 2 เมื่อผมเกิด ผมเกิดก่อนเขาไปลงนามสนธิสัญญาโตกิโอไม่กี่วัน เขาลงนามสนธิสัญญาโตกิโอ 9 พฤษภาคม 1941/2484 เป็นปีมะเส็ง ครั้งนั้นเป็นครั้งแรกที่ปราสาทเขาพระวิหารเข้ามาเกี่ยวกับเรา เพราะว่าเราได้ปราสาทเขาพระวิหารมาพร้อมกับปราสาทวัดพูและเสียมราฐ-พระตะบอง

ปราสาทเขาพระวิหารและดินแดนแถบนั้นก็มาหลอกหลอนเราอีก

ครั้งหนึ่งเมื่อผมอายุ 21 เมื่อผมเรียนปี 3 อยู่ธรรมศาสตร์ เมื่อศาลโลกตัดสินให้ปราสาทเขาพระวิหารอยู่ในอาณาเขตภายใต้อธิปไตยของกัมพูชานั้น ผมก็ถูกรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ กระซิบผ่านอธิการบดีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ จอมพล ถนอม กิตติขจร สมัยนั้นเรามีจอมพล ถนอม กิตติขจรเป็นอธิการบดี ส่วนมหาวิทยาลัยคู่แข่งของเราแถวสามย่านมีจอมพล ประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรีเป็นอธิการบดี จอมพลสฤษดิ์กระซิบบอกให้พวกนักศึกษาขออนุญาตออกไปเดินขบวน ผมก็ได้ไปเดินขบวนและก็เอารูปของสมเด็จนโรดมสีหนุมาฉีกแล้วก็กระทืบ กระทืบ กระทืบ บนถนนราชดำเนิน แล้วก็ร้องเพลงรักเมืองไทยชูชาติไทย ที่ฟังมาจากวิทยุและเรียนร้องเพลงนี้มาจากแม่ นั่นเป็นครั้งที่สอง ปี 1962/2505

ผมนึกว่าเรื่องนี้มันจบไปแล้ว ผมกลายเป็นขิงแก่เกือบจะลาจากโลกนี้ไปแล้ว เมื่อปีที่แล้ว (2008/2551) มันผุดขึ้นมาใหม่ ผมตกใจเลย ต้องไปรื้อตู้หนังสือออกมาหมดเลยว่า ที่เก็บเอาไว้เราคิดว่าคงไม่ได้ใช้แล้ว มันกลับมาต้องใช้ใหม่ ก็กรณีปราสาทเขาพระวิหารก็มาอย่างที่เราทราบ คือเมื่อปีที่แล้วจนกระทั่งถึงปีนี้

ขออารัมภบทอีกอันหนึ่งก็คือว่า เมื่อสักครู่นี้ผมพูดถึงนวนิยายน้ำดีบ้านทรายทอง ผมชอบมากเรื่องนี้ อ่านและก็ดูหนังอะไรก็ตาม วันหนึ่งผมก็นั่งคุยกับพรรคพวกเพื่อนฝูงผู้ใหญ่ ผู้น้อย มีสุภาพสตรี 2 ท่าน ท่านหนึ่งก็มีตำแหน่งใหญ่โตทีเดียว เป็นคนที่มีชื่อเสียงเป็นที่นับหน้าถือตาในสังคมนี้มากๆ อีกท่านหนึ่งก็มีอาชีพเป็นแพทย์ ก็เป็นคนอาวุโส แล้วก็เป็นผู้ที่คนนับหน้าถือตามาก ผมก็เล่าเรื่องบ้านทรายทองให้ฟังว่า เรื่องปราสาทเขาพระวิหารคล้ายๆ กับเรื่องบ้านทรายทอง มันเป็นเรื่องปัญหาของหม่อมแม่กับหญิงเล็กที่เข้าไปอยู่บ้านเขาแล้วคิดว่าเป็นของตัวเอง อะไรต่ออะไรทำนองนี้ มันก็มีปัญหามาก สุภาพสตรี 2 ท่าน ก็ฟังผมอย่างดีเลย และบอกว่า “เหรอ อาจารย์ แต่ไม่ทราบ เรื่องบ้านทรายทองไม่เคยอ่าน” ผมบอก “อ้าว ไม่ได้อ่านเหรอ ฮิตจะตาย พิมพ์ลงเป็นตอนๆ เราต้องอ่านกันพอเย็บเล่มเราก็มาอ่าน แล้วเอาไปสร้างหนัง สร้างละคร มีสวลี ผกาพันธุ์เล่น มีจารุณี สุขสวัสดิ์เล่นเป็นพจมาน ใครเล่นเป็นพจมานคนนั้นก็ดังทุกคน จนใครๆ ก็คิดว่าตัวเองเป็นพจมาน ตั้งชื่อเป็นพจมานกันหมด” ผมก็

ฟัง 2 สุภาพสตรีนั้นอย่างแปลกใจว่าทำไมเธอซึ่งเป็นคนที่มีฐานะอันสูงส่งในสังคมนี้ไม่เคยอ่านเรื่องบ้านทรายทอง แล้วในที่สุดเธอก็บอกว่า “คือว่าเมื่อตอนเด็กๆ คุณพ่อไม่ให้อ่านหนังสือประโลมโลก เลยไม่ได้อ่าน” ผมบอก “อ๋อ ผมเข้าใจแล้ว ที่เราบอกว่าคนไทยไม่อ่านหนังสืออย่างนี้นี่เอง” ตกลงนี่ไงคือปัญหาที่คนไทยไม่อ่านหนังสือ เพราะฉะนั้น เมื่อมาฟังการสัมมนาวันนี้แล้วกลับไปบ้านต้องอ่าน มีหนังสือเล็มเล็กๆ ที่ทำเป็นเอกสารประกอบการสัมมนาอยู่ในถุงสีดำที่แจกไปทั้งหมดมี 16 เล่ม กลับไปทำการบ้าน ที่อาจารย์พวงทองเล่าเรื่องหิน 3 ก้อนนั้นอยู่ในหมายเลข 7 ที่อาจารย์มรกตพูดเรื่องอัลซาส-ลอร์เรนอยู่หมายเลข 8 ฟังอย่างเดียวไม่พอ อย่าเป็นสังคมมุขปาฐะแบบเดียว ต้องเป็น reading society ที่อาจารย์สิทธาพูดอยู่ในหมายเลข 9 การสัมมนาวันนี้เราทำเอกสารมาให้มากมายเลย

ผมอารัมภบทแล้วก็ขอเริ่มต้นอย่างสั้นที่สุดเท่าที่สั้นได้ เพราะว่าอย่างไรก็ตาม เขียนหนังสือมาก็หลายเล่ม แจกก็แล้ว ไล่แจกก็แล้ว แต่ว่าคิดว่ายังไม่เป็นที่ยอมรับเท่าไร ผมขอเริ่มต้นว่า ปัญหาไทยกับกัมพูชา ในแง่ของผมที่ได้ศึกษามาเป็นเวลาหลายสิบปี ผมสรุปว่าเป็นปัญหาของมายาคติกับอคติ มายาคติ แปลว่า elusion เรามี elusion หรือมายาคติมากเลย เช่น

1. ขอมไม่ใช่เขมร ขอมเป็นไทย เป็น elusion หนึ่ง ขอให้ไปติดตามอ่านงานของสุจิตต์ วงษ์เทศ ตอนนี้สุจิตต์ วงษ์เทศกำลังพรั่งพรูเขียนเรื่องมายาคติเยอะมาก

2. พระยาละแวก เป็นมายาคติทางประวัติศาสตร์อีกเรื่องหนึ่ง พระยาละแวกหนีไปเมืองลาวได้ พระนเรศวรจับไม่ได้ และพระนเรศวรก็ไม่ได้ใจดำอำมหิตขนาดนั้นตัดหัวเอาเลือดมาล้างเท้า มายาคติพระยาละแวกมีความหมายว่าไม่กตัญญูรู้คุณ

3. ตะกวดลิ้น 2 แฉก เชื่อไม่ได้ ผมคิดว่าเป็นมายาคติที่เราสร้างขึ้นมาพร้อมกับคำว่า “ขอมแปรพักตร์”

4. ไทยเสียดินแดน 14 ครั้ง เดิม 13 แล้ว 14 ก็คือปราสาทเขาพระวิหาร ไม่เคยพูดเรื่องไทยได้ดินแดนเลย นี่เป็นมายาคติ ไทยเสียดินแดนอย่างเดียว แต่ท่านไปเปิดหนังสือแผนที่ของนายทองใบ แตงน้อย

ดูแล้วกันว่าอาณาจักรสุโขทัยมีแค่ไหน มันเจ็บมากๆ ที่ฮุนเซนบอกว่าให้เราไปอ่านประวัติศาสตร์

5. แผนที่ฝรั่งเศสทำฝ่ายเดียว แผนที่นั้นทำโดยคณะกรรมการสยามและอินโดจีน แผนที่นั้นไม่ได้มีแผ่นเดียว แผนที่ระวางดงรัก 1 : 200,000 มีทั้งหมด 11 แผ่น แปลว่าแผนที่ซึ่งใหญ่ขนาดนี้ เรามักคิดกันว่าเป็นความลับ แต่ถ้าคีย์ว่า map แล้วเขียนว่าเปรี๊ยะวิเฮียร์ ในกูเกิ้ลแล้วคลิก จะปรากฏแผนที่ขึ้นมาเลย แผนที่นี้ที่เราแพ้คดีมีทั้งหมด 11 แผ่น แผ่นที่ 1 คือ ตรงสามเหลี่ยมทองคำแล้วไล่มาเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงตราด เป็นแผนที่ที่เมื่อพิมพ์มาแล้ว ทูตไทยคือพระองค์เจ้าจรูญศักดิ์กฤดากรก็ส่งมาให้กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีต่างประเทศ เรารับมาและใช้เป็นเวลานาน

6. สันปันน้ำ เราไม่รับแผนที่ เราเอาสันปันน้ำ แต่ถ้าไปดูและอ่านถ้าเป็นสังคมที่อ่าน ถ้าอ่านเราจะเห็นว่าสนธิสัญญาฉบับปี 1904/2447 ตรงกับ ร.ศ. 122 และสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น บอกว่าข้อ 1. คือสันปันน้ำ ข้อ 3. คือให้ตั้งกรรมการทำแผนที่ ผมฉุกใจทำไมเถียงกันเรื่องนี้ ผมก็เลยนั่งรวบรวมสนธิสัญญาและเอกสารสำคัญระหว่างสยามประเทศไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศส พ.ศ. 2436-2551 จาก ร.ศ. 112 ถึง MOU พื้นที่ทับซ้อนทางทะเล คือเอกสารหมายเลข 15 ที่แจกในวันนี้ เอาหนังสือสัญญาฉบับนั้นมาให้ดูเลย เพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิง มิฉะนั้นเราจะขายหน้าอาจารย์พนัส ทัศนียานนท์ เพื่อนเก่าผมบอกว่า ไปแก้ผ้าต่อ international คือมันขายหน้า

เช่นสมมติว่าอ้างสนธิสัญญากรุงโตกิโอ ที่ได้เสียมราฐ-พระตะบองศรีโสภณมา สนธิสัญญากรุงโตกิโอ 1941/2484 ถูกยกเลิกโดยสนธิสัญญากรุงวอชิงตัน 1946/2489 คนที่ไปลงนามรับรองสนธิสัญญานี้เป็นคนเดียวกับคนที่ลงนามไปรับดินแดนมา แล้วก็เสียดินแดนไป คือพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร (คือกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์) ซึ่งเป็นที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงการต่างประเทศ ไปลงนามเอาดินแดนเสียมราฐ-พระตะบองมา แล้วก็ต้องไปลงนามคืนดินแดนเสียมราฐ-พระตะบอง นี่คือปัญหาของการไม่อ่านหนังสือในสังคมของเรา คนธรรมดาทั่วๆ ไป ไม่อ่านหนังสือไม่เป็นไร แต่ว่า

ผู้ใหญ่ผู้โต ครูบาอาจารย์ ไม่อ่านหนังสือน่าเป็นห่วงมากๆ ปัญหาเรื่องปราสาทเขาพระวิหารที่ปะทุขึ้นมา กลุ่มคนที่เราต้องโทษคือ นักวิชาการ ครูบาอาจารย์ กับสื่อมวลชน ที่ไม่อ่านหนังสือ

7. การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแต่ฝ่ายเดียว เติมคำว่าฝ่ายเดียวเป็นมายาคติว่าเราต้องขึ้นด้วย เขาจะไปขึ้นของเขา เราบอกต้องขึ้นด้วย อันนี้เป็นมายาคติที่สร้างโดยนักวิชาการกระแสชาตินิยมหลัก

8. พื้นที่ทับซ้อนทางบก 4.6 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นผลมาจาก บันทึกความเข้าใจระหว่างไทยและกัมพูชาว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก ลงนามโดย ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศและนายวาร์ คิม ฮง ที่ปรึกษารัฐบาลกัมพูชาเมื่อ 14 มิถุนายน 2000/2543 อันเป็นผลพวงจากการเปลี่ยนความสัมพันธ์อันดีของทั้งสองประเทศ สมัยพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ ท่านอาจารย์ทั้งหลายและผู้มีเกียรติ ผมไปขึ้นปราสาทเขาพระวิหารครั้งแรกเมื่อปี 1988/2531 เมื่อคุณชาติชาย ชุณหะวัณเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า ผมตื่นเต้นมาก เอามาเขียนลงหนังสือสารคดี แล้วหลังจากนั้นผมก็พานักศึกษาโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของผมทุกรุ่น ตั้งแต่ตั้งโครงการนี้เมื่อปี 2000/2543 ไปดูปราสาทเขาพระวิหาร ถ้าเรามีโอกาสดีเราก็ไปดูแม่ของปราสาทเขาพระวิหาร คือ วัดพู วัดพูเป็นต้นกำเนิดของปราสาทพระวิหาร ปราสาทพระวิหารเป็นลูกของวัดพู ปราสาทเขาพระวิหารเป็นแม่ของปราสาทพนมรุ้ง ปราสาททั้งสามนี้วางผังเหมือนกันเลยในแง่ของสถาปัตยกรรม ในแง่ของสัญลักษณ์ก็เหมือนกันหมด ความจริงเขาก็แบ่งกันดีแล้ว ลาวได้ปราสาทวัดพูไป กัมพูชาได้ปราสาทเขาพระวิหารไป ไทยได้ปราสาทพนมรุ้งไป ก็น่าเสมอกันแล้ว คือ คุณยาย คุณแม่ คุณลูก ก็ได้กันไปแล้ว ปรากฏว่าน่าสนใจมากคือว่า ปราสาทวัดพูเป็นมรดกโลกไปแล้ว ปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกไปแล้ว ปราสาทพนมรุ้งของเราเป็นอะไรอยู่ ผมคิดว่าถ้าเราไม่ย้อนมาดูตัวเอง มายาคตินี้จะมีต่อไปชั่วกัลปาวสาน

9. พื้นที่ทับซ้อนทางบก 4.6 กลายเป็นประเด็นถูกนำไปรวมกับพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล เรื่องพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลมาจาก บันทึกความเข้าใจระหว่างไทยและกัมพูชา ว่าด้วยพื้นที่ที่ไทยและกัมพูชาอ้างสิทธิ์ใน

ไหล่ทวีปทับซ้อนกัน เมื่อ 18 มิถุนายน 2001/2544 หรือรู้จักในนาม MOU ของรัฐมนตรีสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กับซก อัน รัฐมนตรีอาวุโสของกัมพูชา ซึ่ง MOU ฉบับนี้ได้ถูกคณะรัฐมนตรีสมัยนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ลงมติยกเลิกไปแล้วเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2009/2552

MOU ของสุรเกียรติ์กับซก อัน 18 มิถุนายน 2544 ลงนามโดย คุณสุรเกียรติ์ เสถียรไทย คุณสุรเกียรติ์นั้นเข้ามารับตำแหน่งในรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรเพียง 4 เดือนเท่านั้นเอง เป็น MOU ที่ต่อมาจาก MOU ของ ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตรและนายวาร์ คิม ฮง เมื่อ 14 มิถุนายน 2000/2543 ซึ่งเป็นพื้นที่ทับซ้อนทางบก ทำไมยกเลิกเฉพาะทางทะเล ไม่ยกเลิกทางบกด้วย เพราะคุณสุขุมพันธุ์ลงนามใช่ไหม เพราะ ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็น รมต.การต่างประเทศ ใช่ไหม และคุณสุขุมพันธุ์ เป็น รมช. เพราะคุณชวนเป็นนายกรัฐมนตรีใช่ไหม นี่คือปัญหา ผมคิดว่าในมายาคติเหล่านี้จะมีอะไรเกิดขึ้นอีก จากพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลแล้วก็ขยายไปเรื่อยๆ

สรุปแล้ว ปัญหาไทยกับกัมพูชานั้นเป็นปัญหาของส่วนขยายของการเมืองภายในไทยไปสู่ข้างนอก ผมยืนยันอันนี้โดยที่ทฤษฎีทางรัฐศาสตร์แล้ว ความจริงมันไม่น่าเป็นปัญหาเลย ตั้งแต่คุณชาติชายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้านั้นชื่นมื่นกันมากๆ ถึงขนาดเกิด MOU ของสุขุมพันธุ์ MOU ของสุรเกียรติ์ แต่เป็นเพราะว่าการเมืองภายในเหลือง-แดง หรือพันธมิตร-ทักษิณ มันเป็นการเมืองภายในที่ร่วมด้วยช่วยกันด้วยเสื้อสีอื่นๆ อีกมาก ตอนนี้บ้านเมืองของเราแบ่งเป็นเสียมโป๊ยก๊กอันแผ่นดินเสียมนั้นเป็นสุขมาช้านาน แต่แล้วต้องเป็นศึก ตอนนี้ได้แบ่งแยกกันเป็นก๊กถึง 8 ก๊ก เย็นนี้นักศึกษาจะเล่นงิ้วธรรมศาสตร์ ตอนเสียมโป๊ยก๊ก

ปัญหานั้นขอสรุปว่า 1.เป็นส่วนขยายของการเมืองภายในไปสู่การเมืองภายนอก เป็นส่วนขยายของจากเรื่องปราสาทเป็นพื้นที่ทับซ้อนทางบก 4.6 ตารางกิโลเมตร หากไปดูว่า 4.6 ตารางกิโลเมตรมาจากไหน มาจากมติ ครม. ของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดังนั้น 4.6 ตรม.นี้กัมพูชาบอกไม่มี เราขีดเอง อันนี้มาจากของเอกสารของบวรศักดิ์ อุวรรณ

โณ ขยายจากตัวปราสาทไปสู่พื้นที่ทางบก ทับซ้อน 4.6 ตารางกิโลเมตร ขยายไปสู่พื้นที่ทับซ้อนทางทะเล MOU ของสุรเกียรติ์กับซก อันขยายไปสู่ทางอากาศ อดีต นรม.ทักษิณบินมากัมพูชา คุณศิวรักษ์ ชุติพงษ์ พนักงานบริษัทกัมพูชาแอร์ทราฟฟิคเซอร์วิส ถูกจับเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายนที่ผ่านมา (2009/2552) เพราะลักลอบสำเนาเอกสารเกี่ยวกับกำหนดการเดินทางโดยเครื่องบินเข้ากัมพูชาของอดีต นรม. ทักษิณ แปลว่าตอนนี้ประเด็นมันขยายไปอย่างน่ากลัวมากๆ มันกระจายไปจนกระทั่งผมคิดว่าปัญหาระหว่างไทยกับกัมพูชาอาจจะไม่รุนแรง ร้ายแรงเท่ากับปัญหาไทยกับไทยข้างใน ผมคิดว่าผมจะหยุดตรงนี้ว่า มันเป็นปัญหาของเรา เสียมโป๊ยก๊ก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าวิตกมากๆ ผมคิดว่าเดี๋ยวจะมาตอนสุดท้าย แล้วก็คงจะฝากว่า ถ้าซื้อหนังสือนี้กลับไป โปรดไปอ่านคำเพลงยาวพยากรณ์อยุธยา ขอบคุณครับ

วีระ :

ขอบพระคุณอาจารย์ชาญวิทย์ ผมก็คงจะไม่ต้องสรุปประเด็นต่างๆ ที่ได้เชื่อมโยงมาถึงเสียมราฐ-พระตะบอง แต่มีอยากจะเสริมนิดหนึ่งว่า อาจารย์ชาญวิทย์บอกว่าตอนนี้เป็นเสียมโป๊ยก๊ก แล้วโป๊ยก๊กจะนำไปสู่การต่อสู้หรือมีปัญหาความขัดแย้งกันยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ก็เลยทำให้นึกขึ้นมาได้ว่าทางกัมพูชาเขาเรียกดินแดนเสียมราฐว่า “ดินแดนเสียมเรียบ” เสียมเรียบ คือ เรียบไปเลย เสียมโป๊ยก๊ก ถ้าเผื่อว่ายังดำเนินต่อไปเรื่อยๆ ก็จะกลายเป็นเสียมเรียบได้ ขณะนี้เราก็มีเวลาอยู่อีกประมาณครึ่งชั่วโมง ในช่วงประมาณ 15 นาทีนี้ก็อยากจะเปิดโอกาสให้ท่านที่ได้อยู่ในห้องประชุมนี้ได้ตั้งคำถามหรือแสดงความคิดเห็นหรือข้อมูลเพิ่มเติมในสิ่งที่ท่านวิทยากรได้กล่าวไปแล้ว แล้วหลังจากนั้นเราก็จะกลับมาที่ท่านวิทยากรให้ท่านได้ปิดท้ายอีกช่วงหนึ่ง ตอนนี้ก็ขอเชิญ เรามีไมโครโฟนอยู่ทางด้านนั้น 1 ตัว ตรงข้างหน้านี้ 1 ตัว แล้วก็หรือจะมาตรงข้างหน้านี้ก็ได้ ตรงโพเดียมได้ทั้งสิ้น เชิญเลยนะครับ เดินมาที่ไมโครโฟนได้เลย ไม่มีไมค์ลอย เชิญเลย ช่วยกรุณาแนะนำตัวสักนิดหนึ่ง

มนัส เดชเสน่ห์ : (ผู้เข้าร่วมสัมมนา)

ผมมนัส เดชเสน่ห์ ผู้อำนวยการโรงเรียนประชาธิปไตยแห่งชาติ จากจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อผมรู้ข่าวว่ามีการประชุมกันที่นี่ เกี่ยวกับเรื่องกัมพูชาและไทยก็มาร่วมทันที และเหมือนอย่างที่อาจารย์ท่านพูดว่าขณะนี้ในบ้านเมืองของเราเกิดปัญหาขึ้นมากมายก่ายกอง ปัญหากัมพูชาจริงๆ แล้วคือปัญหาเขตแดน ซึ่งเกิดมาจากเราถูกรุกราน ความจริงแล้วประเทศไทยของเรามีเนื้อที่เกือบ 1,000,000 ตารางกิโลเมตร แต่ฝรั่งเศสและอังกฤษมาบุกรุกเอาของเราไปและการบุกรุกของฝรั่งเศสและของอังกฤษนั้นได้เข้ามาในระหว่างที่เรากำลังสร้างชาติสมัยใหม่ที่มีกฎหมายรับรอง และก็เขาก็เข้ามายึดเอาไปในบางส่วนที่เรายังสร้างชาติไม่เสร็จ คือยังไม่ได้มีกฎหมายรับรองในบางส่วนเขาก็เอาไป อันนี้เราก็ไม่ว่า

แต่เรื่องของกรณีมณฑลบูรพานั้น เขาเข้ามาในขณะที่เราสร้างชาติเสร็จแล้ว สร้างชาติสมัยใหม่เสร็จแล้วหรือว่าเป็น nation state แล้วมีกฎหมายรับรองแล้ว เขาเอาเรือปืนเข้ามาจี้บังคับเราให้เรายกดินแดนให้ แล้วก็ทำสนธิสัญญาต่างๆ สนธิสัญญาต่างๆ เหล่านี้ เป็นสนธิสัญญาโมฆะทั้งนั้นเลย ตั้งแต่สมัย ร. 5 เพราะว่าเป็นการบังคับ เป็นสัญญาที่ไม่เป็นธรรม มันโมฆะโดยธรรมชาติของมัน

ส่วนเรื่องของมณฑลบูรพานั้น ก็คือพระตะบอง เสียมราฐ และพิบูลสงคราม และลานช้าง อันนี้เป็นของประเทศไทยแล้ว ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เรามีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว แล้วก็เราก็ต้องเสียไปให้กับฝรั่งเศส แล้วก็เราก็ไปเอาคืนมาแล้ว ที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิคือหลักฐานที่เราต้องสูญเสียทหารไปจำนวนหลายร้อยชีวิต ซึ่งเรารุกเข้าไปเอาคืนมา ฝรั่งเศสตกแม่น้ำโขงไป เราไปทำสัญญา อนุสัญญาโตเกียวกันที่ประเทศญี่ปุ่น แล้วก็หลังจากนั้นเราก็ได้คืน แต่ช่วงนี้เป็นช่วงก่อนสงครามโลก แต่พอหลังสงครามโลก ฝรั่งเศสได้กลับมายึดเอาของไทยไปใหม่ โดยไปตกลงกันที่ประเทศสหรัฐอเมริกาแต่ไม่ได้มีการทำสัตยาบันกัน เป็นแต่เพียงข้อตกลง ทีนี้ข้อตกลงโดยศักดิ์ของกฎหมายแล้วจะไปยกเลิกอนุสัญญาไม่ได้ ตามศักดิ์ของกฎหมาย

ผมจึงขอประกาศให้ท่านทั้งหลายรับรู้ และรับทราบเอาไว้ด้วยว่าเขาพระวิหารและมณฑลบูรพาทั้ง 4 จังหวัดยังเป็นของไทยจนกระทั่งถึง

ทุกวันนี้โดยนิตินัย ถึงแม้ว่าพฤตินัยนั้น ลาวและกัมพูชาครอบครองอยู่ แต่โดยนิตินัยแล้วยังเป็นของไทยอยู่ อยู่ที่ว่าลูกหลานไทยจะมีปัญญาไปเอามาหรือไม่ นี่มันเป็นความจริงที่สามารถจะพิสูจน์ได้ และกำลังจะพิสูจน์กันอยู่ในขณะนี้ โดยมี 3 คนไทยที่ล่วงล้ำเข้าไป และกำลังจะเกิดการฟ้องต่อศาลโลก เพื่อพิสูจน์สิทธิ์ตรงนั้น และก็เสนอไปยังรัฐบาล ถ้ารัฐบาลไม่ยอมปฏิบัติก็จะทำผิดกฎหมายมาตรา 157 ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่อันนี้ส่วนหนึ่ง ส่วนอีกหนึ่ง

วีระ :

ต้องขออนุญาตนิดหนึ่ง ก็สมควรแก่เวลาก็จะได้ให้ท่านอื่น

มนัส :

ขออีก 1 นาที ผมมาไกลจากสุราษฎร์ธานี เกาะสมุย ข้ามเรือ ข้ามทะเลมา ต้องขออภัย ขอสัก 1 นาทีแล้วกัน

ส่วนปัญหาประเทศไทยที่เกิดความแตกแยกกันอยู่ในขณะนี้นั้น สาเหตุมาจากว่า การเมืองไทยไม่ใช่ระบอบประชาธิปไตย ขอฝากให้พี่น้องนักศึกษา และประชาชนที่เคารพรักทั้งหลายไปผ่าพิสูจน์ดูก็ได้ ที่เขียนไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้น โกหกทั้งเพ ความจริงแล้วการเมืองไทยคือระบอบเผด็จการ ระบบรัฐสภา และการเผด็จการรัฐประหารเท่านั้นที่สลับสับเปลี่ยนกันอยู่ขณะนี้ ที่มันเกิดปัญหาความวุ่นวาย เราไปเถียงกันในปัญหาบุคคลทั้งนั้น ปัญหาประเทศไทยคือปัญหาระบอบ คือปัญหาหลักการ เราไม่เคยเคารพต่อหลักการระบอบประชาธิปไตย เราเข้าใจถ้าในหลวงอยู่ใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ และไปเลือกตั้งก็จะมีประชาธิปไตย คนไทยเรียกร้องต้องการประชาธิปไตยมานาน แต่เกิดความสับสนเข้าใจผิดระหว่างรัฐธรรมนูญกับประชาธิปไตยว่าคือสิ่งเดียวกัน อยู่ที่สี่แยกคอกวัว อนุสาวรีย์ รัฐธรรมนูญแท้ๆ แต่ตั้งชื่อว่าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย นักศึกษา 14 ตุลา ต้องการประชาธิปไตย แต่ไปเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ได้แต่กระดาษ ขอบคุณครับ

วีระ :

ขอบคุณครับ เชิญท่านต่อไปครับ เรียนเชิญท่านสุภาพสตรีข้างหน้านี้ก่อน เชิญนะครับ ช่วยแนะนำตัวนิดหนึ่ง

สุนี : (ผู้เข้าร่วมสัมมนา)

ดิฉันชื่อสุนี คือว่าเวลานี้ที่มีปัญหาอยู่นั้น จริงๆ แล้ว การเมืองมันผิด บรรพบุรุษต่อสู้เพื่อชาติมา เรียกว่าต่อสู้กู้ชาติมา แต่ว่าคนที่เรียกว่าดอกเตอร์ หรือนักวิชาการ กับนักประวัติศาสตร์ บอกว่าให้ลืมเสียเถอะ เอาแต่การค้าก็พอแล้ว นี่เขาเรียกว่าบิดเบือน เป็นการผิดที่สุด และอย่างนี้บรรพบุรุษเขาสู้กู้ชาติมาให้กับลูกหลานเราอยู่ทุกวันนี้ให้ลืมได้อย่างไร เราพูดจริงๆ มันไม่ถูก แล้วทุกวันนี้มันเป็นเผด็จการรัฐสภาตั้งแต่คณะราษฎรปฏิวัติมา และรัฐธรรมนูญล้มไปตั้ง 11 ฉบับแล้ว แล้วเวลาปฏิวัติหรือรัฐประหารขึ้นมาก็มี บวรศักดิ์ มีชัย เสนีย์ ร่างรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี 2540 ก็ร่างแต่รัฐธรรมนูญแล้วก็ พวก ดร. นี่เก่งที่สุด มาถึงก็โกงบ้านกินเมือง และคอร์รัปชั่นเชิงนโยบาย ที่ไร่หนึ่งก็ร้อยหนึ่ง ล้านหนึ่ง ก็บอกว่า ล้านห้า นี่คือคอร์รัปชั่น ปูนทรายกินกันมหาศาล จนกระทั่งประเทศไทยปี 2540 ลอยค่าเงินบาท มีใครอยู่เบื้องหลัง จนกระทั่ง ฉิบหายหมด

วีระ :

ขอให้อยู่ในประเด็นสักนิดหนึ่ง

สุนี :

อันนี้ก็ประเด็นเหมือนกัน เพราะอะไร เพราะมันเกิดลอยค่าเงินบาท

วีระ :

เอาเรื่องรัฐชาติกับพรมแดนหน่อยได้ไหมครับ

สุนี :

รักชาติสิ นี่ก็รักชาติไง เวลานี้ธนาคารเป็นของสิงคโปร์ สิงคโปร์แค่

3,000,000 กว่าคน มาลอยค่าเงินบาท แล้วก็มา ปรส. แล้วทำไงล่ะ กฎหมาย 11 ฉบับ ดร. ทั้งหลายเคยคิดบ้างหรือไม่ ฉันถามจริงๆ ไม่เคยคิดหรือว่าจะกู้ชาติกลับมาได้อย่างไร อันนี้คือปัญหา และมณฑลบูรพาเป็นของเรานั่นแหละ บรรพบุรุษสู้มา เราต้องยอมรับ อย่าไปบิดเบือน อย่าบิดเบือนนะมันไม่ถูก สวัสดี

วีระ :

เชิญท่านที่อยู่ข้างหลังก่อน และเดี๋ยวท่านข้างหน้า ผมขอให้รักษาเวลาสักนิดหนึ่ง เพราะเนื่องจากยังมีอีกหลายท่านอยู่ คงไม่เกิน 2 นาที ถ้ายังไม่พร้อมเชิญข้างหน้าก่อน ขอไมโครโฟนมาให้ท่านประพันธ์ศักดิ์หน่อย ท่านประพันธ์ศักดิ์เชิญครับ

ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพ็ชร : (ผู้เข้าร่วมสัมมนา)

ผมเห็นด้วยกับ ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ ว่ามองย้อนไปในประวัติศาสตร์ แล้วก็ลืมเรื่องอาณานิคมเสีย คือบทบาทที่อาณานิคมทั้งหลายมาแสดงในอุษาคเนย์นี้ ลืมๆ กันเสียบ้าง อย่าไปเชื่อถือ แล้วเราก็มองไปข้างหน้า มองไปข้างหน้าว่าประเทศไทยต้องเป็นหลักของอุษาคเนย์ให้ได้ ทำเลที่ตั้งของประเทศไทยดีเลิศ เป็นศูนย์กลางของอุษาคเนย์ เป็นศูนย์กลางของเอเชียทั้งทวีป และก็เป็นศูนย์กลางของโลกด้วย ผมเสนอให้มีระบบรถไฟโลก ลองหลับตานึกภาพ เริ่มต้นรถไฟสายเอเชียน่าจะมีคือระหว่างนิวเดลีถึงดานัง และระหว่างปักกิ่งถึงสิงคโปร์น่าจะเกิดเร็วที่สุด พร้อมกับการปฏิวัติระบบรถไฟไทย ประเทศไทยจะได้เป็นศูนย์กลางของโลกอันชอบธรรม เราเป็นศูนย์กลางอาหารของโลกได้แน่นอน ความอุดมสมบูรณ์อยู่ที่นี่ เพราะฉะนั้น เราหล่อเลี้ยงมนุษยชาติได้ เราเป็นศูนย์กลางได้ พอดีขณะนี้บ้านเมืองไทยกำลังเกิดวิกฤต ผมเป็นนักกู้วิกฤต ผมขออนุญาตท่านประธานแจกเอกสารของผมด้วย ให้เจ้าหน้าที่มารับเรื่องวิกฤตรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญคืออะไร เราเข้าใจตรงกันหรือไม่ ขออนุญาตแจกด้วยครับ

วีระ :

เชิญครับ เดี๋ยวเจ้าหน้าที่รับเอกสารไปแจก ก็ขอบพระคุณท่านประพันธ์ศักดิ์ กมลเพ็ชร ท่านต่อไปช่วยกระชับด้วย แนะนำตัวนิดหนึ่งครับ

วิชาญ ทับซ้อน : (ผู้เข้าร่วมสัมมนา)

สวัสดีครับท่านประธาน กระผมวิชาญ ทับซ้อน เป็นคณะกรรมการกระบวนธรรมยาตรา ก็ได้ทราบว่าที่นี้ประชุมกันเรื่องกรณีมณฑลบูรพา ผมก็ได้มาร่วมประชุมด้วย ผมจะเรียนดังนี้ ท่านนักวิชาการทั้งหลายและพ่อแม่พี่น้องที่เคารพ ต้องศึกษาประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์มี 3 ยุค ยุคประวัติศาสตร์โบราณ ยุคประวัติศาสตร์สมัยกลาง และมาสู่ยุคประวัติศาสตร์สมัยใหม่ เพราะฉะนั้น เรื่องกรณีมณฑลบูรพานี้ มาสู่ยุคประวัติศาสตร์สมัยใหม่ โดยสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงได้สร้างชาติสมัยใหม่ และมีกฎหมายระหว่างประเทศรองรับ เพราะฉะนั้น พระองค์สร้างชาติสมัยใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2435 พระองค์ก็ได้รวบรวมหัวเมืองต่างๆ โดยเฉพาะลาวฝั่งขวา เขมรฝั่งใน และรวบรวมสำเร็จแล้ว ต่อมาฝรั่งเศสนักล่าอาณานิคมได้มาทำการบังคับเอาดินแดนลาวฝั่งขวา เขมรฝั่งในไป

วีระ :

ขอให้รวบประเด็นกระชับนิดหนึ่ง เพราะว่าถ้าท่านย้อนกลับไปตรงนั้นกว่าจะมาถึงปัจจุบันนี้คงนานมาก มีเวลาอีก 1 นาที

วิชาญ :

อันนี้สำคัญต้องศึกษา เพราะว่ามณฑลบูรพาเป็นของไทย เพราะว่าได้รับรอง ได้มีกฎหมายระหว่างประเทศ เพราะฉะนั้น ฝรั่งเศสมาบังคับไปก็ได้มีการทำสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส 1904, 1907 ไม่ถูกต้อง เป็นโมฆะโดยธรรมชาติ เพราะว่าการบังคับไม่เป็นธรรม สัญญาที่ไม่เป็นธรรมเป็นโมฆะไป สัญญาที่เป็นธรรมก็คืออนุสัญญาโตเกียว กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ปัจจุบันคืออนุสัญญาโตเกียวที่รักษาบ้านเมือง แล้วก็สามารถเอาชนะฝรั่งเศสไปได้ และสามารถยึดลาวฝั่งขวา เขมรฝั่งในมาได้ โดยเฉพาะที่สำคัญก็คืออนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิเป็นอนุสาวรีย์แห่งชัยชนะของทหารไทย

ที่เสียชีวิตไปแล้วก็ได้คืนมา แล้วประเทศไทยก็ได้ปกครองจังหวัดพระตะบอง จังหวัดพิบูลสงคราม จังหวัดนครจำปาสัก จังหวัดลานช้าง เป็นเวลา 4 ปี ก็ถือว่าเป็นของคนไทย มณฑลบูรพา จังหวัดพระตะบองเป็นของคนไทย

วีระ :

รับทราบครับ ขอบคุณครับ ขอเป็นท่านสุดท้าย ท่านข้างหน้านี่นะครับ ท่านสุดท้ายแล้ว เชิญครับ เพราะเนื่องจากว่าเราจำเป็นต้องรีบให้ทัน 16.00 น. ที่จะมีการปิดสัมมนา เชิญครับ ขอแนะนำตัวหน่อยนะครับ

ชยากร พันธ์หล้า : (ผู้เข้าร่วมสัมมนา)

สวัสดีครับ ผมชยากร พันธ์หล้า คือกลัวว่าจะไม่ได้ถามเกี่ยวกับเนื้อหา คืออยากจะเรียนถาม Dr.Flemming ว่า การแก้ปัญหาที่เกิดในลักษณะ unique case ในประเด็นของท่าน ทั้งในโซน 1 และโซน 2 ที่มีทั้ง majority และ majority ที่ have peace to resolution. I just want to know that what is the language and the religion of the people in that zone, zone one and zone two are the same that because the peaceful resolution and then will lead to the second questions for อาจารย์มรกตว่า ในส่วนของกรณีที่เกิดขึ้นก็แสดงว่าทั้ง 2 ชาตินี้มีการทะเลาะเบาะแว้ง และมีการสู้รบจนทั้ง 2 ฝ่ายเห็นผลเสียจนสามารถหาข้อตกลงได้ เพราะฉะนั้น ในกรณีที่ 2 ก็สื่อถึงว่าถ้าพูดภาษาไทยก็คือว่า ถ้ายางหัวไม่ออกก็คงจะไม่เห็นหนทางในการแก้ปัญหา เพราะฉะนั้น อาจจะเข้ามาในกรณีของที่กำลังจะเกิดขึ้นในลักษณะนี้ด้วยหรือไม่ว่า ถ้าไม่เดือดร้อน ไม่ลำบาก ไม่เลือดตกยางออกจนบาดเจ็บกันทั้ง 2 ฝ่ายแล้วก็คงจะไม่ถึงจุดที่จะผกผันให้เกิดความตกลงกันได้ ขออนุญาตครับ

วีระ :

ขอบคุณมากครับที่ได้ยกคำถามที่สำคัญๆ มาทั้ง 2 ข้อ ผมก็จะขออนุญาตกลับมาที่ท่านผู้อภิปรายทั้ง 5 ท่าน จะให้เวลา เวลาที่เราเหลืออยู่ก็คงได้ประมาณท่านละ 3 นาที ผมขอเริ่มที่อาจารย์ Flemming Nielsen,

I think you got the question about the language and the religion of the two zones.

Nielsen : (เทปฟังไม่ชัด)

...

วีระ :

O.K. Thank you very much. คำถามก็คือว่าทำไมอาจารย์ Flemming ถึงคิดว่าเป็นกรณีที่โดดเด่น เป็นหนึ่งเดียว เป็นเอกลักษณ์ ท่านก็ตอบว่า เพราะเนื่องจากว่า ในกรณีต่างๆ นั้น ความขัดแย้งจะนำไปสู่การสู้รบและการสงคราม และผู้ชนะก็จะเป็นผู้ที่ตัดสินและได้ทั้งหมด แต่ในกรณีนี้เป็นกรณีซึ่งประชาชนไปลงประชามติ ออกเสียงลงประชามติแล้วก็สามารถที่จะสร้างข้อตกลงขึ้นมาได้ที่เป็นที่ยอมรับ ต่อไปคำถามก็มาที่อาจารย์มรกต ฉะนั้น ผมเชิญอาจารย์มรกตต่อเลย

มรกต :

ขอบคุณมากสำหรับคำถาม คือส่วนหนึ่งถ้าเราจะมองแล้วก็เหมือนกับว่าเป็นพลวัตทางการเมือง คือความเคลื่อนไหวทางการเมืองในยุโรปเอง มีส่วนที่ทำให้ความขัดแย้งของอัลซาสและลอร์เรนถูกผูกเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งระหว่างรัฐชาติในยุโรป มันเหมือนกับมีการสู้รบกัน คือสงครามที่เกิดขึ้นเป็นสงครามโลก ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ซึ่งในช่วงสงครามโลก ครั้งที่ 2 ไม่ค่อยมีใครจะสนใจอัลซาส-ลอร์เรนเท่าไรที่จะเอาเป็นประเด็นกรณีทางการเมือง

แต่สิ่งที่น่าสนใจจากกรณีนี้แล้วเกี่ยวพันกับกรณีของเรา อาเซียน กัมพูชา ก็คือว่าฝรั่งเศสและเยอรมนีซึ่งเป็นคู่สงครามใหญ่จากกรณีหลายๆ กรณี รวมทั้งเยอรมนีกับเดนมาร์กด้วย ในท้ายที่สุด หลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ที่คิดว่ารัฐชาติเป็นตัวก่อให้เกิดความคิดชาตินิยมที่ก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมหาศาล อย่างประมาณค่าไม่ได้ จึงนำไปสู่การแสวงหาทางออกหรือทางเลือกใหม่ในทางการเมือง ที่จะประกันในเรื่องของสิทธิเสรีภาพและสันติภาพที่ถาวร มีกรณีเกิดขึ้นที่ว่า

ฝรั่งเศสกับเยอรมนีร่วมมือกันเหมือนกับเป็นแกนกลางที่ขับเคลื่อน ที่ทำให้เกิดกระบวนการบูรณาการยุโรปในปี 1957/2500 ที่เกิดการลงนามในสนธิสัญญากรุงโรม มีการทำการที่เป็นสัญลักษณ์ก็คือว่า มีการประชุมกันของรัฐสภายุโรป ซึ่งในช่วงนั้นเป็นหน่วยงานชื่อหนึ่งที่พัฒนาต่อมาเป็นรัฐสภายุโรป มีการประชุมกันครั้งแรกที่สตราสบูร์ก ซึ่งเป็นเรื่องประหลาดมากสำหรับรัฐสภายุโรป มีที่ประชุม 2 ที่ ที่หนึ่งก็คือที่บรัสเซล อีกที่หนึ่งคือที่สตราสบูร์ก ที่เลือกประชุมที่สตราสบูร์กครั้งแรกก็เพราะว่าเป็นสัญลักษณ์ที่จะบอกว่าต่อไปนี้เยอรมนี-ฝรั่งเศสเราหยุดสงครามกันแล้ว เราจะร่วมมือกันเพื่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตย ที่จะพัฒนาที่ให้เกิดการบูรณาการทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ฉะนั้นก็จะเห็นว่าจริงๆ แล้วกระบวนการบูรณาการเป็นทางออกทางหนึ่ง

ทีนี้จากที่ฟัง ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ พูดเมื่อเช้าว่า ท่านเน้นเรื่องวัฒนธรรม ก็อยากจะบอกว่าในส่วนของกระบวนการบูรณาการยุโรป ช่วงที่เกิดแรกๆ จนกระทั่งถึงประมาณเกือบปี 1990/2533 ไม่ได้สนใจเรื่องวัฒนธรรม พอจะพูดเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) มันมีปัญหามาก ฉะนั้น อาจจะต้องดูว่าจริงๆ แล้วในกระบวนการที่จะสร้างความเป็นรัฐที่เหนือชาติขึ้นมา หรือว่าสร้างเนื้อที่ใหม่ในทางการเมืองจะใช้อะไรกันแน่ อาจจะต้องใช้ในส่วนที่ทำให้เห็นว่าในชีวิตประจำวันของคนเปลี่ยนไปหรือไม่ เพราะในกรณีของยุโรปที่ประสบความสำเร็จก็คือใช้นโยบายที่เรียกว่าเป็น regional policy คือใช้นโยบายที่ไปพัฒนาท้องถิ่นต่างๆ เช่น คนในซิซิลี อากาศดีแดดดี แต่กลับไปขายไอติมอยู่ที่บรัสเซลที่ท้องฟ้ามืด เพราะอะไร เพราะเขายากจน แต่ว่าตอนหลังนี้เขาก็พบว่ากระบวนการพัฒนา กระบวนการบูรณาการยุโรปและ regional policy นี่เองที่ลงไปพัฒนาทำให้หลายๆ ถิ่นในยุโรปซึ่งเคยเป็นสีแดงคือถิ่นจน พัฒนาเป็นสีฟ้า สีเขียว แล้วก็สามารถจะทำให้เกิดตลาดเดียวของยุโรปเกิดขึ้นมาได้ แต่ทีนี้ปัญหาคือว่ากรณีในเรื่องของวัฒนธรรม

ในปัจจุบันอาจจะเป็นเรื่องตลกที่ว่า ประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรปหรือแม้แต่นักวิชาการกลับเรียก EU ว่าเป็น neocolonialism เพราะว่าใช้กระบวนการทำให้เป็นยุโรปมากเกินไป มีกฎหมายหลายอย่างที่ทำให้เกิดกระบวนการที่เรียกว่าเป็น Europeanization ฉะนั้น จึงขอบอกว่ากระ

บวนการบูรณาการยุโรปมันเป็นอย่างไร แต่ว่าอยากจะให้ขอศึกษาจริงๆ ว่ามันเป็นอะไรกันแน่ แล้วการพูดถึงเรื่องวัฒนธรรมก็เช่นกัน เป็นปัญหาว่าวัฒนธรรมที่เราพูดถึงคืออะไร EU พูดถึงวัฒนธรรมว่าเป็น unity in diversity อาเซียนเอากลับเสีย เป็น diversity in unity แสดงว่าเรายังไม่มี unity เลย แค่นี้ ขอบคุณค่ะ

วีระ :

ขอบคุณอาจารย์มรกต ขอเชิญอาจารย์สิทธาพูดต่อเลย

สิทธา :

มี 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก อยากจะชี้ว่าในกรณีของอินโดนีเซียกับมาเลเซีย เวลาเป็นเรื่องสำคัญมากในเรื่องการทำให้ข้อขัดแย้งนั้นยุติ อินโดนีเซียใช้เวลา 29 ปีจากที่กลุ่มชาตินิยมประกาศรัฐอินโดนีเซียขึ้นมา มีเอกลักษณ์ มีภาษา มีดินแดน จนถึงปี 1957/2500 29 ปีกว่าที่จะมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของตัวเอง เอาเรื่องเข้าสู่คณะกรรมาธิการกฎหมายระหว่างประเทศใน UN คดีลิกิตัน-สิปาดันใช้เวลา 33 ปีกว่าจะยุติในปี 2002/2545 หมดเงินไปกว่า 75 ล้านบาท ใช้ผู้พิพากษาไป 15 คน ใช้แผนที่ไปประมาณ 77 ฉบับ ทุกอย่างก็จบในปี 2002 ตอนนี้อินโดนีเซียกลายเป็นประเทศที่มีกระบวนการประชาธิปไตยที่มีพลัง ในแง่ของการพัฒนาเขาเรียกว่าก้าวไปไกล คือว่าสูงกว่าประเทศอื่นในภูมิภาค

ประเด็นที่สอง มีสิ่งหนึ่งที่อินโดนีเซียต้องพยายามขจัดก็คือเรื่องของชาตินิยม คนอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีพลังชาตินิยมสูงมากประเทศหนึ่งในภูมิภาค แต่ขณะเดียวกัน เมื่อวันนี้อินโดนีเซียตัดสินใจว่าจะกลายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศ การปล่อยให้ประชาชนไปประท้วงหน้าสถานทูต เผาธงชาติมาเลเซีย มีการประท้วงมากมาย อันนั้นคือเสรีภาพของประชาชนในการที่จะทำในระดับ 1 2 3 4 5 6 7 ในการประท้วง

แต่ในระดับรัฐบาล วันนี้โต๊ะเจรจาระหว่างผู้นำอินโดนีเซียกับมาเลเซียนั้นเป็นไปได้ด้วยดี ในการที่จะเอาเรือเข้าไปดูแลพื้นที่ที่ยังขัด

แย้งกันอยู่คือ อัมบาลัต มีข้อตกลงในการเจรจาที่จะมีการลาดตระเวนร่วมกัน แล้วก็พยายามที่จะใช้วิธีทางการทูตในการที่จะตัดสินปัญหา อย่าลืมว่าในช่วงปี 1950, 1960 อินโดนีเซียกับมาเลเซียนี่คือ เรียกภาษาชาวบ้านคือฟัดกันนัว ก็คือว่าจับปืนรบกันเลยในสงครามการเผชิญหน้า สุดท้ายก็จบลงด้วยความพ่ายแพ้และความสูญเสีย ไม่มีประโยชน์อะไรเกิดขึ้น อันนั้นก็คือว่าเป็นสิ่งที่เรียนรู้ในอดีต สำหรับปัจจุบันแล้วถือว่าเสียแล้วเสียเลยในกรณีของสิปาดันกับลิกิตันไม่กลายเป็นประเด็นอีกแล้ว แต่เป็นบทเรียนของรัฐในการเข้าไปจัดการดูแลพื้นที่ที่อยู่ในเขตห่างไกล คดีของสิปาดันและลิกิตันนั้น ไม่ได้เป็นเรื่องของแผนที่ที่ศาลโลกตัดสิน แต่เป็นเรื่องของการเข้าไปพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิผลและการต่อเนื่องยาวนานของการมีอยู่ของการดูแลพื้นที่ตรงนั้น อันนี้ก็คือเป็นบทเรียนซึ่งอินโดนีเซียจะต้องนำไปใช้ในการปรับแก้เพื่อรักษาดินแดนของตัวเอง ขอบคุณมากครับ

วีระ :

ขอบคุณอาจารย์สิทธา เชิญอาจารย์พวงทอง

พวงทอง :

ขอบคุณค่ะ เมื่อกี้ฟังอาจารย์ชาญวิทย์แล้วรู้สึกเหนื่อยแทนอาจารย์ที่พยายามทั้งพูด ทั้งเขียน ทั้งพิมพ์ ทั้งแจก รู้สึกว่ามันไม่สามารถที่จะทะลุกรอบ ทลายกรงความคิดของคนไทยจำนวนมากได้เลย มายาคติอันหนึ่งที่ดิฉันคิดว่าอาจารย์ชาญวิทย์ควรต้องเพิ่มเข้าไปก็คือว่า มายาคติว่าด้วยเรื่องการเสียการกู้ชาติ การสิ้นชาติ

คราวนี้ประเด็นเรื่องสิงคโปร์และมาเลเซีย ดิฉันคิดว่าความสัมพันธ์ระหว่างสิงคโปร์กับมาเลเซีย จริงๆ แล้วในกรณีหิน 3 ก้อนก็ไม่ต่างกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีชายแดนติดกันเท่าไร เพราะว่าประวัติศาสตร์ของการยึดครองโดยเจ้าอาณานิคมตะวันตกก็ทำให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้มีความอ่อนไหวอย่างยิ่งในเรื่องอธิปไตยเหนือดินแดน แล้วก็เป็นประเด็นที่สามารถที่จะปลุกเร้าความรู้สึกรักชาติได้ง่ายดาย

ถ้าเราดูในแง่ประวัติศาสตร์ มาเลเซียก็ย่อมต้องรู้สึกว่าเปดรา แบรง คาครั้งหนึ่งเคยเป็นของอาณาจักรของสุลต่านยะโฮร์อย่างแน่นอน แต่ในที่สุดก็ต้องเสียไป แล้วก็มาเลเซีย-สิงคโปร์เอง เขาก็เป็น 2 ประเทศที่มีความรู้สึกเป็นอริกันมาตลอด คนมาเลเซียเองก็จะดูถูกสิงคโปร์ว่าครั้งหนึ่งเคยเป็นของมาเลเซีย เวลาที่เขาเรียกประเทศสิงคโปร์ เขาก็จะเรียกด้วยคำว่า “that red dot” คือ “จุดแดงๆ เล็กๆ นั่นน่ะ อย่ามาทำเหิมเกริม” อะไรประเภทนี้ พูดง่ายๆ คือ เล็กนิดเดียวอย่าทำเป็นเย่อหยิ่ง เป็นต้น แต่มาเลเซียก็รู้ว่าคนสิงคโปร์เองก็มีความรู้สึกดูถูกมาเลเซียในฐานะประเทศที่ใหญ่กว่าแต่ว่ายากจนกว่า สิงคโปร์ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้ผู้คนอยู่ดีกินดีมากกว่า และบางทีผู้นำสิงคโปร์ก็พูดดูถูกมาเลเซียบ่อยๆ ประเภท “ยะโฮร์เต็มไปด้วยพวกหัวขโมย” อย่างนี้เป็นต้น แต่ว่าความที่เป็นเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกัน ความเป็นสมาชิกขององค์กรเดียวกันก็คืออาเซียน พวกเขาก็ต้องมีหน้าที่ที่จะต้องร่วมมือกันเพื่อให้สามารถที่จะแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอื่นได้ ทั้ง 2 ฝ่ายก็ต่างที่จะปรารถนาให้ประเทศตัวเองเติบโตไปข้างหน้าได้ เพราะว่าถ้าเราไปดูในแง่ของการค้า คือเมื่อกี้มีผู้พูดว่าพวกนักวิชาการชอบนึกถึงแต่เรื่องการค้าขายอย่างเดียว ไม่สนใจเรื่องชาติ เรื่องเกียรติยศ ดิฉันก็คิดว่ายิ่งเรามีสถานการณ์เผชิญหน้ากับกัมพูชา ยิ่งต้องทำการค้า ทำธุรกิจมากๆ ขึ้น เพราะในที่สุดแล้วนี่คือปัจจัยที่เป็นตัวบังคับและยับยั้งการตัดสินใจแบบผลีผลามของผู้นำ ที่จะนำประเทศเข้าไปสู่การเผชิญหน้าหรือว่าสงครามกันในระยะยาว เพราะว่าในที่สุดแล้วจะทำให้ผู้คนทั้ง 2 ฝ่ายเดือดร้อน ฉะนั้นความรู้สึกเป็นอริมันจึงต้องถูกควบคุมด้วยมิติอื่นๆ ซึ่งไม่ใช่แค่การค้าอย่างเดียวด้วยซ้ำไป สิงคโปร์-มาเลเซียก็มีความร่วมมือด้านอื่นๆ ด้วย ร่วมมือทางด้านการทหาร ซ้อมรบด้วยกัน เพราะว่าทั้งสิงคโปร์-มาเลเซียเองก็ไม่ไว้ใจอินโดนีเซีย เพราะว่าอินโดนีเซีย ในยุคของซูการ์โนเองก็มีนโยบายอันแข็งกร้าว (konfrontasi) ในการที่จะขยายดินแดนของตัวเองเข้าไปครอบคลุมมาเลเซีย ถ้ามาเลเซียเป็นของอินโดนีเซียในยุคของซูการ์โน สิงคโปร์ก็ไม่เหลือแน่นอน สิงคโปร์รู้สึกว่าตัวเองอยู่ท่ามกลางโลกมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระแสของอิสลามานุวัตรที่จะเห็นการใช้ความรุนแรงต่างๆ เกิดขึ้นในอินโดนีเซีย ก็ยิ่งก่อให้เกิดความไม่มั่นคงบางอย่าง

ของมาเลเซียด้วย แต่ว่าความไม่มั่นคงอันนี้จะต้องถูกแปรเป็นความร่วมมือ ไม่ใช่ความเป็นอริ มีแต่การร่วมมือเท่านั้นที่จะช่วยทำให้สิงคโปร์มั่นคงมากยิ่งขึ้น ในที่สุดแล้วก็นำไปสู่ยุคของกระแสของ extreme Islamization ที่เกิดขึ้น ก็นำไปสู่ความร่วมมือทางทหารระหว่างสิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซียด้วย ซึ่งดิฉันคิดว่าเรื่องนี้ก็เป็นตัวจำกัดไม่ให้กระแสความรักชาติภายในประเทศลุกลาม ผู้นำไม่ลงมาเล่นกับไฟชาตินิยมเสียเอง นี่คือสภาพของความสัมพันธ์ของรัฐสมัยใหม่ในปัจจุบัน ซึ่งแต่ละประเทศอยู่ได้ด้วยการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ด้วยความรักชาติโดดๆ โดยไม่สนใจว่าจะอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างไร

วีระ :

ขอบคุณอาจารย์พวงทองครับ เชิญอาจารย์ชาญวิทย์เลย

ชาญวิทย์ :

ผมคิดว่าขอคลายเครียดหน่อย เห็นคุณวีระ ธีรภัทรานนท์มาแล้วใจชื้น

คือภาพโปสการ์ดนี้เป็นรูป ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ ที่งานสัมมนาที่นครศรีธรรมราชเมื่อเร็วๆ นี้ อาจารย์สุรินทร์ถูกผมหลอกมาให้เสื้อสยามถัดไป แล้วเมื่อเรามีสัมมนาที่ธรรมศาสตร์ หมอเลี้ยบกับคุณอภิสิทธิ์ก็มารับเสื้อสยามไปจากผมเหมือนกัน พอรับไปปุ๊บ คุณอภิสิทธิ์เลยได้เป็นนายกรัฐมนตรีไปเลย หมอเลี้ยบกำลังรออยู่ ถัดไป

ภาพนี้คุณหญิงไขศรี เธอก็เป็นรัฐมนตรีวัฒนธรรมไปแล้ว แต่ก่อนเธอเป็นผู้บริหารที่นี่ คุณหญิงไขศรีก็มารับเสื้อสยามจากผมไปเหมือนกัน ถัดไปอีก ก่อนที่คุณอภิสิทธิ์จะไปถึงคุณยายไฮนั้น คุณยายไฮมาเจอกับอาจารย์ชาญวิทย์เรียบร้อยแล้ว ภาพนี้ที่นครพนม ปีหน้าเราไปเจอกันที่นครพนม เราจะไปฉลองฮานอย 1,000 ปีกัน ไปสร้างมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านในอุษาคเนย์ make love not war กับลาว กัมพูชา และเวียดนาม เพราะฉะนั้นเราจะข้ามแม่น้ำโขงไปฝั่งโน้น

ถัดไปอีกภาพหนึ่ง คุณจาตุรนต์มาที่ธรรมศาสตร์ก็มารับเสื้อสยามไป แล้วตอนนี้ก็คงฝันหวาน ฝันหวานแบบอภิสิทธิ์ อีกคนหนึ่ง คุณบัญญัติ

postcard เสื้อสยามกับดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ เสื้อสยามกับสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี และอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เสื้อสยามกับคุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ เสื้อสยามกับยายไฮ เสื้อสยามกับจาตุรนต์ ฉายแสง และเสื้อสยามกับบัญญัติ บรรทัดฐาน

บรรทัดฐาน

คือรวมความแล้ว ผมขอประกาศ ณ ที่นี้ ชาติไทยนั้นคุณบรรหารเอาไปแล้ว เพื่อไทย พี่จิ๋วเอาไปแล้ว ไทยรักไทย คุณทักษิณเอาไปแล้ว ผมไม่เอา ผมขอเอาสยาม ก็เรามาช่วยกันแก้รัฐธรรมนูญให้เป็นแห่งราชอาณาจักรสยามดีกว่าหรือไม่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 16 ฉบับ

ยุ่งมาก 2 ฉบับแรกเป็นสยามดีกว่า เพราะฉะนั้น เรามาช่วยกันแก้ตอนนี้ รวมทั้งเอาจังหวัดธนบุรีคืนด้วย เห็นไหมจังหวัดธนบุรีก็หายไป ใครทำหาย ไป ลองไปสืบดูประวัติ

เอาล่ะ ผมขอสรุปสั้นๆ นิดเดียวเพื่อเดี๋ยวเราจะได้ฟังอะไร นอกจากประเทืองปัญญาแล้วยังจะคลายเครียดด้วย ผมขอสรุปใน ประเด็นที่หนึ่งว่า ที่ท่านสุภาพบุรุษตรงนี้พูดแล้วก็แย้มมานิดหนึ่ง แต่ท่าน อาจจะเกรงใจคนก็เลยไม่พูดมาก บอกว่าเราเลือดไม่ตกคอหรือไม่ ก็เลย ยังมองไม่เห็นว่าปัญหามันเป็นอย่างไร ผมคิดว่าใช่ อาจจะเลือดไม่ตก ยางไม่ออก เท่ากับในยุโรป อย่างกรณีอัลซาส-ลอร์เรน ดังนั้นเราจึงยังไม่รู้ว่า ปัญหาของเสียมราฐ-พระตะบองนั้นมันเป็นหลุมดำ เป็นกับดัก เป็นผอบ ที่พระเจ้าตาบอกไม่ให้เปิด จันทโครพเปิดมาแล้วต้องตาย เพราะฉะนั้น ผมคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องน่าเป็นห่วง แล้วกรณีเขาพระวิหาร กรณีของ เสียมราฐ-พระตะบอง อะไรก็ตาม โชคดีว่าตอนนี้คนที่เล่นเรื่องนี้มีเฉพาะ นักการเมืองกับกองเชียร์ ทหารไม่เล่นด้วย ทหาร 2 ฝ่ายไม่เล่นด้วย เรา จึงยังเบาใจได้

ประเด็นที่สอง ผมอยากสรุปว่า ในกรณีของเดนมาร์ก น่าสนใจมาก เขามีประชาชนเข้าไปแก้ไข เขามีการลงมติ ของเรานั้นปัญหาอยู่ที่ G to G คือ government to government รัฐบาลต่อรัฐบาล กับนักการเมืองและ กองเชียร์ ประชาชนไม่ได้มีสิทธิ์เลย ยังไม่มีสิทธิ์ ผมคิดว่าประชาชนที่ แนวชายแดน 800 กิโลเมตร พนมดงรัก ภูมิซรอล ตราด จันทบุรี เขามี สิทธิ์หรือยัง ผมคิดว่าเขายังไม่มีสิทธิ์ มีแต่พวกเราที่นั่งอยู่ในห้องแอร์ที่ พูดกันอยู่ เขายังไม่มีโอกาส กรณีของเดนมาร์กผมว่าน่าสนใจมาก ประชาชน ต่อประชาชนเป็นคนตัดสิน ผมว่าทางออกอยู่ตรงนั้น นักการเมืองและ กองเชียร์เราต้องฟังอย่างระมัดระวังมาก

ประเด็นที่สาม ผมคิดว่าปัญหาของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนใน ระดับที่ใกล้ๆ พวกเรา อย่างน้อยมีปริญญาตรี หรือเรียนมัธยมปลาย ไม่ อ่านหนังสือมีสูงมาก ผมคิดว่ากรณีเวลาเราอ้างสนธิสัญญาปี ร.ศ. 125 หรือ ค.ศ. 1907 นั้น ขอให้อ่าน หน้า 17 ในเอกสาร 15 หน้า 17 หนังสือ สัญญาระหว่างสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามกับเปรสสิเดนต์รีปับลิคฝรั่งเศส แปลว่ารัชกาลที่ 5 ท่านเสด็จไกลบ้าน แล้วก็สนธิสัญญานี้มีการลงนาม

สัตยาบันกันที่กรุงปารีส ในวันที่ 21 มิถุนายน ร.ศ. 125 โปรดอ่านพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หรือไม่ก็ดูรายการโทรทัศน์ นั่นเป็นการเสด็จเพื่อรักษาอธิปไตยของสยาม คนที่ลงนามนั้นก็คือกรมพระยาเทววงศ์วโรปการ ดูหน้า 20 เสนาบดีพระหัตถ์ข้างขวาของรัชกาลที่ 5 เป็นพระเจ้าน้องยาเธอ สนธิสัญญาฉบับเราต้องรับว่าบรรพกษัตริย์ได้ทำมา ถ้าเราไม่อ่านหนังสือเราก็จะไม่เข้าใจว่าอนุสัญญากรุงโตเกียวนั้น ลงนามวันที่ 9 พฤษภาคม ในหน้า 25 โปรดอ่านนะครับ ต้องทำการบ้านว่าลงนามที่กรุงโตเกียวนั้นเราได้เสียมราฐ พระตะบอง ศรีโสภณ จำปาสัก วัดพู ปราสาทเขาพระวิหาร ลานช้าง ไชยบุรี ได้มาหมดเลย คนลงนามคือใครรู้หรือไม่ คนลงนามคือวรรณไวทยากร กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ดินแดนมา ถ้าเราไม่อ่านหนังสือต่อ เราก็จะมีข้อมูลผิดๆ เราต้องไปดูที่หน้า 36 อนุสัญญากรุงวอชิงตัน อนุสัญญากรุงวอชิงตันนั้นทำขึ้นในปี 2489 ต้องลงนามคืนเสียมราฐ พระตะบอง ศรีโสภณ จำปาสัก ลานช้าง วัดพู ปราสาทเขาพระวิหาร คนลงนามคือวรรณไวทยากร กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ไปลงนามรับแล้วก็ไปลงนามคืน คนลงนามอีกคนคือใครทราบหรือไม่ นายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ตกลงเจ๊ากันไปแล้ว ถ้าไม่ลงนาม ไม่คืนดินแดนเสียมราฐ พระตะบอง ศรีโสภณ จำปาสัก ประเทศไทยถูกยึดครอง อาจารย์ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ บอกว่า ปู่ของเขาก็คงถูกจับแขวนคอเหมือนกับโตโจ ซึ่งแพ้สงคราม ประเทศไทยแพ้สงครามนะถ้าไม่ได้ท่านปรีดี พนมยงค์มากู้ ไม่ได้หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ที่มาผลักดันให้ต้องยอมรับอนุสัญญาวอชิงตัน เรื่องนี้อยู่ในสมัยรัฐบาลธำรงนาวาสวัสดิ์ ดังนั้น โปรดอ่านหนังสือ โปรดอ่านข้อมูล มิฉะนั้น ชาติเราจะเป็นชาติซึ่งไม่มีสติปัญญา

ประเด็นสุดท้าย ผมคิดว่า ถ้าเราปล่อยให้สถานการณ์เป็นอย่างนี้ต่อไป แรงกันไป แรงกันมา แรงกันไป แรงกันมา ผมคิดว่า ปัญหาที่ผมพูดก็คือไทยกับกัมพูชานั้นอาจจะเล็ก ไทยกับไทยล่ะ ไทยกับไทยจะเป็นเรื่องน่าตกใจมาก ผมได้พูดเรื่องเสียมโป๊ยก๊ก เราแตกแยกกันเป็น 8 ก๊ก เราอาจจะมีความรุนแรง เราอาจจะนองเลือด เราอาจจะเกิดสงครามกลางเมือง เราอาจจะเป็นกลียุค เพราะฉะนั้นเราต้องหาทางออก ผมคิดว่าเราต้องหาทางออก ผมคิดว่ากรณีไทยกับกัมพูชานั้น ถ้าหากรัฐบาลต่อ

รัฐบาลไม่เป็นไมตรีกัน ไม่ใช้การทูตนำการเมือง ไม่ใช้การเจรจา ไม่มีทางแก้ ปัจจุบันนี้เราใช้การเมืองนำการทูต อันนี้ผิดประเพณีอันดีของสยามประเทศไทย เราใช้การทูตที่ชาญฉลาดรักษาอธิปไตยมาตลอดเวลา ตอนนี้เรากำลังใช้การเมือง กระทรวงเก่าของผมคือกระทรวงการต่างประเทศกลายเป็นกระทรวงการเมือง ไม่ใช่กระทรวงการทูต ฉะนั้นถ้าไม่แก้ตรงนี้ไม่มีทาง ผมขอบอกว่าโปรดกลับไปอ่าน ใช้สติสัมปชัญญะรักษาบ้านเมือง เราต้องรักชาติ แต่อย่าหลงชาติ แล้วก็อย่าคลั่งชาติ ขอบคุณครับ

วีระ :

เราก็ได้ดำเนินมาถึงเวลา 16.10 น. เกินเวลามาพอสมควร เพราะฉะนั้น ผมเข้าใจว่าท่านวิทยากรก็ได้สรุปประเด็นต่างๆ เป็นที่ชัดเจนแล้ว ผมก็ขออนุญาตที่จะไม่กล่าวอะไรต่อ และสมควรแก่เวลา และองค์ปาฐกซึ่งจะมาปิดรายการท่านก็ได้มาถึงและพร้อมแล้ว เพราะฉะนั้น ก็ขอยุติการสัมมนาเรื่องรัฐชาติ พรมแดน ปัญหา และทางออกแต่เพียงเท่านี้ ขอขอบพระคุณท่านวิทยากรทุกท่าน และขอขอบพระคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่กรุณาให้ความสนใจรับฟัง ขอบพระคุณครับ

สมฤทธิ์ ลือชัย : (พิธีกร)

ขอบคุณอาจารย์ ดร. วีระ อาจารย์ก็กรุณามาดำเนินรายการ ห้องนี้คนเยอะมาก ห้องผมก็คนเยอะ เต็มห้องเลย แต่ว่าห้องนั้นเล็กกว่าห้องนี้จริงๆ แล้วก็ดีช่วยกันกระจายแบ่งกันไป และก็เจอกันก็จะได้ไปคุยกันได้ เอาเป็นว่าเราก็ได้ช่วยกันเผยแพร่ความรู้ เพื่อที่จะให้เกิดอย่างที่บอกว่าเราจะแก้ปัญหาอย่างใช้ปัญญาและนำไปสู่สันติสุขได้ร่วมกันอย่างไรในประเทศ ในที่ประเด็นที่อาจารย์ชาญวิทย์ได้ทิ้งท้ายไว้ว่า พรมแดนในประเทศดูจะน่ากลัวเสียด้วยซ้ำกว่าพรมแดนระหว่างชาติ เพราะพรมแดนในต่างประเทศเราถูกกีดกั้นด้วยเส้นเขตแดน แต่พรมแดนในเมืองไทยถูกกีดกั้นด้วยสี เพราะฉะนั้น เราน่าจะช่วยกันข้ามพรมแดนทุกประเภท ทุกอย่าง และก็จะได้อยู่ด้วยกันอย่างสันติสุขได้

เสนอรายงาน ของนักวิชาการรุ่นใหม่

ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์*

วิศวมาศ ปาลสาร**

กวีพล สว่างแผ้ว***

เปรม จาบ****

ทรงยศ แววหงษ์*****

---

*อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง

** ปริญญาโทด้านประวัติศาสตร์เอเชีย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

***ผู้ช่วยคณบดีคณะโลจิสติก มหาวิทยาลัยบูรพา

****อาจารย์มหาวิทยาลัยบันทายเมียนเจย ประเทศกัมพูชา

*****อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

ทรงยศ แววหงษ์ : (ดำเนินรายการ)

สวัสดีครับท่านผู้มีเกียรติ สวัสดีครับท่านอาจารย์ผู้อาวุโสกว่าท่านอื่นๆ อาจารย์พนัส ทัศนียานนท์ รายการของเราในห้องนี้เป็นการเปิดเวทีให้นักวิชาการรุ่นหนุ่มรุ่นสาว เป็นเรื่องเกี่ยวกับกรณีการถกเถียงกัน ในบริเวณพรมแดน ซึ่งจะมีกรณีของลาว กัมพูชา และเราก็ได้รับเกียรติที่มีนักวิชาการเป็นชาวกัมพูชามานั่งอยู่กับเราด้วย เพราะฉะนั้นผมขออนุญาตแนะนำวิทยากรทั้งสี่ท่านซึ่งนั่งกับผมอยู่ตรงนี้

ท่านแรก อาจารย์ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์ จบระดับปริญญาตรีทางสถาปัตยกรรมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศิลปากร และระดับปริญญาโทด้านประวัติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปัจจุบันอาจารย์ทำงานเป็นอาจารย์พิเศษสอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง วันนี้อาจารย์จะพูดเรื่อง **การผลิตความหมาย "พื้นที่ประเทศไทย" ในยุคพัฒนา (2500-2509)**

ท่านต่อไปคือ อาจารย์วิศวมาศ ปาลสาร อาจารย์จบปริญญาตรีจากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต เรื่องการศึกษา และเรียนปริญญาโทด้านประวัติศาสตร์เอเชีย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์จะพูดเรื่อง **ความขัดแย้งที่บ้านร่มเกล้าจากทัศนะหนังสือพิมพ์ลาว** คืออาจารย์ไปนั่งอ่าน

หนังสือพิมพ์ลาว อาจารย์ศึกษาเฉพาะประเด็นร่มเกล้า แต่ในรายละเอียดจะพูดถึงเวียดนามและกัมพูชาด้วย

และท่านก่อนสุดท้ายคือ อาจารย์กวีพล สว่างแผ้ว อาจารย์เป็นผู้ช่วยคณบดีคณะโลจิสต์ติกที่มหาวิทยาลัยบูรพา อาจารย์จบปริญญาตรีด้านนิติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และไปเรียนต่อปริญญาโททางด้าน Law of the Sea และอีกปริญญาหนึ่งเป็น Master of Maritime of Law จากมหาวิทยาลัยนองซ์ ในประเทศฝรั่งเศส อาจารย์จะพูดเรื่อง **อาณาเขตทางทะเลไทย-กัมพูชา**

ส่วนท่านสุดท้ายคือ คุณเปรม จาบ (Prem Chap) ปัจจุบันเป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัยบันทายเมียนเจย ที่ศรีโสภณ กัมพูชา และเป็นนักศึกษาปริญญาโทของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และกำลังจะทำวิทยานิพนธ์ คุณเปรมก็คงพูดเรื่อง **ปัญหาพรมแดนที่พนมมาลัย จังหวัดบันเตียเมียนเจย**

ผมกลับมาถึงวิทยากรท่านแรก คือ อาจารย์ภิญญพันธุ์ หัวข้อของอาจารย์คือเรื่อง **การผลิตความหมาย "พื้นที่ประเทศไทย" ในยุคพัฒนาตั้งแต่ทศวรรษ 2500** อาจารย์ให้สำคัญมากๆ ว่า เป็นทศวรรษการวางวิธีคิด วางเครือข่าย วางกลไกต่างๆ และท้ายสุดก็ผลักดันให้ประเทศไทยมีวิธีคิดและกลไกต่างๆ นานา และนำพามาสู่สถานการณ์ยุ่งยากในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นผมขอเชิญ อาจารย์ภิญญพันธุ์ อาจารย์มีเวลาเท่ากันกับทุกท่านบนที่นี้คือ 20 นาที เชิญครับ

ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์ :

สวัสดีครับท่านผู้ฟังทุกท่าน ผมมีสไลด์ประมาณเกือบ 50 ภาพ ผมอาจจะต้องพูดเร็วหน่อย ผมไม่ทราบว่ามีเวลาเพียง 20 นาที ผมนึกว่ามี 40 นาที ภาพบนหน้า 126 เป็นภาพปี 1962/2505 กรณีเขาพระวิหาร ภาพล่างปี 2009/2552 ที่สนามหลวง คือ ผมอยากจะอธิบายว่า การจุดประเด็นในการที่จะอธิบายเรื่องทศวรรษ 2500 ของผม ก็เพราะคิดว่ามีปัญหาในการอธิบายยุคพัฒนา หรือทศวรรษ 2500 ที่มีรัฐบาล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหลักอยู่ เรามักจะมองปัจจัยภายนอก หรือว่าปัจจัยที่ประเด็นใหญ่ๆ เช่น ปัญหาคอมมิวนิสต์ ปัญหาเรื่องการเติบโตของเศรษฐกิจ ปัญหาเรื่อง

(บน) กรณีเขาพระวิหารในปี พ.ศ. 2505 และ *(ล่าง)* ในปี พ.ศ. 2552

ระบอบพ่อขุนอุปถัมภ์ของสฤษดิ์ ผมคิดว่าการวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์ของผมเล่มนี้ต้องการทำให้เห็นว่า รัฐในทศวรรษ 2500 ได้สร้างความสัมพันธ์ของการผลิตความหมายพื้นที่อย่างไร ที่ทำให้ประเทศไทยในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อช่วงนั้นอยู่ในสภาพที่ผมอยากใช้คำว่าสันปันน้ำของการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง มีปัจจัยอะไรที่ทำให้มันเกิดขึ้นบ้าง

ผมมองว่าทศวรรษ 2500 เรายังขาดการอธิบายในเชิงพลังภูมิปัญญาภายใน ซึ่งเป็นพลังภูมิปัญญาทางอนุรักษนิยมที่ตีกลับหลังจากปฏิวัติสยาม 1932/2475 และค่อยๆ เติบโตและฟื้นตัวขึ้นใน 1947-1957/2490-2500 ได้แสดงตัวอย่างเต็มที่ อย่างที่เรารู้กันแล้วในการรัฐประหารของสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เรื่องของพื้นที่เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผมคิดว่าต้องการใช้กรอบการมองที่พ้นไปจากการมองเรื่องตัวบุคคลคือสฤษดิ์ หรือกรอบการมองการเติบโตของเศรษฐกิจ หรือกรอบการมองแบบสำนักชุมชนนิยม ที่มองว่ายุคพัฒนาเป็นต้นเหตุของการล่มสลายของชุมชน ผมคิดว่าน่าจะมีอะไรที่จะอธิบายได้มากกว่านั้น คิดว่าน่าจะมองความสัมพันธ์ผ่านเรื่องพื้นที่ในระดับประเทศ มองการเชื่อมโยงทั้งประเทศที่ทำให้เกิดพื้นที่ประเทศไทย ทั้งทางกายภาพ และทางสังคม ซึ่งตรงนี้ถ้าเปรียบเทียบกับงานของ ดร. ธงชัย วินิจจะกูล เรื่อง Siam Mapped : A History of Geo-body of a Nation ผมเชื่อว่าในช่วงรัชกาลที่ 5 หรือการสร้างรัฐชาติได้สร้างประเทศสยามหรือรัฐสยามขึ้นมา ถ้าใช้คำของอาจารย์เบน แอนเดอร์สัน ก็คือว่า imagine คือเป็นการจินตนาการ ผมคิดว่าทศวรรษ 2500 ทำให้ประเทศไทยหรือรัฐไทยจับต้องได้ มีความสัมพันธ์เข้าไปสู่คนมากขึ้น

ไม่ใช่ว่าผมจะศึกษาสมัยสฤษดิ์อย่างเดียว เพราะมีพลังที่ตีกลับมาในปี 2006/2549 ตั้งแต่เกิดรัฐประหารขึ้นมา ทำไมพลังของฝ่ายอนุรักษนิยมกลับมาอีก ผมคิดว่ามีปัญหาที่ว่าเราละเลยที่จะอธิบายหรือจะเข้าใจพลังตรงนั้นหรือไม่ ผมคิดว่าทศวรรษ 2500 น่าสนใจมากที่จะทำความเข้าใจเรื่องเวลาและพื้นที่ ซึ่งผมจะใช้เป็นกรอบใหม่ในการอธิบาย

ผมจะศึกษาช่วงเวลา 2500-2509 คือนับเวลาตั้งแต่สฤษดิ์จนถึงงานเอเชียนเกมส์ 2509 ส่วนขอบเขตของพื้นที่ก็มองทั้งประเทศ คำว่าพื้นที่ประเทศไทย ผมมองการเปลี่ยนผ่านในเชิงสภาพภูมิรัฐศาสตร์ใน

ระบบภาพรวม ซึ่งส่วนที่มีความสำคัญมากคือ รัฐ ช่วงนั้นรัฐไทยเป็นรัฐทหารเผด็จการที่ใช้อำนาจได้อย่างเข้มข้น ถ้าศึกษาผ่านการเปลี่ยนสภาพภูมิรัฐศาสตร์ นอกเหนือจากกายภาพด้วย ก็เลยใช้คำจำกัดความคำนี้ว่าพื้นที่ประเทศไทย จะมีลักษณะของภาพรวม ซึ่งผมจะพยายามอธิบายผ่าน 3 กรอบ คือ พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ทางสังคม และพื้นที่ทางความคิด

กรอบที่ 1 พื้นที่ทางกายภาพ ทราบกันแล้วว่าระบบการขนส่งเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในยุคสฤษดิ์ เกิดขึ้นมาอย่างชัดเจนมาก เช่น การตัดถนนต่างๆ แต่ว่าที่ผ่านมาก็จะอธิบายว่าเป็นเส้นทางทางยุทธศาสตร์ที่ทำให้การลำเลียงทางทหาร หรือเกิดการเติบโตขึ้นทางเศรษฐกิจ แต่ตรงนี้น่าจะอธิบายเพิ่มเติมได้ คือว่าเมื่อมีการเดินทาง การขนส่ง ที่ชัดเจนขึ้น มันเปลี่ยนแปลงอำนาจการเดินทาง แต่เดิมอำนาจการเดินทางอยู่ในมือของชนชั้นนำ เห็นได้ชัด เช่น กรณีการเสด็จประพาสภาคอีสานของในหลวงรัชกาลที่ 9 ในปี 1955/2498 ที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมากในการเดินทางในสภาพที่ทุรกันดาร หรือการที่จอมพล สฤษดิ์ และจอมพล ถนอม กิตติขจร เดินทางไปเยี่ยมราษฎรในภาคอีสาน และในภาคต่างๆ ทั่วประเทศไทย สามารถทำได้เพราะมีอำนาจ อย่างที่เราเห็นบ่อยๆ คือสฤษดิ์ใช้รถโฟร์วีลไปตามถิ่นทุรกันดารได้หลายแห่ง ซึ่งจริงๆ แล้วในฤดูฝนประเทศไทยระบบถนนไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้มากนัก ถนนที่เป็นดินกลายเป็นโคลนเละๆ ไปหมด ไปไหนไม่ได้ แต่ช่วงทศวรรษ 2500 เริ่มมีการสร้างระบบถนนเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นการก่อสร้างถนนทางหลวง นอกจากทำให้เมืองขยายตัว เกิดอภิมหาโครงการเชื่อมโยงต่างๆ แล้ว ที่สำคัญคือทำให้อำนาจการเดินทางตกอยู่ในมือของคนทั่วไปมากขึ้น คือมวลชนสามารถเข้าถึงการเดินทางได้มากขึ้น

สิ่งที่เป็นรูปธรรม ก็คือ มีการสร้างระบบมาตรฐานในการขนส่งทางบก เกิดการประกาศเส้นทางเดินรถระหว่างจังหวัดต่างๆ ซึ่งก่อนหน้านี้เวลารถวิ่งจะไม่มีระบบการตรวจสอบและควบคุมว่าวิ่งจากกรุงเทพฯ ไปนครสวรรค์ แต่ว่าตั้งแต่ปี 1960/2503 เริ่มมีการวางระบบการควบคุมการคมนาคมขึ้นมาครอบคลุมทั้งประเทศและภายในจังหวัดต่างๆ เกิดสถานีขนส่ง 3 แห่ง ที่เรารู้จักกัน คือ สถานีขนส่งหมอชิต สำหรับรถยนต์โดยสารประจำทางสายเหนือ และสายตะวันออกเฉียงเหนือ สถานีขนส่ง

เอกมัย สำหรับสายตะวันออก สถานีขนส่งสายใต้ สำหรับรถประจำทางสายใต้ นอกจากการจัดระบบการเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างกรุงเทพฯ เมืองหลวง และต่างจังหวัดแล้ว ยังจัดระบบการโดยสารในจังหวัดต่างๆ ด้วย ซึ่งในช่วงปี 1965-1966/2508-2509 ขยายตัวมาก

ภาพหน้า 130 เป็นภาพให้ดูว่าการเดินทางกลายเป็นของมวลชน เปลี่ยนจากเดิมจากการเดินทางอยู่ในอำนาจชนชั้นนำ ทำให้เห็นการขยายเส้นทาง ในปี 1959/2502 เส้นทางที่ประกาศควบคุมเส้นทางเดินรถระยะไกลในเขต 30 จังหวัด แบ่งเป็น 5 สาย คือสายเหนือ สายตะวันออกเฉียงเหนือ สายตะวันออก สายตะวันออกเลียบชายฝั่งทะเล และสายใต้ ในปีถัดมาก็ขยายออกไป แต่ยังไม่ครอบคลุมทั้งประเทศ สายเหนือถึงแค่จังหวัดนครสวรรค์ สายตะวันออกเฉียงเหนือไปถึงจังหวัดนครราชสีมา มีเพียงสายตะวันออกและสายตะวันออกเลียบชายฝั่งทะเลที่เดินรถสุดเส้นทาง คือ อรัญประเทศ และตราด ส่วนสายใต้สุดแค่จังหวัดชุมพร ในปี 1964/2507 จึงได้ขยายออกไปครอบคลุมทั่วประเทศ (ดูภาพหน้า 130-131)

เมื่อมีการขยายระบบถนน การเติบโตทางเศรษฐกิจ และระบบการศึกษาทำให้ประชาชนอพยพเข้ามาในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ๆ เพื่อหางานทำและแสวงหาวิถีดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้รัฐต้องจัดการสร้างพื้นที่ประเทศไทย สิ่งหนึ่งที่รัฐสร้างขึ้นมาคือ สร้างระบบพื้นที่เมืองที่รัฐเข้าไปควบคุมอย่างแนบเนียน โดยการจัดการเชิงระบบ รัฐเข้าไปจัดการพื้นที่อยู่ 2 ลักษณะ คือ เข้าไปจัดการตามระบบ กับ จัดการตามสัญชาตญาณ หรือยถากรรม

ในลักษณะแรก การจัดการเชิงระบบ คือ การใช้หลักการผังเมือง และด้วยอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาที่มีมากต่อไทยในเวลานั้น ไทยจึงรับการวางผังเมืองแบบอเมริกัน ได้มีการวางโครงการผังเมืองอยู่ทั่วประเทศ เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค แต่ในการจัดการเชิงระบบรัฐบาลไม่สามารถทำให้เกิดได้จริง ก็เป็นแผนที่ค้างอยู่ หรือที่ได้ทำก็ไม่ได้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ แต่ที่ทำไปก็เป็นเพราะว่าการกระตุ้นทางนโยบายทางยุทธศาสตร์ทางทหาร

ลักษณะที่สองการจัดการตามสัญชาตญาณเกิดขึ้นมาก โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ข้าราชการฝ่ายปกครองในกระทรวงมหาดไทย ไม่ว่าจะเป็น

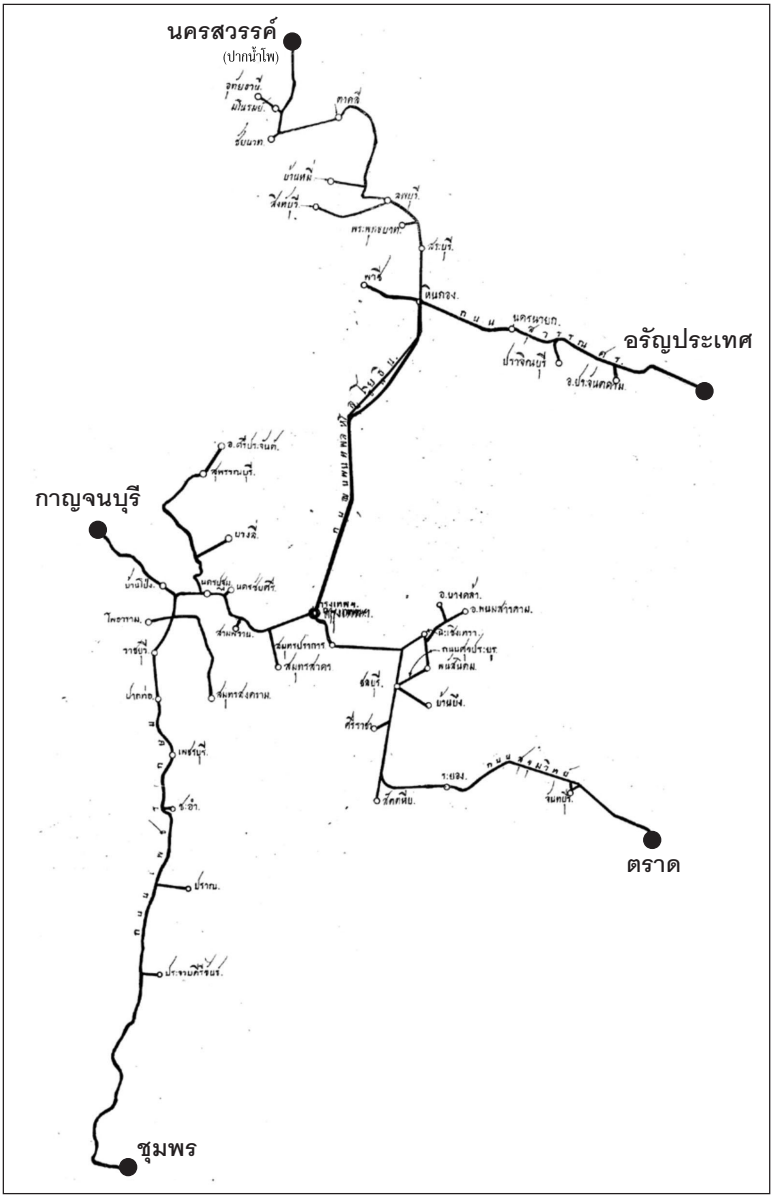

การขยายเส้นทางเดินรถประจำทางระยะไกลทุกภาค 5 สาย ใน พ.ศ. 2502

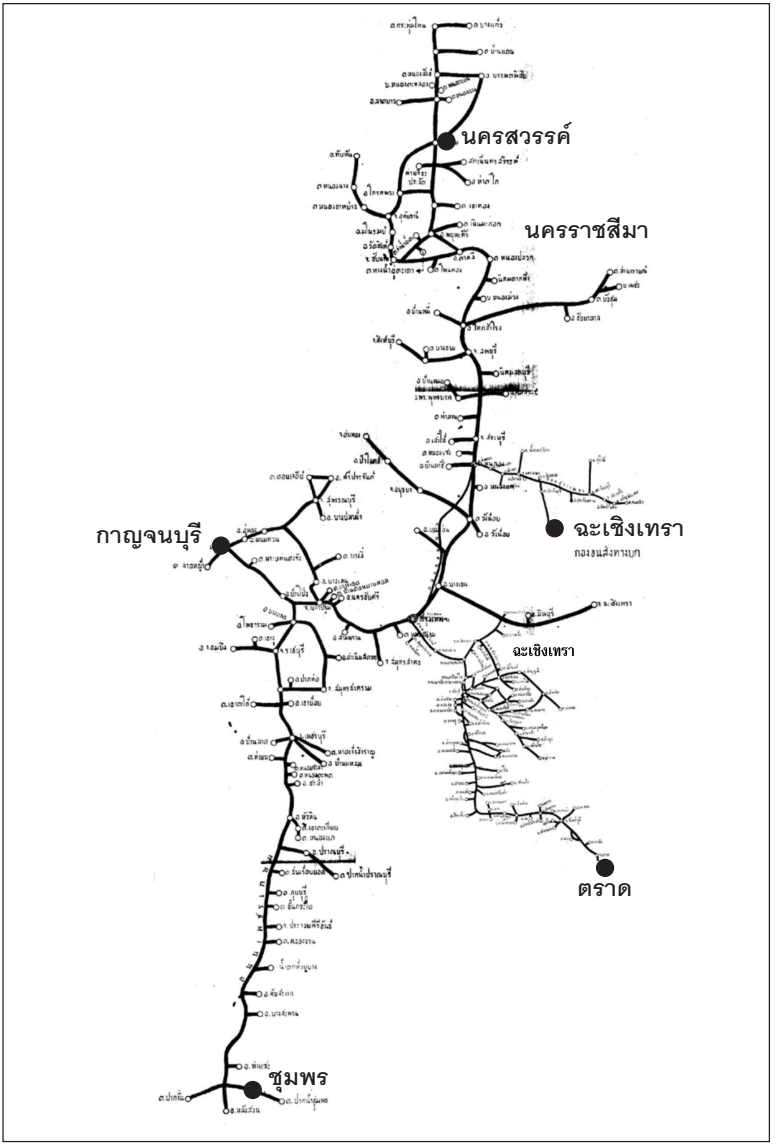

การขยายเส้นทางเดินรถประจำทางระยะไกลครอบคลุมทั้งประเทศ ใน พ.ศ. 2507

นายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดอย่างที่เห็นคือเกิดศาลากลางจังหวัดต่างๆ ขึ้น ซึ่งเกิดการขยายตัวของระบบราชการขึ้นมาชัดเจน

นอกจากเรื่องการสร้างพื้นที่เมืองแล้ว รัฐไทยเองยังสร้างความเป็นพื้นที่ชนบทที่แตกต่างจากพื้นที่เมืองด้วยโดยการครอบงำด้วยข้ออ้างของความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นคอมมิวนิสต์ เกิดการสร้างบทบาทการพัฒนาอย่างเต็มตัวของข้าราชการฝ่ายปกครอง ไม่ว่าจะเป็นนายอำเภอดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือแม้แต่พระภิกษุ โครงการพระธรรมทูต (1964/2507) โครงการพระธรรมจาริก (1965/2508) ก็ล้วนไปสร้างให้ความหมายกับพื้นที่ในชนบท ว่าจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับตัว ซึ่งก็อยู่ในกรอบความคิดที่ว่าชาวบ้าน “โง่ จน เจ็บ” นั่นเอง และที่สำคัญก็คือว่าในพื้นที่เมือง รัฐควบคุมอย่างแนบเนียน คือไม่ได้ใช้อำนาจอย่างโจ่งแจ้งในการปรับตัว แต่ในของรัฐเกิดกรณีที่ผมใช้คำว่า มีการจับจ้องควบคุมหมู่บ้านอย่างตรงไปตรงมา ข้อสำคัญคือ เพื่อป้องกันการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ บางที่ถึงขนาดกั้นรั้ว จับจ้องมองดูชาวบ้าน ทำทางเข้าทางออกให้มีความชัดเจนมากขึ้น หรือจำกัดให้มีการทางเข้าออกและเกิดการสร้างส้วมในชนบทในช่วงนั้น เพื่อไม่ต้องการให้ชาวบ้านใช้เป็นข้ออ้างว่าไปเข้าส้วมในป่าเมื่อจะไปติดต่อกับคอมมิวนิสต์ เพราะฉะนั้นในเงื่อนไขในการจัดการพื้นที่ชนบทค่อนข้างจะชัดเจน ในระดับการจัดการทำกันเชิงระบบ มีการวางแผน มีเอกสาร แต่จริงๆ แล้วในท้ายที่สุดการพัฒนาเมืองให้เติบโตในยุคนั้น เกิดขึ้นได้โดยการสร้างตามสัญชาตญาณของกระทรวงมหาดไทย และเครือข่ายของกระทรวงมหาดไทยเสียมากกว่า

กรอบที่ 2 เรื่องพื้นที่ทางสังคม รัฐยังได้สร้างพื้นที่ทางสังคมซึ่งเป็นประดิษฐกรรมสู่ความสัมพันธ์ของคนในสังคมแบบใหม่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ในยุคนั้นเกิดมาเพื่อรองรับกับอุดมการณ์อนุรักษนิยมและอุดมการณ์ของจารีตประเพณีที่เพิ่มเติมขึ้นมาด้วย ในส่วนของผมขอใช้คำว่าเอเยนต์ เอเยนต์ในการพัฒนาของรัฐ ก็คือข้าราชการฝ่ายปกครองในนามผู้แทนรัฐ ที่สำคัญก็คือ เครือข่ายของกระทรวงมหาดไทยที่ผมกล่าวไปแล้ว ในทศวรรษ 2490 รัฐไทยยังให้ความสำคัญกับเทศบาลอยู่บ้าง แต่ในทศวรรษ 2500 ถูกลบความสำคัญ

ลง เลิกการเลือกตั้งแบบเทศบาล แต่ให้ความสำคัญกับการปกครองแบบส่วนภูมิภาคคือให้ความสำคัญกับนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดมากกว่า นอกจากนั้นแล้วกลุ่มทางสังคมก็ขยายตัวขึ้นมาก ซึ่งกลุ่มทางสังคมที่ผมให้ความสนใจมากก็คือ เรื่องของกิจการลูกเสือและกาชาด สิ่งเหล่านี้ถ้าดูผิวเผินก็เหมือนเป็นกิจกรรมที่เกิดในโรงเรียนและอยู่ในหลักสูตรการศึกษาเท่านั้น แต่ที่จริงแล้วกิจการลูกเสือและกาชาดมีอุดมการณ์ทางฝ่ายอนุรักษนิยมและมีอุดมการณ์เชิงอุปถัมภ์อยู่ค่อนข้างมาก โดยที่ลูกเสือและกาชาดสัมพันธ์กับตำแหน่งแห่งที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอทั้งสองคนมีตำแหน่งในนามด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดมีตำแหน่งเป็นประธานลูกเสือจังหวัด และผนวกของกาชาดด้วย เพราะฉะนั้นกิจการลูกเสือและกาชาด นอกจากจะแทรกซึมไปในระบบสถานศึกษาแล้ว กิจการลูกเสือและกาชาดยังผูกแน่นกับผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ และผูกแน่นกับความเป็นจังหวัดและความเป็นชาติแบบอนุรักษนิยม ซึ่งผมจะกล่าวต่อไป

กิจการลูกเสือเป็นการฝึกเยาวชน ถ้าเราเคยอ่านงานเขียนต่างๆ ในช่วงสฤษดิ์ จะเห็นกันว่าเป็นช่วงที่มีปัญหาของเยาวชนมาก และมีวิธีการจัดการโดยจับเข้าโรงเรียนดัดสันดาน เพราะฉะนั้นกิจการลูกเสือก็จะตอบสนองปัญหาเยาวชนด้วย เป็นกิจการที่ช่วยขัดเกลาเยาวชนให้ทำสิ่งที่เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ และเป็นการผลิตอุดมการณ์ชาตินิยม นอกจากนั้นแล้วกิจการลูกเสือและกาชาดยังผูกโยงเข้ากับสถาบันพระมหากษัตริย์ก็คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจะเป็นองค์ประธานพิธีในองค์กรทั้งสอง

ส่วนกิจการกาชาดก็เช่นกันก็คือกาชาดมีลักษณะเป็นหลักการสากลต้องยึดมั่นในอุดมการณ์สากล แต่ในบริบทของไทยแล้ว กิจการกาชาดตกอยู่ใต้ระบบอนุรักษนิยมและอุปถัมภ์ โดยปี 1961/2504 ได้มีการจัดตั้งเหล่ากาชาดจังหวัดทั่วประเทศไทย โดยมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ดำรงตำแหน่ง “สภานายิกาสภากาชาดไทย” เพราะฉะนั้นกิจการลูกเสือและกาชาดได้เชื่อมโยงระบบราชการและฝ่ายอนุรักษนิยมอย่างเหนียวแน่น

นอกจากนั้น ในการสร้างการผลิตความหมายเรื่องพื้นที่ทางสังคม

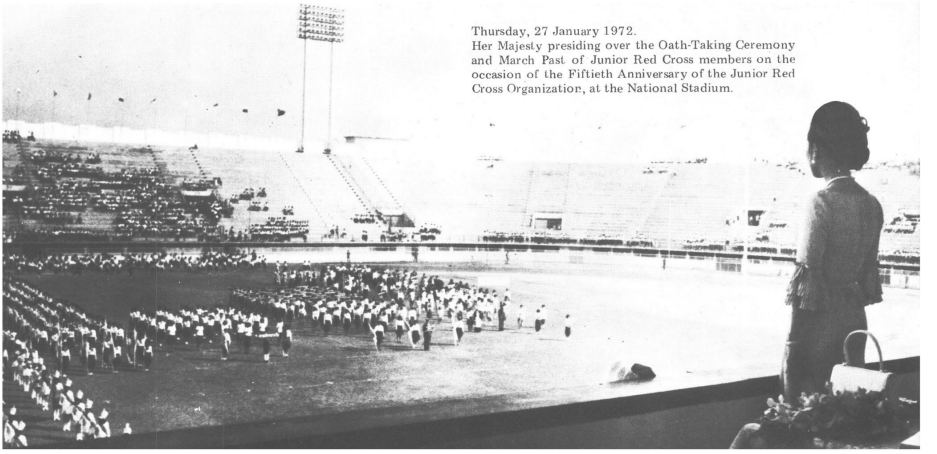

(บน) ลูกเสือร้อยเอ็ดบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2508 *(ล่าง)* พิธีสาบานตนของเหล่าอนุกาชาด พ.ศ. 2515

ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ เรื่องระบบการสื่อสารในยุคพัฒนา ในยุคพัฒนาหรือทศวรรษ 2500 สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ การหมุนเวียนของข่าวสาร เกิดสิ่งที่เรียกว่าวิทยุทรานซิสเตอร์ เกิดคลื่นวิทยุสามารถเข้าทะลุทะลวงได้ในบริเวณกว้าง แต่ในขณะเดียวกันไม่ใช่มีวิทยุของรัฐเพียงอย่างเดียว วิทยุของสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทยที่ตั้งอยู่ที่จีน หรือเป็นเสียงจากสถานีวิทยุฮานอยของพวกคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ สถานีวิทยุจากลาว จากกัมพูชา ก็สามารถส่งคลื่นเข้ามาได้ด้วยเช่นกัน เพราะฉะนั้นในเรื่องของระบบการสื่อสารตรงนี้ เป็นพื้นที่ของการต่อสู้ในการเลือกรับฟังของสถานีวิทยุของประชาชนด้วยเช่นกัน สิ่งที่รัฐวิตกมาตลอดว่าชาวบ้านได้รับฟังวิทยุที่ไม่ใช่ของรัฐไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ท้าทายอำนาจของรัฐมาก

นอกจากนั้นในระบบความสัมพันธ์ของพื้นที่ทางสังคม รัฐไทยยังได้ทำสิ่งหนึ่ง ที่ทำให้คนไทยพบเห็นซึ่งกันและกัน ก็คือว่าการสร้างความหมาย การท่องเที่ยวในเมืองไทย ทำให้คนไทยพบคนไทย ได้เห็นกันในตำแหน่งแห่งที่ต่างๆ สิ่งสำคัญคือว่ารัฐได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาก่อตั้ง องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือ อ.ส.ท. ใน 1959/2502 และสร้างเครื่องมือในการสื่อสารขององค์กรนี้ แม้ว่าจะเพื่อคนภายในตัวเมืองก็ตาม ก็คือการออกหนังสือ *อนุสาร อ.ส.ท.* ในปี 1960/2503 มีจนถึงเดี๋ยวนี้ก็เกือบ 50 ปีแล้ว หนังสือนี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ฉายภาพให้เห็นว่าระบบประเทศไทยทั้งประเทศ ใครอยู่ตรงไหน เห็นกันหมดเลยว่าเมืองเหนือมีสาวสวย ภาคใต้มีทะเลงาม ตะวันออกมีบางแสน คือตรงนี้เป็นการสร้างระบบการรับรู้ซึ่งกันและกัน และได้เห็นแล้วว่าคนไทยมีตำแหน่งแห่งที่อยู่ที่ไหน มีอัตลักษณ์ตัวตนอย่างไร นอกจากนั้นนโยบายของการท่องเที่ยว ก็เกิดจากการกระตุ้นอย่างสำคัญของสฤษดิ์ ซึ่งที่ผ่านมาการอธิบายการท่องเที่ยวเรามักจะมองกันแค่เป็นปัจจัยภายนอกคือสงครามเวียดนาม แต่จริงๆ แล้ว ผมคิดว่าเรื่องการท่องเที่ยวอาจเป็นผลที่รัฐบาลไม่คาดฝัน แต่ว่าเป็นการทำให้เกิดการปรับความสัมพันธ์ภายในประเทศไทย ทำให้คนเห็นว่าใครอยู่ตรงไหน และมีอัตลักษณ์อย่างไร

นอกจากนั้นในทศวรรษ 2500 การท่องเที่ยวยังได้ตอบสนองโลกทรรศน์และชีวิตทันสมัยของคนยุคพัฒนาด้วย นอกจากคนจะออกจาก

สังคมการเกษตรเข้าสู่สังคมมนุษย์เงินเดือน เป็นข้าราชการ เป็นพนักงานบริษัท จะมีวันเวลาหยุดที่แน่นอนในวันเสาร์อาทิตย์ และวันอื่นๆ ที่ทางราชการประกาศ ก่อนหน้าทศวรรษ 2500 คนจำนวนหนึ่งและจำนวนมากด้วยที่ยังไม่มีตารางเวลาของชีวิตที่ชัดเจนและแน่นอน วันหยุดก็ไม่ชัดเจนไม่แน่นอน แต่ว่าในทศวรรษ 2500 นอกจากระบบราชการที่เปิดกว้างขึ้น ระบบการทำงานในบริษัทก็ปรากฏชัดเจนมากขึ้น การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การพักผ่อนหย่อนใจก็มาประจวบเหมาะกันกับนโยบายการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในรัฐไทย นอกจากนั้นในโครงเรื่องของ *อนุสาร อ.ส.ท.* ยังได้ผลิตซ้ำโครงเรื่องของการท่องเที่ยวตามแบบแผนประวัติศาสตร์แห่งชาติ จะมีการอธิบายอยู่ตลอดเวลาเรื่องของเจดีย์ยุทธหัตถี พูดเรื่องปราสาทต่างๆ อาจจะเป็นปราสาททางกัมพูชาเองก็แล้วแต่ และการอธิบายบางจังหวัดก็อธิบายบนพื้นฐานประวัติศาสตร์แห่งชาติ ทำให้เกิดการลดทอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่นอธิบายเรื่องว่าเรื่องค่ายบางระจัน ก็พูดถึงค่ายบางระจันที่ไม่ได้เกี่ยวกับ สิงห์บุรี หรือมีอะไรที่เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่จะอธิบายได้เพิ่มเติมขึ้น

นอกจากนั้นการท่องเที่ยวยังได้เปิดพื้นที่ธรรมชาติทำให้เข้าถึงได้ง่ายขึ้น สมัยก่อนธรรมชาติหรือป่าเขาเป็นสิ่งที่ถูกเรียกได้ว่าเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคและสัตว์ร้าย ในทศวรรษ 2490 รัฐบาลยังต้องใช้ดีดีทีจำนวนมากในการกำจัดยุงที่เป็นสาเหตุของไข้มาลาเรีย ในทศวรรษ 2500 ความหมายของการท่องเที่ยวธรรมชาติเริ่มเปลี่ยนไป อย่างไรก็ตาม หลังวันเสียงปืนแตกในปี 1965/2508 ความไม่มั่นคงและการไม่ปลอดภัยในพื้นที่ป่าเองทำให้การท่องเที่ยวชะงักตัวมากขึ้น

ภาพหน้า 137 เป็น *อนุสาร อ.ส.ท.* ฉบับปฐมฤกษ์ปี 2503 และตัวอนุสารเองยังได้ผลิตความหมายอื่นด้วย เช่น มีการเปิดแคมเปญในการสร้างคาราวานเดินทางล่องใต้ ปี 1964/2507 คือ จากกรุงเทพฯ ลงมาทางใต้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ตอบสนองชีวิตใหม่ๆ ของคนในยุคพัฒนาด้วย

กรอบที่ 3 กรอบสุดท้าย คือการผลิตความหมายเพื่อเปลี่ยนพื้นที่ทางความคิด นอกจากเราจะอธิบายว่าในยุคนั้นรัฐไทยได้กระตุ้นให้คนไทยหรือคนที่อยู่ในรัฐไทยรู้สึกว่าจำเป็นต้องเร่งและพัฒนาตัวเอง ต้องปฏิวัติเป็นยุคใหม่แล้ว ยังมีเงื่อนไขปัจจัยอื่นด้วย ซึ่งในเงื่อนไขแรก เรื่องการ

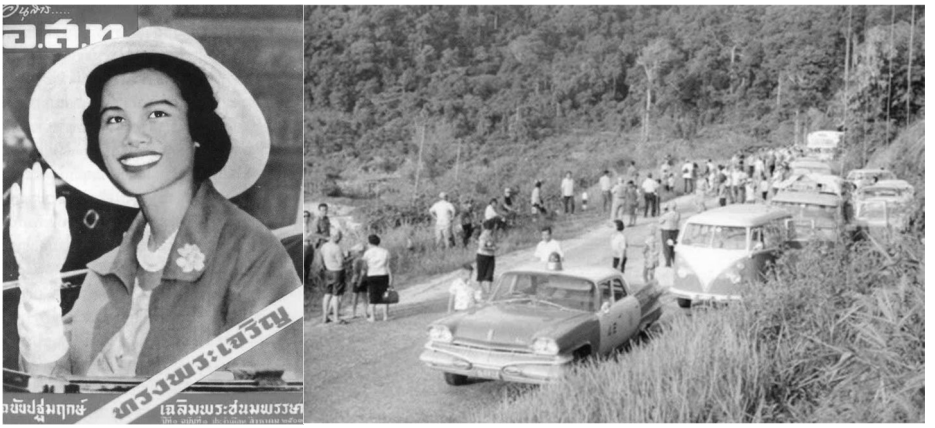

อนุสาร อ.ส.ท. ฉบับปฐมฤกษ์ปี 2503

ปฏิวัติและการพัฒนา ผมเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ว่าอยู่ๆ สฤษดิ์คิดจะเกิดก็เกิด แต่ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับการเติบโตของชนชั้นกลางตั้งแต่ทศวรรษ 2490 รวมทั้งกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ด้วย และสิ่งเหล่านี้ก็เป็นแรงจูงใจที่ทำให้เห็นว่าคนสามารถเลื่อนชั้นได้ ไม่ใช่ว่าทำงานไปก็เท่านั้น แต่ว่าทำให้เห็นว่าสามารถเป็นเจ้าของกิจการ สามารถก้าวไปข้างหน้าได้ มิติที่รัฐบาลสมัยยุคพัฒนา หรือรัฐบาลสฤษดิ์ รวมถึงยุคจอมพล ถนอมด้วยให้ความสำคัญก็คือ นอกจากเรื่องความก้าวหน้าและพัฒนาแล้ว ก็คือความเป็นอนาคต ซึ่งนัยยะของความเป็นอนาคตได้รับการเน้นย้ำอย่างมากในการวางนโยบายเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชน สิ่งเหล่านี้เป็นความก้าวหน้าและเป็นอนาคตของชาติอย่างยิ่ง วันเด็กแห่งชาติและปัญหาเยาวชนเป็นวาระสำคัญที่รัฐไทยต้องการที่จะผลักดันให้เรื่องนี้เป็นประเด็นหลัก แต่สิ่งเหล่านั้นเองผมเชื่อว่า มันกลายเป็นพันธะของระบบอุปถัมภ์ใหม่ที่มีเปลือกของความทันสมัยเคลือบอยู่ ซึ่งผมใช้คำว่ารัฐเป็นผู้อุปถัมภ์ ทำให้ประชาชนแทนที่จะเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวในเรื่องของการเมือง แต่ว่าถูกตัดสิทธิ์ทางการเมืองลงไป เมื่ออยู่ภายใต้เผด็จการทหาร ประชาชนกลายเป็นผู้เพียงรอรับการอุปถัมภ์เท่านั้น

สิ่งเหล่านี้ผมสะท้อนให้เห็นจากการพิจารณา การออกแบบตรา

ตราประจำกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ พ.ศ. 2506

ประจำกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ คือนัยยะของการออกแบบ เดิมในยุคสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงครามในปี 1937/2480 พยายามจะอธิบายหรือเลือกใช้สัญลักษณ์ที่เป็นเทวดา หรืออะไรที่เป็นนามธรรม และเป็นอนุรักษนิยมให้น้อยที่สุด แต่ว่าในสมัยจอมพล สฤษดิ์ไม่ใช่แล้ว จะใช้เป็นรูปพระอิศวรมีนามว่า พระวิศวนาถ เทพแห่งความอุดมสมบูรณ์ ประทับบนแท่นเหนือเมฆ เบื้องล่างเป็นรูปเขื่อนภูมิพล และสายส่งไฟฟ้าแรงสูง เป็นสัญลักษณ์ของผู้เป็นใหญ่ เป็นเจ้า เป็นเทวดาที่มีอำนาจมีฤทธิ์ในการบันดาลให้คนไทย มีไฟฟ้าใช้ มีถนน มีตึกสวยๆ งามๆ มีเขื่อน (ดูภาพบน) กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติเป็นตัวแทนที่สำคัญหรือยึดคติที่ว่า แม้ว่ารัฐไทยอยากให้เมืองไทยก้าวไปข้างหน้าเพียงใด แต่อย่างไรก็ตามต้องอยู่ภายใต้วิธีคิดแบบอนุรักษนิยมและระบบอุปถัมภ์ ซึ่งวิธีคิดแบบอนุรักษนิยมจะพยุงความหมายของสามแกนหลักของชาติ คือ ชาติ พุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

ความหมายของชาติไทย ในรัฐทศวรรษ 2500 ได้เปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับศัตรูของชาติใหม่ เดิมถ้าสมัยจอมพล ป. ปัญหาระหว่างชายแดนไม่เป็นปัญหามาก หลายท่านอาจจำได้ว่าสมัยจอมพล ป. ฉลอง 25 พุทธศตวรรษ นายกรัฐมนตรีของพม่าชื่อ อูนุ เดินทางมาเมืองไทยและเดินทางมาอยุธยา และออกปากเองว่าจะจ่ายค่าชดเชยความเสียหายในสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาให้ซึ่งหมายถึงสัมพันธภาพที่ไม่ตึงเครียด

ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวและกัมพูชาเองก็ไม่ได้เป็นเรื่องคอขาดบาดตาย รู้สึกว่าจอมพล ป. จะพูดเองว่าความสัมพันธ์ตอนนั้นต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ฉันมิตรมากกว่า แต่ว่าในทศวรรษ 2500 ในความที่เป็นรัฐบาลเผด็จการและมีวิธีคิดที่ต้องการจะปราบคอมมิวนิสต์ โดยมีสหรัฐฯ หนุนหลังอยู่ ทำให้จินตนาการรัฐไทยในทศวรรษ 2500 นั้นจำกัดกรอบมาสู่การมองเข้าสู่ภายในเป็นหลัก ไทยเลือกที่จะร่วมมือกับสหรัฐฯ และแทบจะโดดเดี่ยวตัวเองจากเพื่อนบ้านในภูมิภาค นอกจากความทรงจำร่วมฉบับประวัติศาสตร์จะเป็นสาเหตุหนึ่งแล้ว ความทรงจำร่วมนี้ก็ถูกผลิตซ้ำขึ้นในทศวรรษนี้อย่างเข้มข้น ซึ่งอาจแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรกคือ สร้าง “ประวัติศาสตร์ฉบับเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย” ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ สมเด็จพระนเรศวร ซึ่งเป็นภาพตัวแทนของกษัตริย์นักรบผู้เข้มแข็ง ผู้กอบกู้เอกราชของชาติไทย ที่มีโครงเรื่องเต็มไปด้วยการทำสงคราม ที่สำคัญคือสมเด็จพระนเรศวรทรงทำสงครามขยายดินแดนออกไปกว้างขวาง ซึ่งปรากฏอยู่ในแผนที่อาณาจักรไทยของ ทองใบ แตงน้อย และยังมีการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ที่ดอนเจดีย์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี สถานที่ที่เชื่อว่าเป็นที่ทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราช อันเป็นชัยชนะที่มีความหมายต่อชาติไทยมาก ในปี 1959/2502 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ เสด็จประกอบรัฐพิธีเปิดด้วย

ลักษณะที่ 2 คือ “ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีแห่งชาติ” ให้ความหมายกับอารยธรรมอันรุ่งเรืองของชาติไทย ซึ่งถ้าลักษณะแรกมีแกนกลางในสมัยอยุธยาแล้ว ลักษณะที่ 2 ก็มีแกนกลางอยู่ในสมัยสุโขทัย มีการบูรณะอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 4 ปี อย่างเต็มที่ สร้างพิพิธภัณฑ์ 3-4 แห่ง ซึ่งตอนนี้ก็เป็นพิพิธภัณฑ์หลักแห่งประเทศไทยแล้ว นั่นคือที่อยุธยา (1961/2504) สุโขทัย (1964/2507) อู่ทอง (1966/2509) และพระนคร (1967/2510) ตามลำดับ โดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ เสด็จทรงเปิดพิพิธภัณฑ์ทุกแห่ง

ลักษณะที่ 3 คือการสร้างประวัติศาสตร์การเมืองในระบอบประธิปไตยได้แก่ “สารคดีประวัติศาสตร์การเมือง” คือ เป็นการสร้างให้

คณะราษฎรเป็นผู้ร้าย และให้รัชกาลที่ 7 เป็นพระมหากษัตริย์นักประชาธิปไตย ตั้งแต่ทศวรรษ 2490 พบว่า เริ่มนำพระราชดำรัสที่ว่า *"ข้าพเจ้ามีความเต็มใจ...โดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร"* หรือที่เรียกกันว่า "พระราชหัตถเลขาสละราชสมบัติ" มาใช้เป็นครั้งแรก และมีข้อเสนอให้สร้างพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 7 ขึ้น นี่คือโครงเรื่องประวัติศาสตร์แห่งชาติที่รัฐไทยได้พยายามสร้างขึ้นในทศวรรษ 2500

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเปิดพิพิธภัณฑสถานเจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ 26 ธันวาคม 2504

นอกจากเรื่องของชาติไทยแล้ว ในกรอบของเรื่องของพุทธศาสนา พุทธศาสนาถูกรัฐไทยลากเข้ามาตอบสนองยุคพัฒนาและอำนาจเผด็จการประการแรก คือรัฐบาลสร้างพื้นที่ความคิดในส่วนพุทธศาสนาให้กลายเป็นอีกแกนหลักของชาตินิยมไทย มีความพยายามที่จะใช้พุทธศาสนาสร้างความชอบธรรมให้แก่ระบอบเผด็จการ โดยกล่าวว่า ไม่เอาประชาธิปไตยแบบตะวันตก แต่จะเอาแบบที่เราเป็นอยู่ คือประชาธิปไตยแบบพุทธ คือไม่มีฝ่ายค้าน ฝ่ายค้านคือตัวเราเอง สิ่งที่ประชาธิปไตยแบบพุทธยึดมั่นก็คือ หลักการของความสมานฉันท์ และมีการกล่าวราวกับว่า พุทธศาสนาที่แท้จริงคือประชาธิปไตยที่แท้จริง

ประการที่ 2 ก็คือว่าพุทธศาสนาในยุคพัฒนาเน้นการให้ความหมายกับการพัฒนามาก คือการพัฒนาวัด ซึ่งนำไปสู่การมุ่งพัฒนาในด้านวัตถุในวัดต่างๆ วัดไม่ได้เน้นเรื่องความสันโดษ

ประการที่ 3 ก็คือว่า รัฐเผด็จการได้สร้างความเป็นเอกภาพในอาณาจักรสงฆ์โดยการล้ม พระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ปี 1941/2484 ซึ่งถือเป็นประชาธิปไตยที่สุด มาสู่ฉบับ 2505 ที่มีฐานคล้ายกับ พ.ร.บ. ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่ได้จัดความสัมพันธ์ภายในคณะสงฆ์ใหม่ที่เน้นการปกครองโดยวัยวุฒิและความอาวุโสเป็นเกณฑ์ ซึ่งนำไปสู่การสลายอำนาจคณะสงฆ์รุ่นใหม่ที่มีความคิดก้าวหน้า ผลดังกล่าวทำให้คณะสงฆ์ถูกจำกัดพื้นที่ในทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง

ต่อมาคือเรื่องการสร้างความเข้มแข็งกับสถาบันของพระมหากษัตริย์ ก็คือว่า ภาพลักษณ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์นอกจากเป็นในเรื่องของสังคมจารีต เป็นตัวแทนของวิธีคิดอุดมการณ์อนุรักษนิยมแล้ว ยังเป็นภาพลักษณ์ของตัวแทนครอบครัวสมัยใหม่ของชนชั้นกลางด้วย และการที่พระองค์ปรากฏพระองค์ในที่สาธารณะบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเสด็จภาคเหนือ ภาคใต้ จนกระทั่งการสร้างตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์ในทศวรรษ 2500 ปลายๆ แล้วก็ตาม ทำให้เกิดการขยายพระบารมีไปสู่ภูมิภาคอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยเส้นทางของการคมนาคมที่ไปถึงด้วย และไม่เพียงเท่านั้น การขยายพระบารมีเป็นประสบการณ์จริงของมวลชนที่จับต้องได้ ไม่ใช่เป็นกษัตริย์ในจินตนาการอีกต่อไปแล้ว ด้วยการเสด็จไปจนทั่วภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ ภาคกลาง การสร้างตำหนักภูพิงค์ฯ การเสด็จเลียบ

พระนคร คือการปรากฏโฉมในที่สาธารณะ สามารถจะเห็นและจับต้องได้จริงๆ

(บน) พระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์ วางศิลาฤกษ์เมื่อปี พ.ศ. 2504 *(ล่าง)* เสด็จเลียบพระนครทางสถลมารค พ.ศ. 2506

นอกจากนั้นพื้นที่ประเทศไทยยังแสดงตัวตนไม่เฉพาะตัวเองเท่านั้น ยังมีตำแหน่งแห่งที่ในระดับนานาชาติด้วย ในทศวรรษนี้ประเทศไทยแสดงตนในกีฬาแหลมทองก็คือซีเกมส์ในปัจจุบัน มีนักมวยแชมป์โลกคือ โผน กิ่งเพชร มีนางงามจักรวาลคือ อภัสรา หงสกุล หรือว่าการแสดงเอกลักษณ์ไทยที่โดดเด่นบนเวทีโลกในที่ต่างๆ ผมคิดว่าจุดไคลแมกซ์สำคัญที่สุดก็คือว่า ในการจัดเอเชียนเกมส์ครั้งแรกในปี 1966/2509 ที่กรุงเทพฯ การจัดครั้งนั้นเป็นการสร้างตัวตนของความเป็นประเทศไทยหรือพื้นที่ประเทศไทยในระดับนานาชาติ ให้คนอื่นรับรู้ว่าเราเป็นอย่างไร และเป็นการสร้างความหมายเป็นการผลิตความหมายให้คนไทยรับทราบย้ำเข้าไปอีกว่าความเป็นไทยคืออะไร สถาบันกษัตริย์รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์แทบทุกพระองค์เสด็จร่วมพิธีเปิดและพิธีปิด สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นแกนหลักเป็นศูนย์กลางรวมใจของไทยให้เป็นหนึ่ง มีการสร้างความเป็นชายและเป็นหญิงให้ชัดเจน ก็คือว่าในการแข่งขันมีคนถือป้าย คนถือป้ายเป็นนางงาม นางงามจักรวาล รองนางงามจักรวาล นางงามกาชาด แสดงให้เห็นว่าหญิงไทยงามจริงสวยจริง หรือความเป็นชายที่เป็นนักกีฬาที่เหมือนกับเป็นนักรบที่เข้ามาขับเคี่ยวในสงครามกีฬาอยู่ในเอเชียนเกมส์นี้

นอกจากนั้นงานนี้ยังสร้างการมีส่วนร่วมของคนไทยด้วย การแข่งขันเอเชี่ยนเกมส์คือสร้างการติดตามข่าวสาร คนไทยจากทั่วสารทิศเดินทางมากรุงเทพฯ เพื่อเข้าชมกีฬา สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดสำนึกตัวตนของประเทศไทยที่เป็นรูปธรรม และสร้างความมีอารมณ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อย่างเช่น โปสเตอร์ ชาวไทยทั้งชาติเป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์ พิธีเปิดเอเชียนเกมส์ก็เป็นแปรอักษรเป็นรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ พิธีเปิดเอเชียนเกมส์ คนมาอย่างอุ่นหนาฝาคั่ง และพิธีปิดเจอกันที่กรุงโซลประเทศเกาหลีใต้

เพราะฉะนั้น ผมขอสรุปว่าการสอดประสานระหว่างสามพื้นที่ คือ พื้นที่กายภาพ พื้นที่ทางสังคม และพื้นที่ทางความคิด ทำให้ประเทศไทยจากเดิมแค่เป็นประเทศไทยที่อยู่ในจินตนาการและจับต้องไม่ได้ การสร้างพื้นที่ทางกายภาพทำให้การไปมาหาสู่กันเป็นจริงมากขึ้น ขณะเดียวกันพื้นที่ทางสังคมก็ได้สร้างมิติที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนชัดเจนมากขึ้นในทศวรรษ 2500 คือว่าการสร้างเครือข่ายทางข้าราชการ

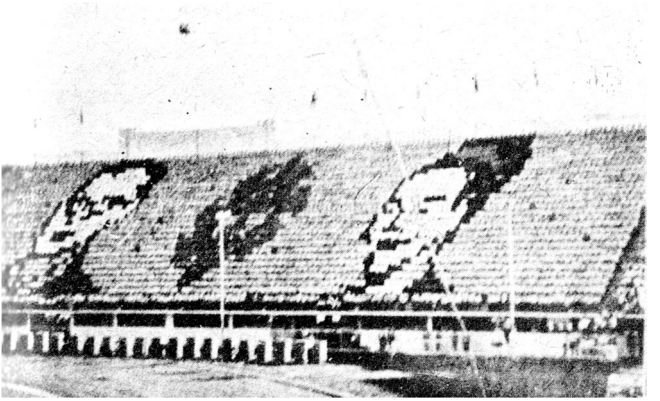

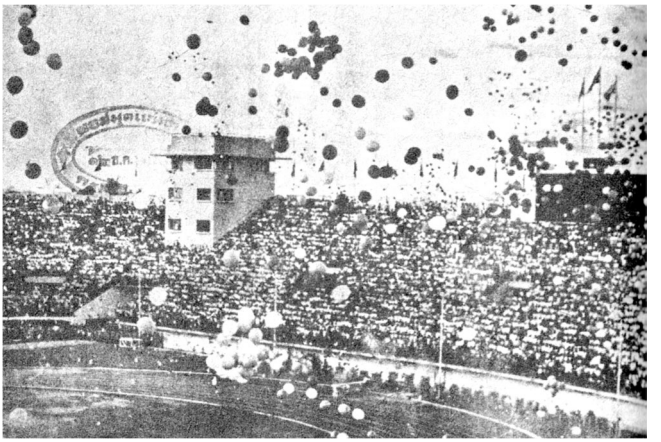

ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดกีฬาเอเชี่ยนเกมส์เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2509 พระบรมวงศานุวงศ์แทบทุกพระองค์เสด็จฯ ร่วมในพิธีเปิด ซึ่งมีการแปรอักษรเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถด้วย

พิธีปิดเอเชียนเกมส์ที่กรุงเทพฯ เจอกันใหม่อีก 4 ปีที่กรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้

โดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทย และพื้นที่ทางความคิดได้สถาปนาความรู้สึกและอุดมการณ์ทางอนุรักษนิยมมากขึ้น บทความนี้ผมตัดมาจากวิทยานิพนธ์ของผมซึ่งมีความยาวหลายร้อยหน้า และนำเสนอในเวลาสั้น อาจจะคุยกันต่อหลังจากนี้ ขอบคุณทุกท่านมากครับ

ทรงยศ :

ขอบคุณอาจารย์ครับ และขอโทษด้วยที่มีเวลาให้อาจารย์ค่อนข้างน้อย แต่ในรอบที่ 2 ผมคิดว่าคงมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน คงจะมีโอกาสขยายประเด็นต่างๆ รวมทั้งข้อมูลจำนวนมากซึ่งเก็บไว้ในวิทยานิพนธ์ของอาจารย์ โดยสรุปก็คือว่าอาจารย์คิดว่าในสมัยก่อน ช่วงปี 2500-2509 สิ่งที่เราเรียกว่าประเทศไทย ถึงแม้ว่าจะมีแผนที่แล้ว แต่ว่ารายละเอียดอะไรทั้งหลาย อาจารย์คิดว่าเป็นเรื่องของการสร้างจินตนา

การว่าอะไรคือสิ่งที่เรียกว่าประเทศไทย คือได้สร้างสิ่งที่เรียกว่าพื้นที่ของความเป็นประเทศไทยและความเป็นไทย ซึ่งสิ่งที่อาจารย์เรียกว่าพื้นที่นั้นมีสามมิติด้วยกัน ที่ทำงานสอดประสานไปด้วยกันในเวลาเดียวกัน คือ พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ทางสังคม และที่สำคัญมากๆ คือ พื้นที่ทางความคิดในการจัดระบบคิดหรือมโนทัศน์ และในท้ายที่สุดในปี 2509 ได้เกิดเป็นสิ่งที่เรียกกันว่าพื้นที่ของประเทศไทยอย่างชัดเจนมากขึ้น ผมคิดว่าทุกท่านคงทราบดีว่าในช่วงเวลานั้นก็หมายความว่าเริ่มนับตั้งแต่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ แล้วท่านถึงแก่อสัญกรรมในปี 2506 เพราะฉะนั้นปี 2509 ก็แปลว่าเป็น 3 ปีแรกของรัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งนักวิชาการหลายท่านก็บอกว่าเป็นท่านทายาททางการเมืองซึ่งสืบเนื่องจากจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ รายละเอียดมีมากมาย และผมคิดว่าหลายท่านคงมีคำถามอยู่ในใจอยากที่จะซักถามและแลกเปลี่ยนกับอาจารย์ เพราะฉะนั้นผมว่าเก็บไว้ก่อน เดี๋ยวเราลองคุยด้วยกันทั้งหมดทุกๆ ท่านก่อน

ในหัวข้อต่อไปเราจะไปดูว่าในช่วงที่เราเรียกกันว่ายุทธการสอยดาวครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ที่เกิดขึ้นในปี 1987/2530 และ 1988/2531 หลายท่านจำได้ว่ามีคนตายจำนวนมากในยุทธการคราวนั้น ยุทธการคราวนั้นเกิดจากความรู้สึกผิดพ้องหมองใจระหว่างไทยกับประเทศลาว อาจารย์วิศวมาศได้ลองไปอ่านหนังสือพิมพ์ของประเทศลาว เพื่อดูว่าประเทศลาวมองและให้เหตุผลต่อกรณีข้อขัดแย้งนี้อย่างไร เชิญ อาจารย์วิศวมาศ ครับ

วิศวมาศ ปาลสาร :

ขอบคุณครับ สำหรับเรื่องที่จะนำเสนอนี้ได้ตัดทอนมาจากวิทยานิพนธ์ของผมที่เพิ่งสำเร็จไปสดๆ ร้อนๆ เมื่อพฤษภาคม 2009/2552 ที่ผ่านมานี้จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คือเรื่อง**ความขัดแย้งที่บ้านร่มเกล้าจากทัศนะหนังสือพิมพ์ลาว** เหตุการณ์นี้เกิดเมื่อช่วงเดือนพฤศจิกายน ปี 1987/2530 ต่อถึงเดือนกุมภาพันธ์ ปี 1988/2531 เป็นระยะเวลาไม่นานเพียงประมาณ 4 เดือนที่ใช้กำลังทหารทำสงครามกัน หลายท่านในที่นี้คงจะมีอายุทันกับช่วงที่เกิดเหตุการณ์นี้ และช่วงนั้นคงเห็นข่าวว่าเป็นข่าวใหญ่มาก คือขึ้นหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์แทบจะทุกฉบับทุกวัน รวมทั้งข่าวโทรทัศน์

นับตั้งแต่สงครามเวียดนามยุติลง ซึ่งไทยไปร่วมรบในสงครามเวียดนามด้วย อาจถือได้ว่าเหตุการณ์บ้านร่มเกล้าเป็นเหตุการณ์แรก ที่เป็นการใช้กำลังทางทหารครั้งใหญ่ที่สุดของกองทัพไทย และจนถึงปัจจุบันเราก็ยังไม่มีการใช้กำลังที่ใหญ่ขนาดนี้ นอกจากสงครามก่อการร้ายในภาคใต้ ซึ่งกรณีนี้ไม่ใช่สงครามเปิดเผยคือเรารบกับคนไม่มีตัวตน แต่สมรภูมิบ้านร่มเกล้าเรารบกับข้าศึกที่เห็นๆ กัน

ทำไมผมต้องศึกษาจากหนังสือพิมพ์ของลาว สาเหตุก็คือว่า ผมศึกษาเหตุการณ์นี้ผมรู้ข้อมูลฝ่ายไทยหมดแล้ว หนังสือที่กล่าวถึงเหตุการณ์ที่บ้านร่มเกล้าเราอ่านมาหมด แต่อ่านหนังสือพิมพ์ บทความวิทยานิพนธ์ ของไทยฝ่ายเดียว แล้วของลาวมีข้อมูล มีทัศนะอย่างไรบ้างเกี่ยวกับเหตุการณ์นี้ ประเด็นปัญหาก็คือว่า การจะเข้าถึงเอกสารจากทางลาวค่อนข้างเป็นเรื่องลำบากมากในการขอใช้เอกสาร ถึงแม้จะเป็นไปเพื่อการศึกษาก็ตาม ในการไปหาหนังสือพิมพ์ต้องใช้ทั้งเวลาทั้งบารมีของคนที่รู้จัก กว่าจะได้เอกสารนี้มาศึกษา ผมต้องเข้าไปที่เวียงจัน ตอนแรกไปที่หอสมุดแห่งชาติลาวที่เวียงจัน เจ้าหน้าที่บอกว่าไม่ได้เก็บไว้ มีการย้ายหอสมุด ลาวไม่มีระบบเก็บเอกสารประวัติศาสตร์ที่ดีเหมือนกับหอสมุดแห่งชาติของเรา เวลาขนย้ายบางอย่างก็ทิ้งไป เมื่อตัวเล่มไม่มี ก็ตามไปที่หอสมุดแห่งชาติของมหาวิทยาลัยดงดก ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว

ภาพบนหน้า 148 คือหอสมุดแห่งชาติลาว ผมไปค้นเอกสารที่นี่ ตอนแรกผมบอกว่าต้องการขอถ่ายเอกสารหนังสือพิมพ์เพื่อศึกษาเขียนงานการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ตอนแรกเหมือนกับว่าให้อ่านได้แต่ไม่ให้ถ่ายเอกสาร วิธีการก็คือต้องอาศัยสายสัมพันธ์ของคนในกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมลาว ผ่านจากรุ่นพี่ที่เป็นรุ่นพี่ประวัติศาสตร์พาเข้าไป แล้วไปหาอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยดงดกอีกที ให้พาเข้าไปหาเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเพื่อขอตัวเอกสารนี้ แล้วการถ่ายเอกสารก็คือให้ถ่ายได้ที่หอสมุด ไม่ให้เอาหนังสือพิมพ์เก่าออกนอกพื้นที่มหาวิทยาลัยเพื่อไปถ่ายในร้านถ่ายเอกชนในตัวเมืองเวียงจัน ซึ่งในหอสมุดมีเครื่องที่ถ่ายเอกสารเพียงเครื่องเดียว

ภาพล่างหน้า 148 คือ ลักษณะหนังสือพิมพ์ จะเย็บเล่มเก็บไว้ 3-5

หอสมุดแห่งชาติลาว

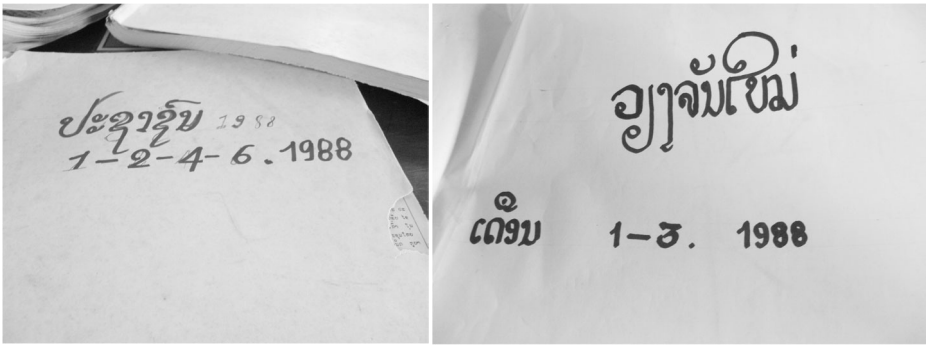

การเก็บหนังสือพิมพ์ที่หอสมุดแห่งชาติลาว จะเย็บเก็บเล่มไว้ 3-5 เดือน
(ซ้าย) หนังสือพิมพ์ปะชาชน (ขวา) หนังสือพิมพ์เวียงจันใหม่

เดือน หนังสือพิมพ์ที่ใช้มีสองเล่ม คือ *ปะชาชน* คือภาพซ้าย และ *เวียงจันใหม่* คือภาพขวา ลักษณะหนังสือพิมพ์ของลาวแต่ละฉบับมี 4 หน้าเท่านั้น ทั้งสองเล่ม จะเย็บรวมกันไว้แบบนี้ หนังสือพิมพ์เก่าๆ ที่เก็บไว้ บางเล่มก็ขาดหายไปบ้าง ผมก็ต้องเอาตัวเอกสารพวกนี้ทั้งหมดมาอ่าน อยากได้ข้อความตรงไหนก็เอากระดาษมาเขียนไว้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่หอสมุดคนเดียวเป็นคนถ่ายเอกสารให้ ผมนั่งอ่านใช้เวลา 1 สัปดาห์ในการหา พอรอบที่สอง 1 สัปดาห์ในการนั่งและเสียบบัตรไว้ว่าเราต้องการหน้านี้ แล้วทิ้งไว้ 1 สัปดาห์กว่าๆ แล้วเราค่อยกลับไปเอาตัวเล่มนั้นมาได้

ที่เล่ามาก็เพื่อจะบอกว่าเป็นการยากลำบากในการขอใช้เอกสารหนังสือพิมพ์เก่า ที่จริงตัวสำนักพิมพ์ของหนังสือพิมพ์สองเล่มนี้ยังมีอยู่ เพียงแต่ว่าพอผมไปถามที่สำนักพิมพ์ เขาถามว่าผมต้องการอะไร พอผมบอกว่าเราเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ อยากได้ข้อมูลอย่างนี้ เขาบอกว่าให้ไปทำหนังสืออย่างเป็นทางการจากมหาวิทยาลัยต้นสังกัดของเราส่งให้ทางการของลาวก่อน เมื่อได้รับการอนุญาตแล้วจึงมาที่สำนักพิมพ์ ด้วยวิธีนี้ผมเกรงว่าจะเสียเวลามาก เพราะระบบราชการลาวไม่รวดเร็วเหมือนของเรา นอกจากจะเป็นการใช้เวลาในการเข้าถึงเอกสารแล้ว ดูแล้วแทบไม่เห็นโอกาสที่จะได้อ่านเอกสารเรื่องนี้ เพราะเป็นเรื่องการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งคนลาวค่อนข้างระวังเรื่องนี้มาก

ภาพหน้า 150 เป็นตัวอย่างหน้าข้างในที่ผมถ่ายเอกสารมาแต่ละเล่ม ภาพบนคือ*หนังสือพิมพ์ปะชาชน* ภาพล่างคือ*เวียงจันใหม่* ผมอ่านข่าวทั้งหมดแล้วก็วิเคราะห์ นี่เป็นสาเหตุที่ว่าทำไมต้องเป็นหนังสือพิมพ์ เพราะเอกสารที่เราสามารถขอจากลาวได้เท่านี้จริงๆ คือ หนังสือพิมพ์ ซึ่งกว่าจะได้มาค่อนข้างยากเหมือนกัน ถ้าเป็นเอกสารอื่นกว่าจะได้มาก็แทบจะเป็นศูนย์ก็ได้

สำหรับจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ผมอยากรู้ก็คือว่า ศึกษาความขัดแย้งระหว่างลาว-ไทยที่บ้านร่มเกล้าจากทัศนะหนังสือพิมพ์ลาว และวิเคราะห์หาสาเหตุจากทัศนะหนังสือพิมพ์ลาว คือข่าวของลาววิเคราะห์สาเหตุที่เกิดเหตุการณ์นี้อย่างไร แล้วก็เปรียบเทียบความขัดแย้งในมุมมองของฝ่ายไทยกับฝ่ายลาว

เมื่อพูดถึงบ้านร่มเกล้าเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอชาติตระการ

(บน) ภายในเล่มของ*หนังสือพิมพ์ปะชาชน (ล่าง)* ภายในเล่มของ*หนังสือพิมพ์เวียงจันใหม่*

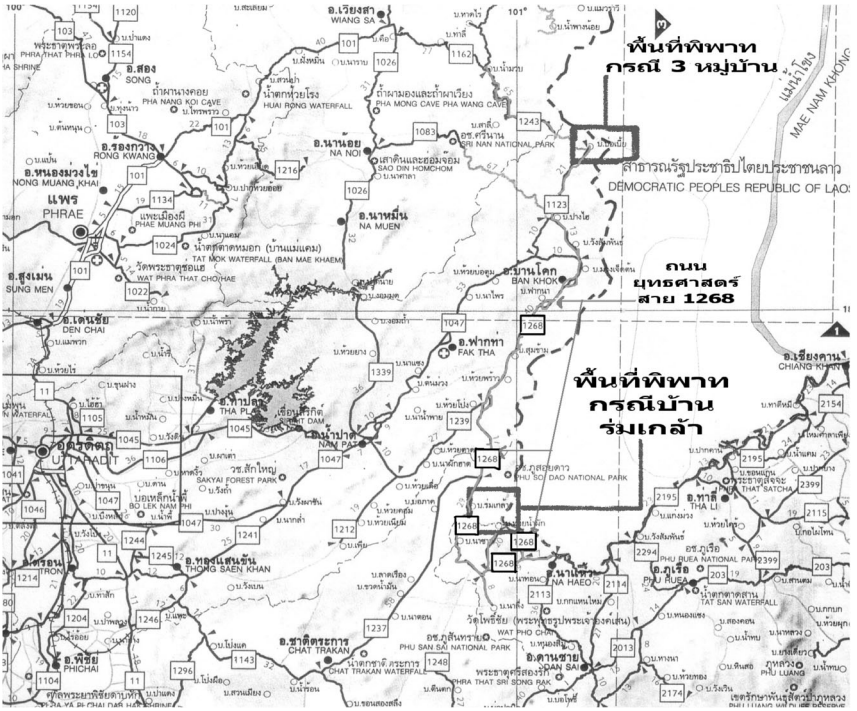

แผนที่แนวเขตแดนไทย-ลาว บริเวณ อ. ชาติตระการ จ. พิษณุโลก อ. ด่านซ้าย จ. เลย กับลาว

จังหวัดพิษณุโลก ริมถนนเลียบชายแดนไทย-ลาว สาย 1268 (อ. บ้านโคก จ. อุตรดิตถ์-อ. นาแห้ว จ.เลย) ห่างจากชายแดนไทย-ลาว ประมาณ 10 กิโลเมตร แผนที่นี้แสดงบริเวณ อ. ชาติตระการ จ. พิษณุโลก บ้านร่มเกล้า และแนวเขตแดนทั้งหมด บ้านร่มเกล้ามีพื้นที่ประมาณ 70 ตร.กม. ตรงนี้เป็นเขตรอยต่อระหว่าง จ. พิษณุโลก กับ อ. ด่านซ้าย ของ จ. เลย

ปัญหาที่เกิดก็คือว่า ตรงเส้นชายแดนไทย-ลาวที่บ้านร่มเกล้า ปกติแนวเขตแดนไทย-ลาวจะแบ่งเป็นสองส่วน คือ ทางน้ำกับทางบก ทางน้ำที่เรารู้กันคือจะถูกคั่นด้วยแม่น้ำโขงซึ่งแบ่งเป็นสองช่วงอีกเหมือนกันคือตั้งแต่จาก จ. อุบลราชธานีขึ้นมาจนถึง อ. เชียงคาน จ. เลย จากตรงนี้ไปแนวเส้นเขตแดนจะถูกกั้นโดยลำน้ำเหือง ลำน้ำเหืองมีต้นกำเนิดมาจากภูเขาบริเวณภูสอยดาวที่ จ. อุตรดิตถ์

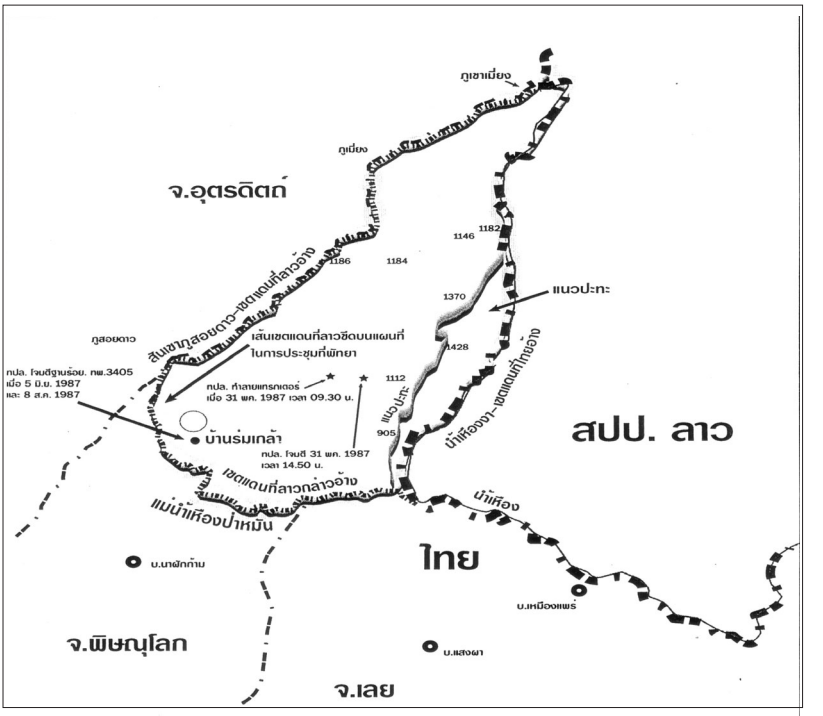

ภาพขยายบริเวณพื้นที่บ้านร่มเกล้า อ. ชาติตระการ จ. พิษณุโลก

ภาพนี้จะแสดงภาพขยายของพื้นที่บ้านร่มเกล้า แสดงแนวเขตแดนไทย-ลาว เส้นแบ่งเขต จ. พิษณุโลกกับ จ. เลย และลำน้ำเหืองที่เป็นปัญหา คือ ลำน้ำเหืองตรงที่เกิดเหตุความขัดแย้ง แยกเป็นสองสาย คือสายหนึ่งมีต้นกำเนิดจากภูเขาสอยดาว เรียกว่า แม่น้ำเหืองป่าหมัน ส่วนอีกสายหนึ่งมีต้นกำเนิดจากภูเขาเมี่ยง เรียกว่าแม่น้ำเหืองงา ทั้งสองสายไหลมาบรรจบกันบริเวณรอยต่อระหว่างบ้านร่มเกล้ากับ อ. นาแห้ว จ. เลย ทางลาวยึดเอาแม่น้ำเหืองป่าหมันเป็นเส้นเขตแดน ถ้ายึดตามที่ทางลาวอ้าง บ้านร่มเกล้าทั้งหมู่บ้านบริเวณ 70 ตร.กม. จะอยู่ในเขตแดนลาว ส่วนไทยถือแม่น้ำเหืองงาเป็นเส้นเขตแดน ถ้ายึดตามไทยอ้าง บ้านร่มเกล้าจะอยู่ในเขตแดนไทย

ปัญหาก็คือว่าในหนังสือระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม 1907/2540 และสัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดนต่อท้ายหนังสือสัญญาฉบับดังกล่าว ได้กำหนดว่า แนวพรมแดนไทย-ลาวในบริเวณจังหวัดพิษณุโลกกับแขวงไชยะบุรีของลาวใช้แม่น้ำเหืองเป็นเส้นพรมแดน ไม่ได้บอกชัดว่าเหืองป่าหมันหรือเหืองงา ฉะนั้นปัญหาก็คือเราต้องมาตีความเองว่าเส้นเขตแดนบริเวณนี้จะใช้แม่น้ำเหืองไหน ก็เกิดปัญหาตามมาว่าลาวตีความอีกอย่าง ไทยตีความอีกอย่าง เมื่อตีความไม่เหมือนกันก็ต้องมาแย่งพื้นที่บริเวณนี้กัน ก่อนจะไปศึกษาว่าหนังสือพิมพ์ลาวว่าอย่างไร เราก็ต้องศึกษาจากฝ่ายไทยก่อน ก่อนหน้านั้นผมจะศึกษาภูมิหลังก่อนจะมาเป็นความขัดแย้งที่บ้านร่มเกล้า ภูมิหลังที่แบ่งเป็นหัวข้อที่จะนำเสนอต่อไปนี้ จะเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องมายังเหตุการณ์บ้านร่มเกล้าทั้งหมด

ประการแรก ก็คือความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เราเรียกว่าสงครามเย็น คือสองประเทศนี้ไม่รบกันเอง แต่ใช้สงครามตัวแทน ไปสนับสนุนประเทศนั้นประเทศนี้ให้รบกัน ไทยเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยการให้ความช่วยเหลือฝ่ายสหรัฐอเมริกาทำสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์ ไทยส่งกองทหารเข้าไปในเวียดนามและลาวด้วย ทหารไทยที่สมัครไปลาวจะถูกลบชื่อออกจากสำมะโนครัว คือลบประวัติออกจากทะเบียนราษฎร์ คือถ้ารบกันแล้วเกิดตายก็เหมือนหายสาบสูญไปเลย ถ้าถูกจับได้ก็ไม่มีชื่อคนนี้อยู่ในประวัติทะเบียนราษฎร์ของไทย แต่ถ้าไปเวียดนามคือเป็นกองพลอาสาสมัคร จะยังมีชื่ออยู่ ฉะนั้นทหารที่ส่งเข้าไปในลาวเหมือนไปปฏิบัติการลับและถูกปกปิด วีรกรรมของพวกเขาไม่ถูกเปิดเผย บางคนรุ่นหลังอาจจะยังไม่เคยรู้อะไร แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า การที่เราเอากำลังจำนวนมากเข้าไปทำสงครามเข่นฆ่าคนในบ้านคนอื่น คนที่เป็นเจ้าของบ้านไม่ชอบเราแน่นอน มันก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นศัตรูต่อกัน

ประการที่ 2 ก็คือสนธิสัญญาที่ใช้กำหนดเส้นเขตแดนระหว่างไทย-ลาว เส้นเขตแดนไทย-ลาวถูกแบ่งด้วยสนธิสัญญาเมื่อปี 1893/2436 หรือเหตุการณ์ ร.ศ. 112 ที่เราเสียดินแดนลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้ฝรั่งเศสทั้งหมด ที่ฝรั่งเศสใช้อิทธิพลทางทหารที่เหนือกว่าบีบบังคับให้ไทยเซ็นสัญญา ปัญหาคือว่าสัญญาที่ฝรั่งเศสทำกับไทยทั้งหมดเกี่ยวกับเมืองที่

เป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส เลยลงไปถึงที่เป็นปัญหากับกัมพูชาและเขาพระวิหารด้วย เป็นสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ก็คือว่าฝรั่งเศสแบ่งเส้นเขตแดนโดยถือผลประโยชน์ที่อยู่กับฝรั่งเศส ก็ขีดเส้นเขตแดนที่วกเข้าไปเอามา ยกตัวอย่างเช่น เส้นพรมแดนบริเวณในแม่น้ำโขง ในแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่ใหญ่แล้วจะมีเกาะดอนต่างๆ มากมาย เกาะดอนนี้ถ้าแบ่งตามหลักสากลต้องใช้ร่องน้ำลึกสากลซึ่งต้องอยู่ตรงกลางแม่น้ำเป็นเส้นแบ่ง แต่ฝรั่งเศสเป็นคนเขียนแผนที่ ก็ขีดเส้นเขตแดนให้อ้อมเกาะดอน สมมติเกาะอยู่ติดฝั่งไทยประมาณ 20 เมตร แต่อยู่ห่างจากฝั่งลาวสัก 1 กิโลเมตร ก็จะขีดเส้นวกมาเอา ถ้าเกาะนั้นใหญ่และอุดมสมบูรณ์ ก็วกเอาเกาะตรงนั้นไปอยู่เขตแดนลาว ซึ่งการแบ่งแบบนี้เป็นปัญหาต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน และเป็นปัญหาที่เกิดกรณีเขาพระวิหารด้วย การที่ฝรั่งเศสทำโดยไม่ยึดหลักสากลส่งผลกระทบมาถึงปัจจุบัน และเราคือผู้รับผลตรงนั้น โดยที่ประเทศที่เป็นต้นเรื่องลอยตัวอยู่เหนือปัญหา

ประการที่ 3 ตั้งแต่ปี 1975/2518 เป็นปีที่สหรัฐอเมริกาแพ้สงครามเวียดนาม สหรัฐฯ ถอนตัวออกไป แล้วไทยก็ต้องถอนตัวออกจากภูมิภาคอินโดจีน ลาวก็เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม เมื่อเปลี่ยนแปลงเป็นระบอบสังคมนิยม ก็คือฝ่ายคอมมิวนิสต์ชนะ ไทยเคยไปช่วยฝ่ายสหรัฐฯ ซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามรบ ก็เกิดปัญหาเพราะฝ่ายที่เราช่วยกลับแพ้ เวียดนาม และลาวจึงมองไทยอย่างหวาดระแวง ซึ่งปัญหาที่ตามมา ก็คือปัญหาเกี่ยวกับผู้อพยพ คือพวกฝ่ายตรงข้ามกับฝ่ายที่มีอำนาจปกครองลาว ทะลักเข้ามาในชายแดนตรงจังหวัดหนองคาย และนครพนม ลาวเกรงว่าพวกอพยพอาจจะข้ามฝั่งโขงกลับไปก่อกวนรัฐบาล

ประการที่ 4 เป็นปัญหาการปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขงหรือ น.ป.ข ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นหน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำน้ำโขง เป็นหน่วยของทหารเรือที่รับผิดชอบแนวพรมแดนตามลำน้ำ คือการแล่นเรือต้องมีแล่นข้ามฝั่งกันบ้าง ก็เป็นปัญหาระหว่างกัน

ประการที่ 5 คือ ปัญหากรณีสามหมู่บ้าน ใน จ. อุตรดิตถ์ ที่บ้านบ่อเบี้ย สามหมู่บ้านนี้มีปัญหาเหมือนบ้านร่มเกล้า ก็คือ ปัญหาเกิดจากแผนที่ที่ยึดสนธิสัญญาฉบับเดียวกันแต่ตีความต่างกัน ก็มีการปะทะด้วยกำลัง

ไทยส่งกองกำลังเข้าไปยึด แล้วลาวประท้วงสหประชาชาติ ไทยก็ถอนกำลังออกมาในพื้นที่ที่เป็นปัญหา ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นของลาวไปแล้ว เพราะยึดตามแผนที่

เหตุการณ์ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นภูมิหลังที่ส่งผลต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ เมื่อเกิดปัญหาสามหมู่บ้าน แล้วไทยถอนกำลังทหารออกมา ลาวก็ขอเจรจาแต่ไทยไม่ยอมเจรจา ก็กลายเป็นปัญหาไม่สงบจนมาเกิดการปะทะที่บ้านร่มเกล้า ทางไทยอาจไม่ถือว่าสามหมู่บ้านเป็นปัญหา แต่ทางฝั่งลาวถือว่าปัญหานี้เป็นปัญหาต่อเนื่อง ที่เหมือนกับว่าไทยจะบุกยึดเอาดินแดนลาวเช่นเดียวกับกรณีสามหมู่บ้าน เมื่อเกิดปัญหาที่บ้านร่มเกล้าก็เท่ากับเกิดการซ้ำรอยเดิม ลาวมองเป็นปัญหาเช่นนี้

สำหรับประเด็นการศึกษากรณีบ้านร่มเกล้าจากหลักฐานฝ่ายไทย-ฝ่ายลาว ผมวางประเด็นไว้เหมือนกันคือ แบ่งเป็น ความเป็นมาของบ้านร่มเกล้าจากเอกสารฝ่ายไทย-ลาว สาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งต่างๆ และความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

ในเรื่องความเป็นมาพอสังเขป ก็คือ เมื่อก่อนบริเวณนี้ไม่มีคนอยู่ เป็นพื้นที่สีแดงเข้มๆ หลังจากเราปราบคอมมิวนิสต์เสร็จ ทางการก็นำกลุ่มม้งซึ่งเป็นชนเผ่าที่เป็นกลุ่มต่อต้านลาวมาอยู่ตรงนี้ ตั้งเป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดน เพื่อเป็นหมู่บ้านกันชนตรงชายแดนระหว่างไทยกับลาว ทางลาวเกิดความระแวง อีกหนึ่งปัญหาคือ หลังจากตั้งหมู่บ้านร่มเกล้าแล้ว เมื่อไทยปราบคอมมิวนิสต์ได้ มีการพัฒนาพื้นที่ตามแนวชายแดน คือการสร้างถนนเส้นยุทธศาสตร์ มีการตัดถนนเลียบแนวชายแดน เมื่อก่อนถนนเส้นนี้ไม่มี พอปราบคอมมิวนิสต์เสร็จ ตัดถนนเส้นนี้ ลาวก็ระแวงเพราะไทยตัดถนนติดชายแดนของลาว ลาวก็ระแวงว่าถนนนี้จะทำให้กองกำลังของไทยสามารถเคลื่อนไปใกล้ลาว

สาเหตุสำคัญที่พูดในเอกสารฝ่ายไทยคือ การทำไม้บริเวณบ้านร่มเกล้า ประเด็นเกิดมาจากเมื่อไทยสถาปนาพื้นที่เพื่อความมั่นคง ก็เปิดป่าสัมปทานเหมือนอย่างที่ทำกันทั่วประเทศ บริษัทของไทยได้สัมปทานทำไม้ ลาวกล่าวหาว่าไทยรุกล้ำเข้าไปตัดไม้ในดินแดนลาว เพราะบริเวณที่ให้สัมปทานนี้อยู่ในพื้นที่ความขัดแย้ง จึงมีการส่งกองกำลังทหารติดอาวุธเข้าไปคุ้มครองการทำไม้

เรื่องความเป็นมาของบ้านร่มเกล้า จากหนังสือพิมพ์ลาวเท่าที่ศึกษาเท่าที่หาได้ไม่มีเล่มไหนบอกแบบของไทยว่าบ้านร่มเกล้ามีความเป็นมาอย่างไร บอกแต่ประวัติ ถ้าเรียกในภาษาลาว จังหวัดของลาวเรียกว่าเมืองก็คือ บ่อแตน คือใหญ่กว่าหมู่บ้าน บอกแค่ว่าเมืองบ่อแตนมีความเป็นมาอย่างไร แต่ไม่มีบอกโดยตรงว่าหมู่บ้านร่มเกล้าจัดตั้งมาอย่างไร

ส่วนสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งก็คือหนังสือสัญญาฝรั่งเศส-สยาม ฉบับ 23 มีนาคม 1907 อย่างที่พูดไปแล้วคือ การตีความในสนธิสัญญาที่ต่างกันที่ว่า แต่ละฝ่ายยึดเอาแม่น้ำคนละสาย ลาวยึดแม่น้ำเหืองป่าหมัน ไทยยึดแม่น้ำเหืองงา พื้นที่พิพาทตรงกลางก็กลายเป็นปัญหา ส่วนแผนที่

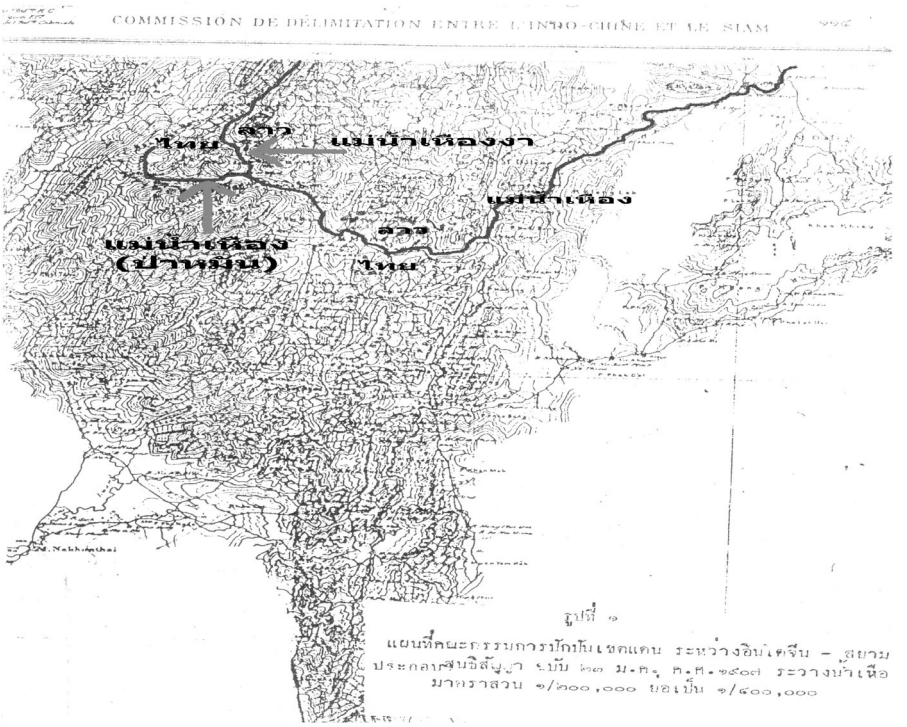

แผนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างอินโดจีน-สยาม ประกอบสนธิสัญญา 23 มี.ค. ค.ศ. 1907 แสดงแม่น้ำเหืองบริเวณกรณีพื้นที่พิพาทบ้านร่มเกล้า

ประกอบสนธิสัญญา ไทยมีสองฉบับ ฉบับแรกนี้คณะกรรมการปักปันเขตแดนที่ทำกับฝรั่งเศส ตอนที่ฝรั่งเศสบังคับไทยและฝรั่งเศสร่างขึ้นมา ซึ่งฉบับนี้ตอนทำเครื่องมือไม่ทันสมัย แต่ก็เป็นฉบับเดียวกับที่ทำแล้วกินพื้นที่ลงมาในเขาพระวิหารที่ศาลโลกใช้ตัดสิน เพียงแต่ว่าฝรั่งเศสแบ่งระวางขึ้นไป ทางด้านไทยทางพรมแดนทางด้านเหนือที่ติดกับฝั่งลาว ฉบับเดียวกันนี้ลงมาทางใต้ก็จะเป็นไทยกับกัมพูชาและแผนที่อีกฉบับหนึ่งคือชุด L 7017 มาตราส่วน 1:50,000 จัดทำโดยทหารช่างกองทัพบกสหรัฐอเมริกาและกรมแผนที่ทหารบกไทยร่วมสำรวจค่าพิกัดและชื่อสถานที่ซึ่งจัดทำด้วยภาพถ่ายทางอากาศปี 1978/2521 แผนที่นี้ใช้เครื่องมือทันสมัยแต่

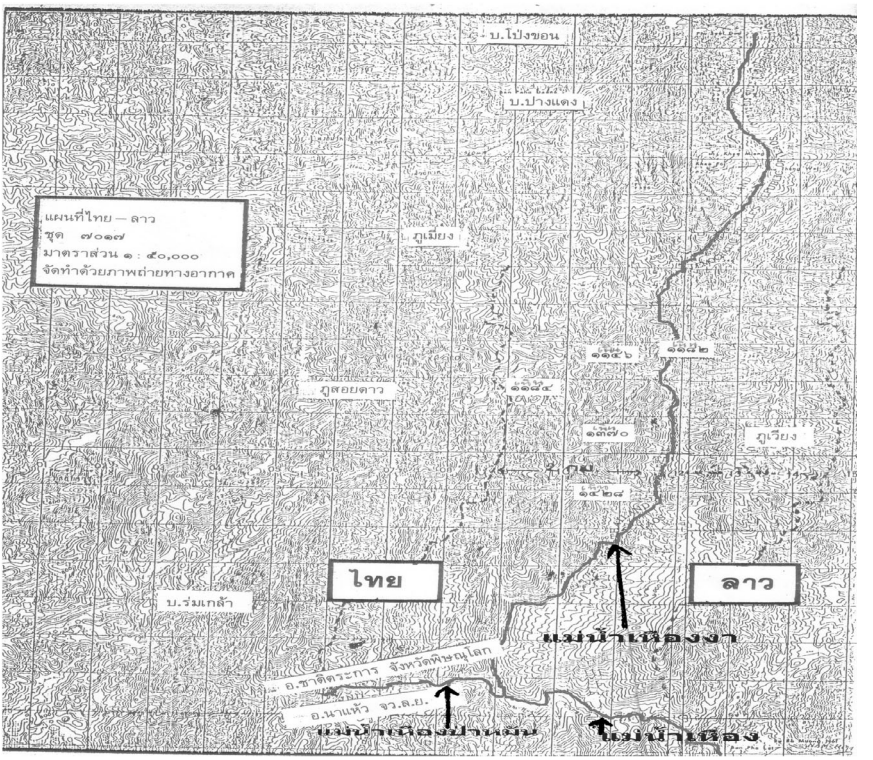

แผนที่ทำจากภาพถ่ายทางอากาศชุด L 7017 มาตราส่วน 1:50,000 ค.ศ. 1978 ที่ฝ่ายไทยใช้อ้างกรณีบ้านร่มเกล้า

ทางลาวไม่ยอมรับ เพราะถือว่าไทยทำโดยไม่ได้มีสนธิสัญญามารองรับ และเป็นแผนที่ทางทหารที่ใช้กันทั่วไป จะใช้มาอ้างอิงในกรณีพิพาทระหว่างประเทศไม่ได้ ใช้ได้เฉพาะกรณี แต่เส้นเขตแดนนี้ใช้เครื่องดาวเทียมยิง คือถูกต้องตามหลัก ถ้ายึดตามแผนที่นี้คือบ้านร่มเกล้าอยู่ในเขตแดนไทย นี่คือเส้นแนวเขตแดนแม่น้ำเหืองที่เราอ้าง

ส่วนแผนที่ที่ทางลาวเอามาอ้างปรากฏในหนังสือพิมพ์มีอยู่ 3 ฉบับ คือ

1. แผนที่ชุด L 708 มาตราส่วน 1:50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1 คือภาพล่างนี้จัดพิมพ์ครั้งแรก 1960/2503 ฝ่ายลาวนำฉบับนี้มาอ้าง เนื่องจากว่ากรมแผนที่ทหารบกไทยร่วมกับทหารช่างกองทัพบกสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ทำ

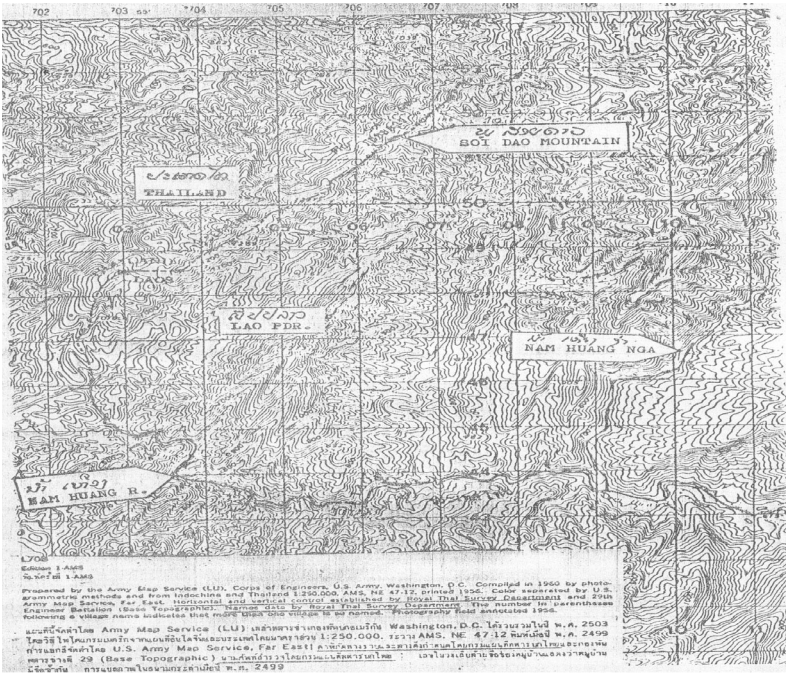

แผนที่ชุด L 708 มาตราส่วน 1:50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1 ใน ค.ศ. 1960 ที่ฝ่ายลาวใช้อ้างกรณีบ้านร่มเกล้า จาก*หนังสือพิมพ์ปะชาชน* ฉบับวันที่ 15 มกราคม ค.ศ. 1988 หน้า 3.

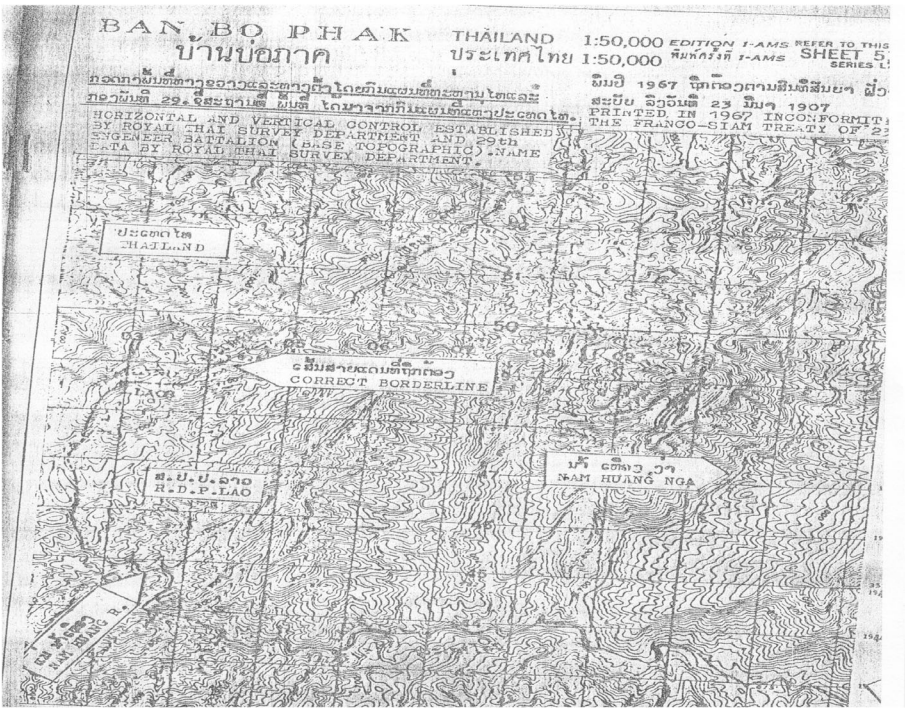

แผนที่ชุด L 708 มาตราส่วน 1 : 50,000 ฉบับพิมพ์ ค.ศ. 1967 ที่ฝ่ายลาวใช้อ้างกรณีบ้านร่มเกล้า จาก*หนังสือพิมพ์ประชาชน* ฉบับวันที่ 16 มกราคม ค.ศ. 1988 หน้า 3

ร่วมกันสำรวจค่าพิกัด และชื่อสถานที่ เมื่อไทยเป็นผู้ทำ ไทยต้องยอมรับความถูกต้องในแผนที่ฉบับนี้ ในภาพนี้จะเห็นเขตแดนประเทศไทย ภูสอยดาว และบ้านร่มเกล้า

2. แผนที่ชุดเดียวกันคือ L 708 มาตราส่วน 1:50,000 แต่พิมพ์เพิ่มในปี 1967/2510 กรมแผนที่ทหารบกไทยทำร่วมกับกองพันทหารช่างที่ 29 ของสหรัฐอเมริกา ร่วมกันตรวจตราพื้นที่ทางขวางและทางตั้ง ชื่อสถานที่และพื้นที่ได้มาจากกรมแผนที่แห่งประเทศไทย ลาวก็บอกว่าไทยทำ ก็ต้องยอมรับความถูกต้องในแผนที่นี้ (ภาพบน)

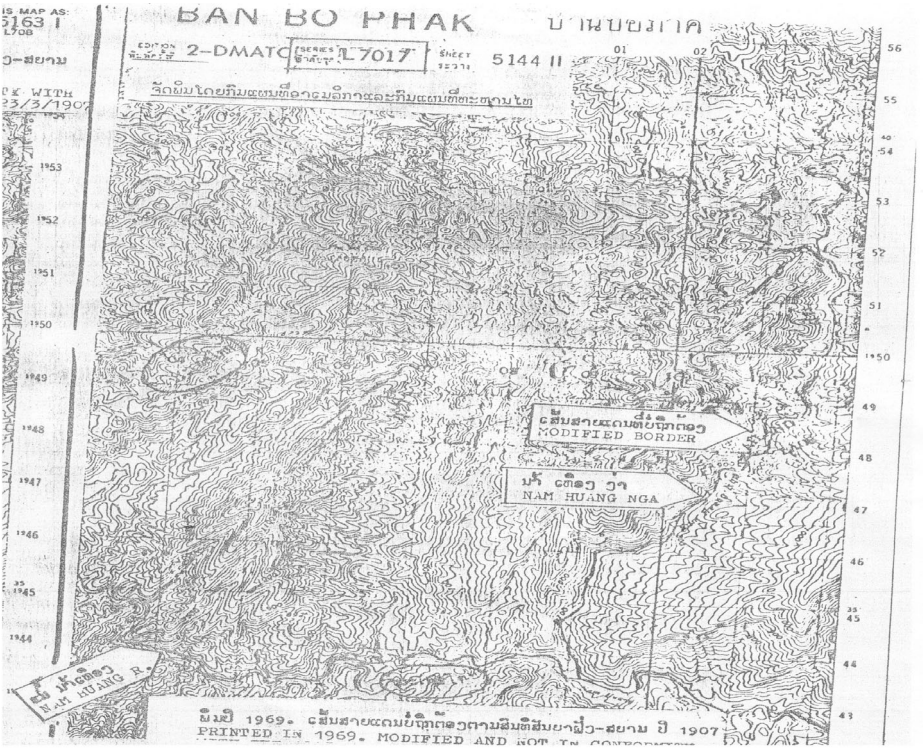

แผนที่ชุด L 7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 ฉบับพิมพ์ ค.ศ. 1969 ที่ฝ่ายลาวนำมาใช้อ้างว่าไทยแก้ไขแผนที่ชุดนี้จาก*หนังสือพิมพ์ประชาชน* ฉบับวันที่ 16 มกราคม ค.ศ. 1988 หน้า 3

3. แผนที่ชุด L 7017 มาตราส่วน 1:50,000 ฉบับพิมพ์ปี 1969/2512 จัดทำโดยกรมแผนที่ทหารของไทยร่วมกับสหรัฐฯ ที่ลาวนำมาอ้างเป็นชุดเดียวกับที่ไทยใช้อ้าง แต่ของไทยพิมพ์ปี 1978 ลาวบอกว่าพอไทยนำฉบับนี้ไปพิมพ์ใหม่ในปี 1978 ไทยลืมลบคำว่าประเทศไทยออก ในภาพนี้ยังมีเขียนว่าประเทศไทย ซึ่งเป็นแนวเขตแดนเดิม คือลาวกล่าวหาว่าแผนที่ที่เราใช้อ้างประกอบ เราไปแก้ไขแนวแผนที่ ซึ่งกรณีนี้ไทยบอกว่าก็ในเมื่อตอนเราทำ เครื่องมือยังไม่ทันสมัย ฉบับที่เราทำปี 1978 ทำด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยที่สุดเท่าที่มีในสมัยนั้น เป็นเขตแดนที่ถูกต้อง เราก็ขอยึดตามเส้นเขตแดนที่ถูกต้อง

ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกันเกี่ยวกับกรณีสนธิสัญญาไม่มีปัญหา เพราะการตีความตามสนธิสัญญานี้ถูกตรงกันหมด เพียงแต่ยึดแม่น้ำคนละสาย แต่ก็ต้องมาดูว่าแล้วตัวแผนที่ที่แต่ละฝ่ายอ้างของใครถูก ประเด็นอยู่ตรงที่ว่า แผนที่ทางทหารทั้งหลายคือชุดปี 1978 ไทยใช้อ้างของปี 1960 ที่ลาวใช้อ้าง แผนที่เหล่านี้ทั้งหมดไม่สามารถใช้ได้ เหตุผลเพราะเป็นแผนที่ทางการทหารใช้ได้เฉพาะในประเทศเท่านั้น ใช้อ้างอิงเรื่องระหว่างประเทศไม่ได้ ที่สำคัญก็คือ แผนที่ชุดนี้ที่ไทยนำมาอ้างว่าบ้านร่มเกล้าอยู่ในเขตแดนไทย เป็นแผนที่ชุดเดียวกับตอนที่ลาวนำไปแถลงเกิดกรณีสามหมู่บ้าน ที่ จ. อุตรดิตถ์ ก่อนหน้าเกิดเหตุการณ์บ้านร่มเกล้าลาวเอาแผนที่ชุดนี้แต่คนละระวาง คือนี่เป็นระวางที่อยู่ตรงบ้านร่มเกล้าพอเลยขึ้นไปหน่อยก็เป็นระวางสามหมู่บ้าน เป็นแผนที่ชุดเดียวกัน ฉะนั้นเมื่อเป็นแผนที่ชุดเดียวกัน ลาวต้องยอมรับตรงนี้ ก็คือ ถ้าเราอ้างอิงด้วยแผนที่นี้ บ้านร่มเกล้าอยู่ในเขตแดนไทยแน่นอน แต่เราต้องเสียสามหมู่บ้านไปให้ลาว สามหมู่บ้านมีพื้นที่ประมาณ 19 ตร.กม. บ้านร่มเกล้ามีพื้นที่ประมาณ 70 ตร.กม. เราได้พื้นที่ 70 ตร.กม. และต้องเสียพื้นที่ 19 ตร.กม. ซึ่งปัจจุบันสามหมู่บ้านอยู่เขตแดนลาวแล้ว

ในการแก้ปัญหาพรมแดนระหว่างไทย-ลาว น่าดีใจว่าไทย-ลาวเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่คุยด้วยกันได้ง่ายที่สุด ไม่มีปัญหา ตอนนี้ก็คณะกรรมการปักปันเขตแดนก็กำลังร่วมกันปักปันเขตแดนที่มีปัญหาอยู่ แต่ยืนยันว่าบ้านร่มเกล้าอยู่ในเขตแดนไทย และมันต่อเนื่องกันไป คือแผนที่ชุดที่เราใช้อ้างอิงนี้ก็เป็นชุดเดียวกับที่ลากลงมาตรงเขาพระวิหาร ทีนี้ปัญหาเขาพระวิหารผมไม่ได้ศึกษาก็จะไม่พูดถึง เพียงแต่บอกแค่ว่า คือในเมื่อตอนนั้นไทยถูกบังคับให้ทำสัญญากับฝรั่งเศส เราก็เถียงอะไรไม่ได้ เพราะสู้ฝรั่งเศสไม่ได้ เราก็ต้องยอมรับว่าเขตแดนที่ฝรั่งเศสจะลากด้วยความไม่ยุติธรรม ในเมื่อฝรั่งเศสลากไปแล้ว และศาลตัดสินไปแล้ว ไทยก็ต้องยอมรับ เพราะถ้าทุกประเทศเพื่อนบ้านไปรื้อฟื้นใช้แผนที่ชุดนี้ เส้นเขตแดนจะวกวนวุ่นวายและไทยจะเสียมากกว่าปัจจุบันที่ควรจะเสียก็เป็นได้ เพราะฉบับเดียวกันนี้จะมีปัญหาอยู่กับทางด้านพม่าด้วย เพียงแต่ว่าพม่าไม่มีเวลามาสนใจกับเรื่องเขตแดนที่ไม่แน่นอน เพราะต้องรบอยู่กับชนกลุ่มน้อย

ได้เปรียบเทียบให้เห็นแล้วว่าการตีความสนธิสัญญากับแผนที่ที่ใช้อย่างไร ทีนี้ในการศึกษาเอกสารลาว ผมพบประเด็นหนึ่งเป็นประเด็นที่เอกสารไทยไม่กล่าวถึง ก็คือว่า สาเหตุของความขัดแย้งที่ว่าน่าจะเกิดมาจากการทำไม้ในบริเวณบ้านร่มเกล้า ทำไมจึงคิดอย่างนี้ เพราะในทัศนะของลาวเห็นว่า ประการแรก เป็นเพราะไทยเอาม้งซึ่งเป็นกลุ่มต่อต้านลาวเข้ามาอยู่ที่บ้านร่มเกล้าตั้งปี 1983 ก่อนเกิดเหตุการณ์สามหมู่บ้านด้วยซ้ำ ตั้งมาปี 1983 แต่เกิดเหตุการณ์ปี 1987 ระยะเวลาห่างตั้ง 4 ปี แต่ทำไมลาวไม่พูดตั้งแต่แรก ประการที่สอง การพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคง ที่เราตัดถนน เราก็ตัดตั้งแต่ปี 1983 ตัดจนสร้างถนนเสร็จแล้วลาวไม่พูด ประเด็นนี้ก็เป็นไปได้ว่าลาวรอให้สร้างถนนเสร็จก่อน แล้วค่อยฮุบเอาพื้นที่เราถ้าลาวต้องการ คือได้ถนนไปด้วย เหตุผลนี้ก็ตกไป แต่ประเด็นสำคัญก็คือ การทำไม้บริเวณบ้านร่มเกล้า ซึ่งจากข้อมูลที่ศึกษาได้ ในบริเวณแนวชายแดนของลาวทางบริเวณตรงนี้เป็นพื้นที่ไม้สัก อาจจะเรียกได้ว่าอุดมสมบูรณ์เหมือนกับสักสาละวิน สักทองสักอายุเยอะๆ ซึ่งมูลค่าสูงมาก อาจจะกินพื้นที่มาถึงบริเวณนี้

และเหตุผลที่ผมวิเคราะห์ว่าอาจเป็นเพราะเหตุผลจากการทำไม้ ก็คือว่า เวลาหนังสือพิมพ์ลาวลงข่าว ถึงเหตุการณ์ที่บ้านร่มเกล้า จะมีติ่งอ้างเสมอเช่นว่า ทหารไทยเข้ามาตัดไม้ในเขตแดนลาวโดยกองทัพภาคที่ 3 ของไทย จะมีสร้อยอย่างนี้ต่อ ก่อนจะมีการบรรยายเหตุการณ์ในแต่ละวันที่ลงข่าวในหนังสือพิมพ์ เป็นจำนวนมาก การลักลอบเข้ามาตัดไม้โดยมีกองกำลังติดอาวุธคุ้มกัน ลาวต้องเข้าผลักดันออก ผมเลยลงไปหาข้อมูลแล้วพบว่า ไม้ตรงนี้มูลค่าสูง แล้วที่คิดว่าสาเหตุทำไม้น่าจะเกิดจากการที่ผู้มีอำนาจในท้องถิ่น อาจจะเข้าไปตัดไม้จะรุกล้ำหรือไม่ก็ตาม อาจจะตกลงกันได้กับทหารท้องถิ่น หรือเจ้าแขวงที่ครองแขวงอยู่ในบริเวณนี้ อาจตกลงกันได้ในเบื้องต้น แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ผลประโยชน์ไม่ลงตัว ตกลงกันไม่ได้ ในขั้นต้นก็คิดว่าน่าจะใช้กำลังของท้องถิ่นก็คือ กองทัพภาคที่ 3 จังหวัดพิษณุโลก ก็น่าจะจัดการปัญหาได้ แต่เมื่อปัญหาลุกลาม ตกลงกันไม่ได้ จนกองทัพใหญ่ระดับชาติ คือ จากกองทัพบกเข้ามาแก้ปัญหา ถ้าเกิดสองประเทศมาทะเลาะกันด้วยปัญหาคุณโกงค่าไม้ผม ผมไม่จ่ายค่าไม้คุณ มันเป็นไปไม่ได้ในสายตานานาชาติ ก็ต้องหาเหตุผลใหญ่ๆ มารอง

รับ ซึ่งอันนั้นก็คือสนธิสัญญากำหนดเขตแดน ซึ่งมันเป็นปัญหาอยู่แล้ว จึงถูกรื้อฟื้นขึ้นมา

แต่ทว่าการเกิดเหตุการณ์นี้ส่งผลดีอย่างหนึ่งคือทำให้เรารู้ว่า ฝั่งพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะลาว เรามีปัญหาที่ตรงไหน เมื่อเหตุการณ์นี้สงบนำไปสู่การตั้งคณะกรรมการร่วมแนวเส้นเขตแดน ทำให้เราเจรจากันและดำเนินการปักปันเขตแดนตลอดแนวชายแดนไทย-ลาว ทั้งสายได้โดยไม่มีปัญหา น่าจะเป็นประเทศที่คุยกันได้รู้เรื่องที่สุดจนถึงทุกวันนี้ ขอบคุณครับ

ทรงยศ :

ในรายละเอียดที่ อาจารย์วิศวมาศ พูดถึง คือ เหตุการณ์การรบกันที่บ้านร่มเกล้า และอาจารย์พูดถึงการใช้กำลังคนขึ้นไปบนเนินที่เรียกกันว่าหมายเลข 1428 ขึ้น ใช้ทหารลุยขึ้นไปบนเนินนั้นแล้วใช้เครื่องบินสนับสนุนในการทิ้งระเบิดและระดมยิงไป แล้วใช้ปืนใหญ่ยิงสนับสนุนด้วย เป็นปืนใหญ่ชนิดหนึ่งที่อาจารย์บอกว่าน่ากลัวมากที่อาจารย์บอกว่าปืนแตก คือ ยิงลูกระเบิดไปแล้วมันแตกตกลงมาโดยคราวนั้นอย่างที่เราทราบกันว่า คนที่บัญชาการรบก็คือพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ แต่อย่างไรก็ตาม หลังการรบดุเดือดในเดือนกุมภาพันธ์แล้วก็นำไปสู่การเจรจากัน ท่านไกสอน พมวิหาน ก็ติดต่อมาทางฝ่ายไทยในสมัยรัฐบาลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีการคุยกันเจรจากัน และท้ายสุดเรื่องก็ไปสู่โต๊ะของการเจรจา

อาจจะสรุปได้ว่าเหตุการณ์ขัดแย้งที่บ้านร่มเกล้าที่ อาจารย์วิศวมาศบอกก็คือ

สาเหตุประการที่ 1 ก็คือ เกิดจากการตีความตัวสนธิสัญญาในปี 1907 ที่แตกต่างกัน ในสนธิสัญญาระบุว่าเส้นเขตแดนใช้แม่น้ำเหือง แต่อย่างเช่นเมื่อเช้านี้ ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ บอกว่าแม่น้ำเหืองแตกออกเป็นสองสาย สายหนึ่งเรียกว่าเหืองป่าหมัน อีกสายหนึ่งคือเหืองงา เหืองสองเส้นแต่ละฝ่ายเลือกที่จะใช้ลำน้ำสาขาซึ่งเป็นประโยชน์กับตัวเองมากที่สุด

สาเหตุประการที่ 2 คือ การตัดไม้ ผมคิดว่าถ้าย้อนกลับไปเราคงจำได้ว่ามีการนินทากันเยอะมากๆ เพราะฉะนั้นที่ อาจารย์วิศวมาศ บอกว่าดีที่ไทยคุยกับประเทศลาวได้ แต่อาจารย์ต้องระวังไม่ให้ใครไปตัดไม้อีก

เดี๋ยวคงจะเกิดเรื่องอีก

ต่อจากนี้เราจะขยับจากลาวลงไปที่ทะเล อาจารย์กวีพล สว่างแผ้ว อาจารย์ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายเขตแดนทางทะเล เพราะฉะนั้น อาจารย์จะมาพูดถึงเรื่อง ปัญหาการกำหนดเขตแดนทางทะเลระหว่างไทย-กัมพูชา เชิญครับอาจารย์

กวีพล สว่างแผ้ว :

สวัสดีครับ ก่อนอื่นต้องบอกว่า สิ่งที่ผมจะพูดตัดทอนมาจากส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ในสมัยที่เรียนอยู่ระดับปริญญาโท เรื่องพื้นที่ทับซ้อนหรือการประกาศอาณาเขตทางทะเลระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา ในส่วนบรรยายตรงนี้ผมขอแบ่งเป็นภูมิหลังเป็นส่วนแรก ส่วนที่ 2 เป็นลักษณะทางกฎหมายของระหว่างสองประเทศคือไทย-กัมพูชา ส่วนที่ 3 เรื่องวิธีการแก้ไขปัญหาตามกฎหมายระหว่างประเทศของระหว่างสองประเทศ และส่วนที่ 4 คือข้อเสนอแนะซึ่งเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผม

ส่วนแรกเรื่องภูมิหลัง จริงๆ แล้วอ่าวไทยมีพื้นที่ทับซ้อนอยู่ประมาณ 3 แสน ตร.กม. เศษๆ โดยพื้นที่ทับซ้อนรวมกันระหว่างตั้งแต่ประเทศไทย เวียดนาม กัมพูชา และมาเลเซีย ประเทศแรกที่ประกาศเขตไหล่ทวีปในอ่าวไทยก็คือ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งประกาศในปี 1965/2508 ต่อมาคือประเทศเวียดนาม ซึ่งประกาศในปี 1971/2514 และประเทศกัมพูชาในปี 1972/2515 ส่วนประเทศไทยเป็นประเทศสุดท้ายที่ประกาศออกมาในปี 1973/2516 ซึ่งการที่ประเทศไทยประกาศออกมาในช่วงสุดท้ายมีสาเหตุคือ ในสมัยจอมพล ถนอม กิตติขจร ไทยได้ประกาศหลักเกณฑ์ ซึ่งเป็นการคัดค้านการประกาศเขตไหล่ทวีปของทั้งสามประเทศ ซึ่งได้ประกาศก่อนหน้านั้น

ประเทศไทยได้ประกาศอาณาเขตทางทะเลดังนี้ คือ อันดับแรกประเทศไทยได้กำหนดเส้นฐาน ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นอ่าวไทยหรืออันดามันมีทั้งหมด 4 จุด คือจุดแรกอยู่ช่วง จ. ตราด จันทบุรี การลากเส้นอ้อมเกาะช้าง เกาะกูด ต่างๆ ออกมา ภาพนี้คือ จุดแรกของการประกาศเส้นฐาน จุดที่ 2 เป็นช่วงของเกาะสมุย ซึ่งลากมา ในภาพนี้ คือ เกาะสมุย ซึ่งใช้เป็นจุดกำหนดเส้นฐาน ต่อมาก็ลากยาวมาจุดที่ 3 จากเกาะสมุยลาก

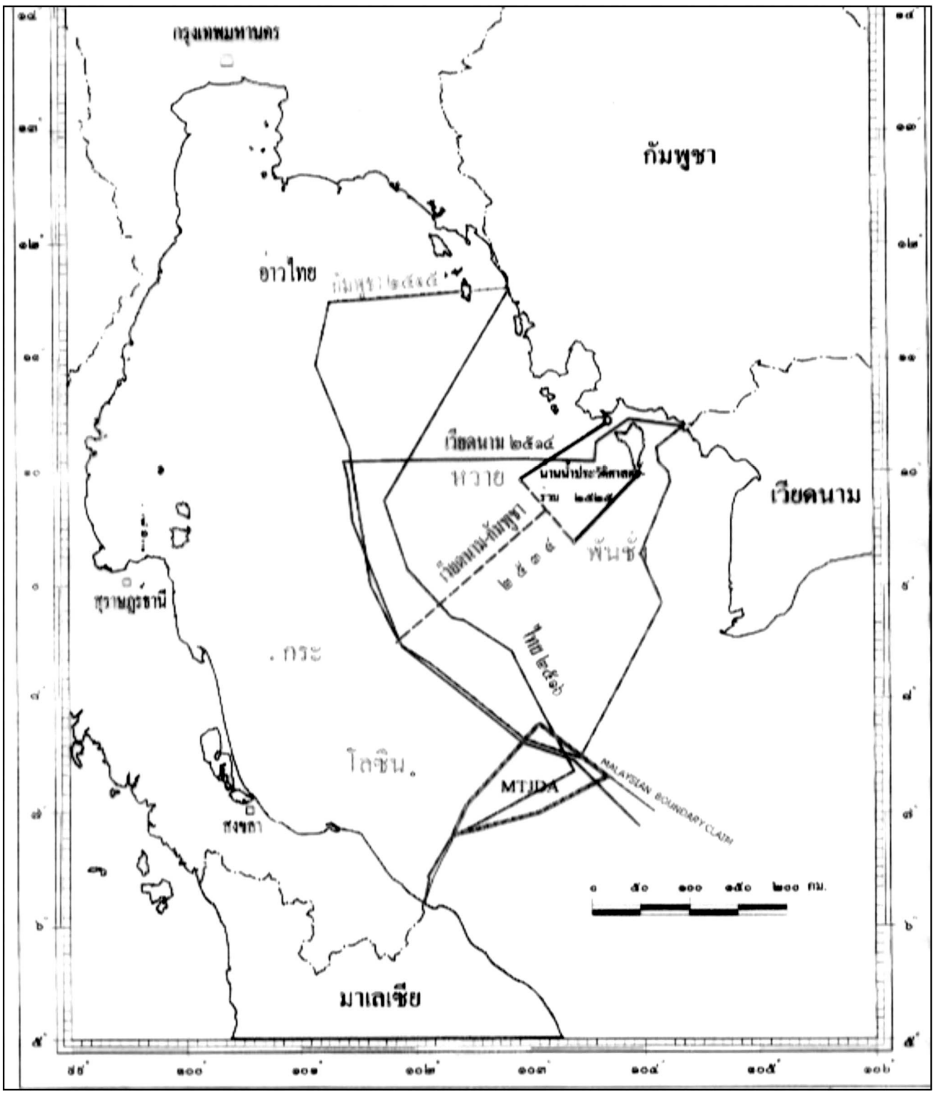

แผนที่แสดงพื้นที่ทับซ้อนในอ่าวไทย เมื่อประเทศเพื่อนบ้านประกาศไหล่ทวีป ได้แก่ ประเทศมาเลเซียประกาศเมื่อ 1965/2508 ประเทศเวียดนามประกาศเมื่อ 1971/2514 ประเทศกัมพูชาประกาศเมื่อ 1972/2515 และประเทศไทยประกาศเมื่อ 1973/2516

มาเกาะโลซินซึ่งเป็นจุดที่กำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย ส่วนจุดที่ 4 ในด้านทะเลอันดามันคือในช่วงเกาะภูเก็ตออกมาลงมาทางด้านใต้

เมื่อประเทศไทยกำหนดจุดเส้นฐานดังกล่าวออกมา ได้ประกาศทะเลอาณาเขตออกไป 12 ไมล์ทะเล ตามอนุสัญญาเจนีวา และถัดออกไปเป็นเขตต่อเนื่องและเขตไหล่ทวีปซึ่งประกาศออกมารวมทั้งหมดไม่เกิน 24 ไมล์ทะเล ซึ่งตรงนี้ที่บอกว่าไม่เกิน 24 ไมล์ทะเล เนื่องจากว่าลักษณะทางกฎหมาย บอกว่าให้รัฐชายฝั่งไม่ว่าจะเป็นรัฐใดๆ ก็ตาม สามารถประกาศเขตไหล่ทวีปได้มีความลึกไม่เกิน 200 เมตร แต่ลักษณะภูมิศาสตร์ของ

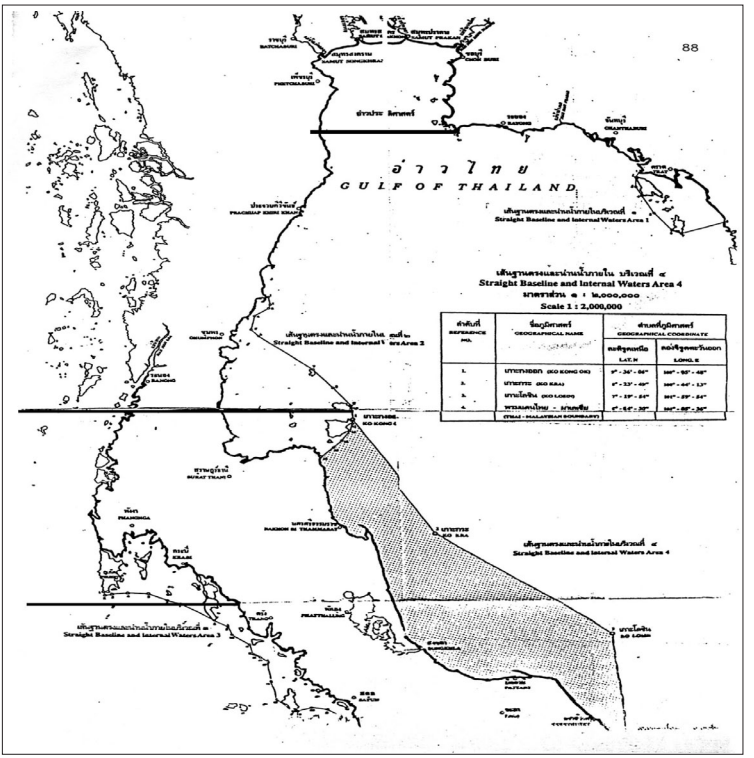

ประเทศไทยได้มีประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องเส้นฐานตรงและน่านน้ำภายในของประเทศไทย เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2513 เป็นประกาศเส้นฐานตรงคลุม 3 บริเวณดังภาพ

อ่าวไทยมีความลึกสุดแค่ 80 เมตรเท่านั้น เพราะฉะนั้นกฎหมายระหว่างประเทศก็เลยใช้วิธีการกำหนดโดยใช้ระยะห่างออกมาคือ 12 ไมล์ และอีก 12 ไมล์ รวมเป็น 24 ไมล์ทะเล

ต่อไปดูถึงลักษณะการประกาศของประเทศกัมพูชาบ้าง ประเทศกัมพูชาได้ประกาศอาณาเขตทางทะเลครั้งแรกในปี 1970/2513 เป็นการกำหนดทะเลอาณาเขตก่อน หลังจากนั้นมาก็ได้ประกาศเขตไหล่ทวีป 1972/2515 ในสมัยของประธานาธิบดีลอนนอน ซึ่งได้ประกาศเขตไหล่ทวีปโดยยึดถือมูลฐานเดียวกันกับประเทศไทยคือสนธิสัญญาระหว่างสยาม-ฝรั่งเศส ปี 1907/2450 ซึ่งได้ระบุไว้ในการประกาศอาณาเขตทางทะเลของประเทศกัมพูชา โดยฝรั่งเศสได้กำหนดจุดสุดท้ายอยู่ช่วงแหลมสิงห์ ใน จ. ตราด ปัจจุบัน โดยใช้เกาะกูดคือจุดสูงสุด คือเกาะกูดเป็นจุดเล็งเข้าไปแหลมสิงห์ หลายฝ่ายตีความว่าสนธิสัญญาปี 1907 ได้กำหนดอาณาเขตทางทะเลด้วย หรือตรงนี้ตีความได้หลายอย่าง ในกรณีสนธิสัญญาดังกล่าวแทบทุกมาตราจะพูดในกรณีของการกำหนดอาณาเขตทางบก โดยที่พูดอยู่บางส่วนเท่านั้นเรื่องจุดกำหนดสุดท้ายของทางบก ก็คือ จุดสูงสุดทางด้านเกาะกูดที่เล็งลงมาตรงด้านแหลมสิงห์ ตรงนี้ที่พูดถึงเกาะกูดเนื่องจากว่ามีการป้องกันในกรณีซึ่งหลักเขตมีการเคลื่อน แต่การใช้จุดสูงสุดหรือจุดกำหนดเขตแดนทางธรรมชาติซึ่งเป็นจุดที่แน่นอนเป็นตัวช่วยอย่างหนึ่งทำให้การกำหนดจุดไม่สามารถเคลื่อนไปได้ นี่คือข้อสันนิษฐานในวิทยานิพนธ์ที่ผมนำเสนอไปครั้งนั้น

ส่วนที่ 2 คือ เรื่องกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งไทยและกัมพูชาผูกพันอยู่กับสนธิสัญญา ปี 1907 ประเทศไทยก็ได้ยอมรับโดยใช้ข้อความเดียวกันกับกัมพูชา คือเริ่มตั้งแต่กรณีของจุดหลักเขตที่ 73 เป็นการกำหนดจุดของการลากอาณาเขตทะเลออกมา เช่นเดียวกับกรณีของประเทศกัมพูชาซึ่งได้กำหนดจุดเดียวกัน แต่ลักษณะของประเทศกัมพูชาที่ได้กำหนดจุดนั้น กัมพูชาได้ใช้หลักเขตที่ 73 เช่นเดียวกับประเทศไทยยิงเล็งตรงลงมาตรงนี้ (ดูภาพหน้า 168) และลากอ้อมเกาะกูดลงมา เหตุผลที่ลากอ้อมเกาะกูดเนื่องจากว่าประเทศกัมพูชากำหนดจุดในการลากเส้นฐานโดยใช้เกาะต่างๆ ซึ่งห่างออกไปจากชายฝั่ง โดยที่มีความกว้างเกินกว่า 24 ไมล์ทะเล ประเทศกัมพูชาได้กล่าวอ้างว่า กรณีดังกล่าว

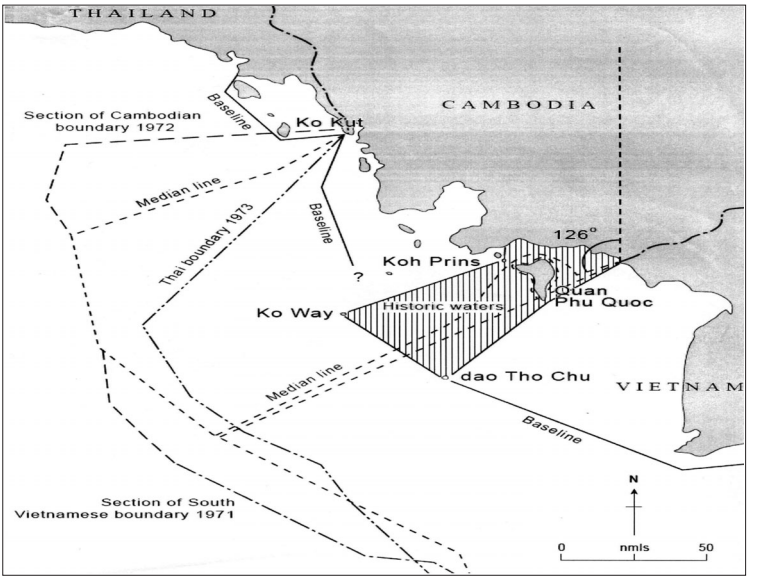

ภาพแสดงการกำหนดจุดการลากอาณาเขตทางทะเลของกัมพูชาและไทย

ถือว่าเกาะที่ใช้กำหนดจุดในการลากเส้นฐานตรงนั้น มีความสัมพันธ์กับทางบก และเป็นเส้นทางสัญจรทางทะเลของประเทศ และประชาชนในแถบนั้น และบอกว่ากรณีของ 24 ไมล์ทะเล เพราะถือว่ากฎหมายระหว่างประเทศได้กำหนดเอาไว้ว่า 24 ไมล์ทะเล ดังนั้นถือว่าสามารถกำหนดได้ในกรณีที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และทางภูมิศาสตร์ ซึ่งถ้าเกิดเปรียบเทียบกับอนุสัญญาเจนีวาซึ่งประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาได้ลงนามพร้อมกัน

กรณีดังกล่าวพบว่าการที่ใช้กำหนดจุดในการลากเส้นฐานเกินกว่า24 ไมล์นั้นเป็นกรณีการลากเส้นปิดปากอ่าวประวัติศาสตร์เท่านั้น ซึ่งตรงนี้ถือว่า การกำหนดจุดเพื่อลากเส้นฐานเพื่อกำหนดทะเลอาณาเขตของประเทศกัมพูชานั้นไม่ค่อยถูกต้องเท่าที่ควร แต่เนื่องจากเหตุผลที่ว่ากรณีการประกาศอาณาเขตทางทะเลไม่ใช่ประเทศกัมพูชาประเทศเดียวซึ่งใช้แนวคิดดังกล่าว แนวคิดดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจากเจ้ารณฤทธิ์ซึ่งทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องการกำหนดอาณาเขตทางทะเลของประเทศกัมพูชา

ในการกำหนดอาณาเขตทางทะเลของกัมพูชา ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศไม่ว่าจะเป็นยุโรปหรือแอฟริกาซึ่งมีลักษณะการลากเส้นหรือการกำหนดจุดซึ่งเกินกว่ากฎหมายระหว่างประเทศกำหนดไว้ก็มีอยู่พอสมควร

ส่วนที่ 3 วิธีการแก้ปัญหาทางออกของประเทศเหล่านั้นส่วนใหญ่ก็คือ ใช้ในกรณีของการเจรจา อย่างเช่นอนุสัญญาเจนีวา ในกรณีที่สองฝั่งมีลักษณะประชิดติดกันหรือตรงกันข้ามก็ให้กำหนดว่ามีความตกลงร่วมกันหรือกรณีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเลก็คือ การระงับข้อพิพาทก็คือหากไม่บรรลุข้อตกลงในการเจรจาก็ให้เข้าสู่การพิธีประนีประนอมโดยที่อาจจะมีองค์กรระหว่างประเทศหรือรัฐที่ 3 เข้ามา ตรงนี้ถือว่าเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเกิดข้อสังเกตก็คือว่าเราจะใช้วิธีการเจรจาทั้งหมด ถ้าเกิดสงสัยก็ดูจากข้อความในอนุสัญญาระหว่างประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศเท่าที่ปรากฏได้

ในความเป็นจริงหรือในลักษณะปัจจุบันระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา ทั้งสองประเทศได้มีการปฏิบัติหรือเคารพกฎหมายระหว่างประเทศมาตลอด โดยใช้การเจรจาครั้งแรกในปี 1968/2511 หลังจากนั้นมาก็ได้หยุดไปเป็นระยะเวลานาน เนื่องจากประเทศกัมพูชามีปัญหาภายในและมาเริ่มเจรจาอีกครั้งเมื่อ 1995/2538 และจนกระทั่งการเจรจาครั้งที่ 3 ในปี 2001/2544 ในสมัยรัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ไทยได้บรรลุในเรื่องของความเข้าใจร่วมกันคือ ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding หรือ MOU) ร่วมกันระหว่างไทยกับกัมพูชา เราได้ข้อตกลงกันว่า ในพื้นที่ทับซ้อนที่มีขนาด 25,000 ตร.กม. มีพื้นที่พัฒนาร่วมกัน คือในละติจูด 11 องศาเหนือลงมาให้เป็นพื้นที่พัฒนาร่วมในเรื่องทรัพยากรต่างๆ ส่วนด้านบนขึ้นไปให้ทั้งสองประเทศแบ่งกันตามที่ได้ตกลงกันไว้โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดน

หลังจากนั้นมาเมื่อในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2009/2552 โดยมติของคณะรัฐมนตรีชุดนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้มีประกาศยกเลิก MOU 2001 ตรงนี้ หลังจากนั้นมาก็ต้องผ่านกระบวนการของรัฐสภา ทั้งนี้แนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวผมขอยกเป็นประเด็นในเรื่องสถานการณ์ปัจจุบัน ก็คือในเรื่อง MOU ผมถือว่า MOU เป็นเรื่องของการที่เราลงนามไปแล้ว แสดงว่าสถานะหรือความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับ

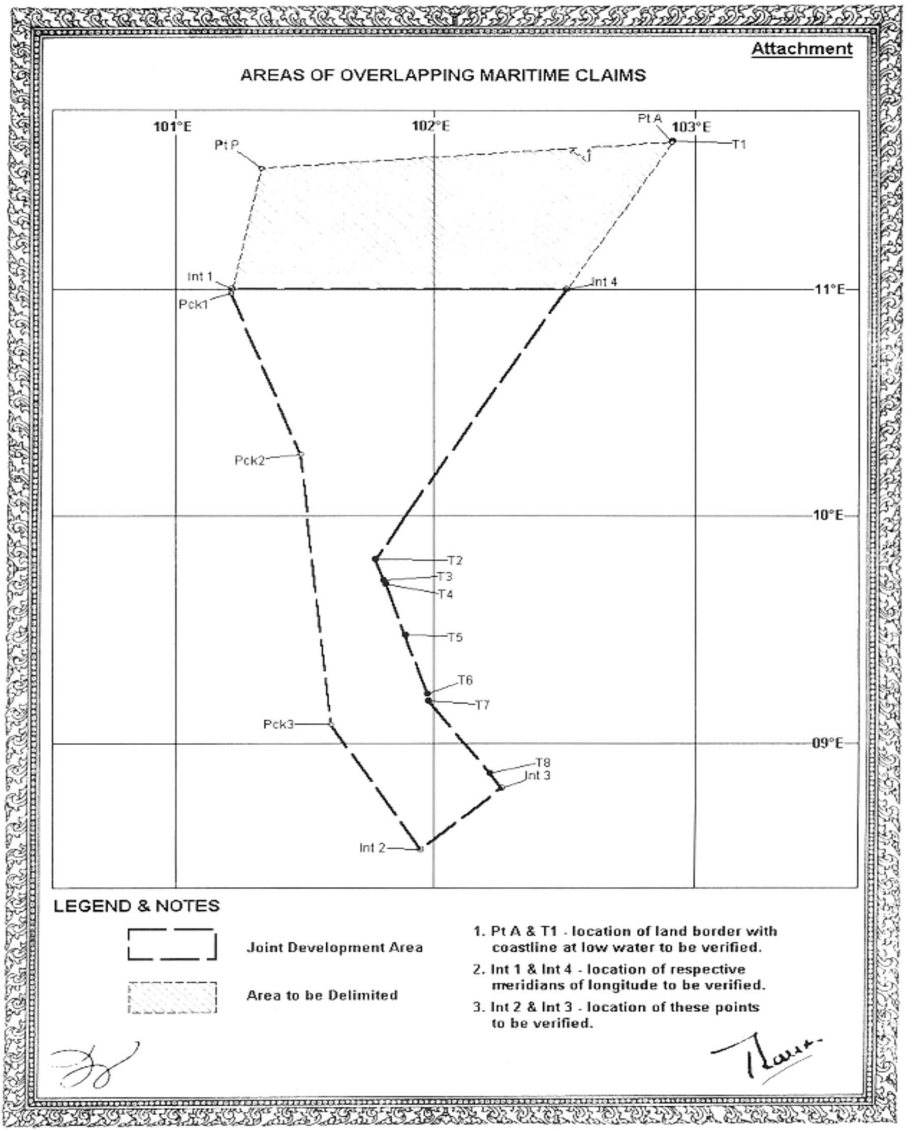

แผนที่แสดงการแบ่งเขตทางทะเลระหว่างไทยกับกัมพูชาสำหรับการพัฒนาร่วมทรัพยากรปิโตรเลียมในเขตพื้นที่ทับซ้อนใต้เส้นละติจูดที่ 11 องศาเหนือลงมา

กัมพูชามีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในระดับหนึ่ง การยกเลิก MOU เท่ากับว่าความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศเกือบจะขาดสะบั้นลงไป ถือว่าเป็นสิ่งสุดท้ายที่ควรจะทำในการตอบโต้ทางการทูต

ส่วนในเรื่องของพื้นที่ต่างๆ ในการกำหนดอาณาเขตทางทะเลไม่ว่าจะเป็นของประเทศกัมพูชาหรือของประเทศไทย ว่าไม่มีเหตุผลในการลากเส้นฐานตรง และในการประกาศอาณาเขตทางทะเลซึ่งมันเกินจริงตรงนี้ ผมถือว่ากรณีดังกล่าว ทั้งสองฝ่ายไม่ว่าเป็นไทยหรือกัมพูชาถือว่าเป็นการประกาศอาณาเขตสูงสุด หรือเรียกว่า maximum plain ซึ่งส่วนใหญ่ในประเทศต่างๆ ในโลกนี้ก็ใช้หลัก maximum plain เป็นส่วนใหญ่ และไม่มีเหตุผลกลใด ไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศฉบับใดที่บอกว่านอกเหนือไปกว่าที่กฎหมายระหว่างประเทศระบุไว้จะต้องมีบทลงโทษ เพราะฉะนั้นถือว่า เป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านหรือในสมาชิกหนึ่งในอาเซียน ผมถือว่าการที่เรายอมรับการเจรจาทั้งสองฝ่ายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมหรือประโยชน์สูงสุดระหว่างเพื่อนบ้านถือเป็นเหตุผลที่สมควรที่สุด

ส่วนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะของผม ผมขอเสนอตรงนี้ไว้ว่า

ประการแรก อยากจะให้ชะลอการยกเลิก MOU เนื่องจากว่าเพื่อที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ ผลจากการยกเลิก MOU เท่ากับว่าเรากลับไปเริ่มต้นใหม่ตั้งแต่จุดแรก ก็คือว่าสิ่งที่เราทำมาในเรื่องการกำหนดจุดเขตแดนอะไรต่างๆ ซึ่งเราต้องเริ่มต้นใหม่ตั้งแต่ครั้งแรกลงมา ผมถือว่าเป็นการเสียเวลาของทั้งสองประเทศ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของทั้งสองฝ่ายแย่ลง เพราะฉะนั้นการชะลอเป็นส่วนช่วยในระดับหนึ่ง เพื่อที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาไปสู่การเจรจาของทั้งสองฝ่าย การเจรจาดังกล่าวมีมูลเหตุเนื่องจากในบันทึกความเข้าใจระหว่างทั้งสองฝ่ายอยู่แล้ว กรณีดังกล่าวถือว่าโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการแบ่งหรือแสวงหาประโยชน์ตรงนี้ทั้งสองฝ่ายร่วมกันค่อนข้างมีสูงและอาจเป็นไปได้ในระยะเวลาอันรวดเร็วนี้

ประการที่ 2 คือ ไม่ควรนำเรื่องประเด็นผลประโยชน์ทางทะเลมาประกอบการพิจารณาตรงนี้ ในหลายๆ ครั้งผมอยากให้มองการเจรจาในการปักปันเขตแดนทางทะเล ว่าให้ดูในเรื่องลักษณะพื้นที่หรือลักษณะ

ศักยภาพพื้นที่ดังกล่าวตรงนี้ว่า ตามภูมิประเทศ ตามลักษณะของคน ในพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเหมาะสมหรือไม่ หรือมีความสัมพันธ์กับตัวแผ่นดินใหญ่ขนาดไหน โดยความเป็นจริงแล้วในการแบ่งระหว่างทั้งสองฝ่ายก็คือว่าระยะห่างระหว่างหมู่เกาะ หรือระยะห่างในกรณีที่จะแบ่งพื้นที่ทับซ้อนดังกล่าวให้ดูจาก หนึ่ง ความกว้างของชายฝั่งของทั้งสองประเทศด้วยว่ามีความกว้างขนาดไหน สอง ดูจากลักษณะเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศด้วยว่า เศรษฐกิจทั้งสองประเทศมีศักยภาพพื้นที่พอจะพัฒนาพื้นที่ตรงนั้นขนาดไหน เพราะฉะนั้นบอกว่าแบ่งกัน 50:50 ตรงนี้เพื่อความเป็นธรรม มันคงไม่ถูกต้องเสมอไป เนื่องจากว่าในความเป็นจริงที่เราดูจากสภาพสังคม ภูมิศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ของระหว่างสองประเทศดังกล่าวด้วย ตรงนี้เท่ากับว่าประเด็นเรื่องผลประโยชน์ทางทะเลเรายังไม่มีการพูดถึงจนกว่าจะแบ่งหรือมีข้อตกลงร่วมกันในระดับสนธิสัญญามาก่อน

ประการที่ 3 ควรแบ่งประเด็นเรื่องพรมแดนทางบกกับทางทะเลแยกออกจากกัน เนื่องจากกรณีสนธิสัญญาได้บอกไว้อย่างชัดเจนว่า ห้ามมิให้เอาข้อพิพาทซึ่งยังไม่เป็นที่ระงับใดๆ อันเกี่ยวกับอธิปไตยหรือสิทธิอื่นๆ เหนืออาณาเขตทางบกมาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งอนุสัญญาเจนีวาอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล หรืออนุสัญญามอนโตโกเบ ถือว่าเป็นอนุสัญญา เป็นรัฐธรรมนูญของกฎหมายทะเลบอกไว้ชัดเจนว่า ไม่ควรนำปัญหาพรมแดนทางบกมาร่วมพิจารณา ถ้านำมาร่วมพิจารณาจะคล้ายๆ กับเราเป็นลัทธิชาตินิยม ลัทธิชาตินิยมของทั้งสองฝ่ายที่ต่างคิดเอาว่ามีความถูกต้อง ยืนอยู่มูลเหตุพื้นฐานของความถูกต้องด้วยกันทั้งสองฝ่าย เพราะฉะนั้นถ้าเกิดกรณีดังกล่าวนำมาพิจารณาในเรื่องของประวัติศาสตร์ ในเรื่องของประเด็นต่างๆ ซึ่งต้องพิจารณาในเรื่องนี้รวมเข้าไปด้วย เท่ากับว่าโอกาสในการเจรจาหรือในการแก้ไขหาทางออกของปัญหา หรือทำให้ปัญหาลดลง แทบจะเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากมีหลายประเด็นซึ่งเอามาพิจารณา

ประการสุดท้ายก็คือ ลดกระแสชาตินิยมของทั้งสองประเทศ ตรงนี้ ให้ลดอคติของระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่ายในเรื่องของประวัติศาสตร์ว่าใครเคยทำอย่างไร ใครเคยเป็นอย่างไร เขาเคยรังแกเราอย่างไร เคยทำ

สัญญาไม่เป็นธรรมอย่างไร แต่มาหาทางออกร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มชาติเพื่อนบ้าน หรือกลุ่มอาเซียน หรือกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนตรงนี้ดีกว่า ส่วนข้อเสนอแนะที่มีคงเพิ่มบางประเด็นไปจากบทความบ้าง ขอจบเพียงเท่านี้ ขอบคุณมากครับ

ทรงยศ :

ขอบคุณ อาจารย์กวีพล ข้อสรุปของอาจารย์ชัดเจนว่าแยกเรื่องบกกับน้ำออกจากกัน แล้วลดอคติ แล้วเจรจา อาจารย์พูดถึงเงื่อนไขต่างๆ นานาว่าการแบ่งพื้นที่ทางทะเลว่าจะต้องดูว่าลักษณะของไหล่ พื้นที่ศักยภาพในการพัฒนา พื้นที่อะไรต่างๆ นั้นอาจจะต้องเจรจา เพราะผมเข้าใจว่าคงต้องเถียงกันทั้งสองฝ่าย แต่ดูเหมือนว่าอะไรก็ตามจะย้อนกลับไปถึง 1907 ทั้งสองกรณีที่เราได้คุยกันไปแล้ว ผมเรียนถามอาจารย์กวีพลว่า ถ้าสมมติว่าการตีความสนธิสัญญาปี 1907 ในแง่ของพื้นที่ทางทะเล solution คืออะไรก็ตาม มันสามารถประยุกต์ใช้กับอื่นๆ ได้ไหม รวมทั้งในกรณีของไทยกับลาว ถ้าตามการตีความในสนธิสัญญาปี 1907 ในกรณีใดกรณีหนึ่งสามารถนำไปใช้กับกรณีอื่นได้ไหม คำถามนี้อาจารย์จะเก็บไว้ก่อนแล้วค่อยตอบก็ได้

กวีพล :

ผมขอตอบตรงนี้เลยว่า ในกรณีของสนธิสัญญา 1907 ระหว่างฝรั่งเศสกับไทย กรณีของประเด็นหลัก ในเรื่องเขตแดนทางบก ต้องพิจารณาว่าคู่สัญญาเป็นใคร มีอำนาจในการกำหนดเขตแดนขนาดไหน ส่วนถามว่าจะนำไปประยุกต์ใช้กับทางด้านทะเลได้อย่างเช่นที่กล่าวไปเมื่อสักครู่เรื่องหลักที่ 73 รวมถึงปลายยอดสุดของเกาะกูดก็สามารถประยุกต์ใช้ได้ ส่วนทางด้านอื่นๆ ก็สามารถประยุกต์ใช้ได้ แต่ไม่สามารถที่จะนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาต่อประเด็นอื่นๆ ได้ครับ

ทรงยศ :

ขอบพระคุณครับ คงจะมีทัศนะจาก อาจารย์พนัส แต่เดี๋ยวรอก่อน เพราะรู้สึกเรามีประเด็นข้อถกเถียงในแง่ข้อกฎหมายเยอะเลย และอยาก

จะฟังอาจารย์ด้วย คราวนี้เรามาถึงท่านสุดท้าย คุณเปรม จาบ หัวข้อของคุณเปรมก็คือเรื่อง Thai-Cambodian Border Economy เศรษฐกิจในชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา ศึกษากรณีพนมมาลัยกับบันเตียเมียนเจย ขอเชิญครับ คุณเปรมจะพูดเป็นภาษาอังกฤษ แล้วเดี๋ยวผมจะสรุปให้ครับ แต่คุณเปรมฟังภาษาไทยได้รู้เรื่องได้นิดหน่อย

เปรม จาบ :

สวัสดีครับ ผมเข้าใจภาษาไทยได้นิดหน่อยแต่ว่าพูดไม่เป็น ผมจะพูดเป็นภาษาอังกฤษ ขออาจารย์ช่วยแปลให้ครับ

Good afternoon ladies and gentlemen. I'm very happy to present my paper on The Thai- Cambodian Border Economy on case study of the Phnom Malai at Banteay Meanchey, Northwestern Cambodia. The Thai people usually know Banteay Meanchey as Srisophon. Thailand and Cambodia have their boundary around 800 km. and represents Love-Hate relation between Thailand and Cambodia. I use the word [love-hate] that Dr.Charnvit usually mentions in his writing. Because we have different histories. In Thailand you are taught in another history about the region, and in Cambodian we have been taught in another story that causes Love-Hate relation for so far.

In the past we do not have the border, the boundary, the frontier. I separate into two parts, the pre-modern nation state and the modern nation state. Like the passes along the Cambodian border with Thailand we have many passes ; for example, I mention a few pass like O' Smach and Ta Moeun are located in Surin Province and opposite to Uddor Meanchey province in Cambodia. Many centuries the local people use this pass to travel and transport the product from one place to another place. I'll mention another pass. Maybe all of you know, Poipet and Arunyaprathet Srakeaw Province. It is the old pass, but it is not exactly in Poipet, but it's close to

Poipet—Arunyaprathet and it is on the old Royal Angkor road from Muang Pranakorn to Prasat Sadokkokthom and then to Prachinburi Province. That pass was traveled by Miss Anna Leonowsens the governess of Bangkok during king Rama 4th, King Mongkut and she used this road to visit Angkor in the late 19th century.

I'll talk about the different of the border that Dr.Thongchai Winichakul and Dr.Andrew Walker mention about the frontier in SEA. It is a concept we have it when the colonial brought it to the mainland SEA. Modern nation state has to agree on the demarcation of this frontier. The demarcation occured between Thailand and Cambodia, and also Thailand and Lao, Thailand and Burma, Thailand and Malaysia. The border means that something that prevents man and goods from crossing border. In the past there was no border. People could move freely, but when we have the idea of modern nation state the border prevents passing, including the goods and the human being. Now we are in the borderless world, neo-liberalism, the goods and the men can move freely from one place to another place, and border becomes the meaningless. In Europe they have already achieved their goal and there is no border anymore. But for our Asean, we have vision that by 2015, the people in 10 countries can move freely and the goods can be exported and imported freely without taking any tax.

Now I go straight to my point, I will talk on the contemporary Thai Cambodia relations because of this month Thailand and Cambodia has the lowest relationship because former Prime Minister Taksin came to Cambodia. Some Thai politicians want to close the border, but from my study site, I found that along the Thai & Cambodian border, many people heavily depend on the border trade. Thailand has cooperation with Cambodia for so far. I start from the 1979 after Vietnamese intervention into Cambodia. It is the best time for both

country, Thailand and Cambodia. Both countries, especially the people have the idea of help each other. In 1989, because of the former Prime Minister Chatchai Choonhavan's policy, he turned the battlefiled into the market place, turning the Indo-China countries: Laos, Cambodia, and Vietnam. Thai government had changed its policy toward Indochina. The main purpose is for the trade, the business, and the job opportunity of the Thai people. The turning battlefield of the Prime Minister Chatchai also contributed to Paris peace accord in Cambodia. I mean that the Cambodia have a chance to achieve the peace for our country. Why Chatchai did like that before Thailand could investe in Indochina? Thailand had to make peace in those countries first, then Thai businessmen can do many business activities in those countries. After the Cambodia had the election in 1993. Nineteen nations came to organize general election. After that many Thai businessmen came to invest in Cambodia; for example, CP Chareonphokkapan, Siam Commercial Bank, but in Cambodia the Siam Comercial Bank is turned to Cambodian Commercial Bank because of avoiding the idea of nationalism [anti-Thai sentiment] in Cambodia. The Thai businessmen are clever.

What is about the border economy? The northwestern Cambodia used to be the fighting place and war zone, the stronghold of the former Khmer Rouge and now that place has been turned into cash crop zone of Cambodian farmers, cassava, bean, and corn production place. We export them to Thailand. A job opportunity along the border is a process that helped Cambodia for national reconciliation between the former Khmer Rouge and the people in Phnom Penh government. If we compare GDP across Cambodia, we found that the GDP along the Thai-Cambodia border is around twice time more than another place in Cambodia GDP in Cambodia which it is worth around $500 per year, but at the border we have around $1,000,

nearly double time. I can find the economic activity along the border. Cambodians cross the border from Cambodia toward in Thailand. The number is around 200,000 Cambodian workers in Thailand according to the number that I got in year 2006, but in 2009 we estimated the Cambodian around 400,000 are working in Thailand. We can see the economic activity like the casino along border from Trat province to Poipet and then to Surin province. We ask who are the owners of those casino? The answer is the Thai businessmen. 60% .of casino owners are Thai businessmen.

I give you the one example from my research site, Phnom Malai. Phnom Malai is in Banteay Meanchey where it is located in the northwestern of Cambodia opposite to the Arunyaprathet. Just the number that I got for the last year alone in 2008. Phanom Malai is a district, 1 out of 8 districts in Banteay Meanchey province. We export to Thailand around 500/600 million Baht per year. For the corn in 2008, we export about 150 million Baht, cassava 150 million baht and rice 150 million baht. What kind of rice that we export to Thailand? It is Jasmine rice (Khao Horm Mali). Another cash crop, we export bean around 50 million baht. It is the picture that I took it from the Thai side, at the top of Thailand. We see the bridge, and the river. It is the treaty and the map that we got from the Treaty 1907. They use the river and watershed to demarcate the border. Everyday Cambodians can cross the bridge to buy some products, like the household consumption in Thailand because the local authority opens the border everyday from 7 am until 4 pm. Both people can cross the border without using passport or border pass. Because they have known each other for many years, they live peacefully there. They don't want any war. They don't want the central government or the Bangkok government or the Phnom Penh government to close the border. It means if the governments do like that it means the govern-

ment kill them. The Thai truck can go inside Cambodia 30 km. from the borderline. Thai truck can go into the Cambodia and pick up cash crop products, cassava.

In conclusion, I have one question. Maybe you also can answer this question. How do the border people live if the border will be closed? Just 2008, we compare the import and the export, Thailand export to Cambodia 2,000 million US$, Cambodia exports to Thailand only 90 million US$. If the border is closed, who will be the looser? I don't mention Thailand neither. I don't mention Cambodia. Both people especially people along the border, they perceive the border different from the people in Bangkok or Phnom Penh. From the center to the periphery they perceive the border differently. I think what the governments do, both government in Bangkok in Phnom Penh, they should focus on the daily life of all people along the border as priority. Thank you.

ทรงยศ :

ขอบคุณคุณเปรมครับ สรุปความก็คือว่า คุณเปรมบอกว่าจังหวัดบันเตียเมียนเจย ประเทศไทยเรียกกันว่าศรีโสภณ และเท้าความในแง่ของประวัติศาสตร์ทั้งไทยและกัมพูชามีพื้นที่ต่อเนื่องกัน และเส้นทางต่อเนื่องกันด้วยหลายที่ อย่างที่เราทราบกันว่าอย่างบริเวณตาเมือน จ. สุรินทร์นั้น คนทั้งสองฟากฝั่งเดินทางข้ามไปข้ามมาอยู่ตลอดเวลา ปอยเปตกับอรัญประเทศก็เช่นเดียวกัน เส้นทางนี้เป็นเส้นทางโบราณของเส้นทางที่เราเรียกกันว่า ราชมรรคา (the royal highway) เชื่อมต่อระหว่างอังกอร์ธมจนกระทั่งไปถึงปราจีนบุรี ในสมัยก่อนไม่มีสิ่งที่เรียกกันว่าเส้นเขตแดน (border line) เพราะฉะนั้นแนวความคิดเรื่องเส้นเขตแดนเป็นของใหม่ที่เกิดขึ้นใหม่ ในสมัยก่อนมันมีลักษณะของความยืดหยุ่นสูงมากทีเดียว เส้นเขตแดนมาพร้อมกับแนวความคิดของเรื่องรัฐชาติสมัยใหม่ modern state คุณเปรมบอกว่า ปัจจุบันถ้าเรามองดูแล้วการคลี่คลายตัวพัฒนาไปในโลก คุณเปรมคิดว่าสิ่งที่เรียกว่าเส้นเขตแดนจะมีความสำคัญน้อยลงเรื่อยๆ

เนื่องจากการติดต่อข่าวสาร เครื่องมือโทรคมนาคม และเส้นทางต่างๆ นานา ทำให้เส้นเขตแดนมีความสำคัญน้อยลงๆ ไปเรื่อยๆ

คุณเปรมคิดว่าการปิดเส้นพรมแดนไม่ว่าจะด้วยเหตุผลอะไรก็ตาม ที่ฝ่ายที่ทำเช่นนั้นมันจะกระทบต่อวิถีชีวิตคนทั้งสองฟากฝั่ง เพราะทั้งเรื่องการค้าระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา เราคงจำได้ เท้าความย้อนกลับไปสมัยพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งประกาศวาทะที่สำคัญซึ่งถูกกล่าวถึงกันตลอดมาว่า ต่อไปนี้จะเปลี่ยนสนามรบ ซึ่งหมายถึงพื้นที่ทั้งหมดซึ่งอยู่ภาคตะวันออกของประเทศไทยให้กลายเป็นตลาดการค้า และคุณเปรมให้ตัวเลขบอกว่า มีคนจากกัมพูชาประมาณ 2-4 แสนคน เดินทางมาเป็นแรงงานในประเทศไทย จะเกิดอะไรขึ้นถ้ามีการปิดพรมแดนเกิดขึ้น สถานกาสิโนซึ่งมีตั้งแต่สุรินทร์ ไปจนถึงปอยเปตนั้น เจ้าของกิจการทั้งหลายเป็นนักธุรกิจไทยประมาณ 60% อีก 40% ไม่ได้พูดถึง และไม่ได้พูดถึงด้วยว่ามันแบ่งผลประโยชน์กันอย่างไร ถ้าคุณเปรมมีตัวเลขมีข้อมูลเด็ดๆ อย่างนี้ อยากรู้เหมือนกัน เพราะมักจะประหลาดใจว่าเวลาไปยืนอยู่ตรงนั้นแล้วบอกว่า ถ้าสมมุติว่ามันเกิดคดีอาชญากรรมขึ้นมาในกาสิโน ตำรวจของฝั่งไหนซึ่งมีอำนาจในการจะจัดการคดีความเรื่องนี้ก็ลองเปิดเป็นประเด็นให้คิด

คุณเปรมก็บอกว่าในเขตพนมมาลัยซึ่งอยู่ตรงข้ามกับอรัญประเทศทางฝั่งกัมพูชา ตรงเขตแดนตรงที่เราเห็นรูปเป็นสะพานไม้เล็กๆ ตรงบริเวณแถบนั้นคนเดินข้ามไปข้ามมา ด่านตรงนั้นเปิดตั้งแต่ 7 โมงเช้าถึง 4 โมงเย็นหรือ 16.00 นาฬิกา ไม่ต้องมีเอกสารอะไร เพราะทุกคนรู้จักกันหมด และรถบรรทุกขนาดใหญ่ๆ ของประเทศไทยขับลุยลึกเข้าไปตั้ง 30 กม. เข้าไปทางฝั่งกัมพูชาอยู่ตลอดเวลา เข้าไปทำไม ในเขตนั้นมีผลิตผลจากภาคเกษตรกรรม อย่างเช่น ข้าวโพด ถั่ว ข้าวหอมมะลิ ประเทศไทยคุยนักคุยหนาว่ามีข้าวหอมมะลิดีเยี่ยม ในแง่หนึ่งเราอิมพอร์ตเข้ามาสวมต่อและมีมันสำปะหลังด้วย เพราะฉะนั้นคุณเปรมก็จบบทความด้วยการที่บอกว่า ปัจจุบันนี้ตัวเลขที่เราทราบกันว่าประเทศไทยส่งออกสินค้าต่างๆ นานา ของอุปโภคบริโภคทั้งหลาย อุปกรณ์ในการก่อสร้าง เช่น ปูนซีเมนต์ เหล็กเส้น กระเบื้อง ส่งเข้าไปในกัมพูชาเยอะมากๆ รวมเป็นมูลค่าแล้วประมาณ 2,000 ล้านดอลลาร์ต่อปี ในขณะของกัมพูชาส่งสินค้าออกมายัง

สุดเขตประเทศไทยที่อรัญประเทศ สระแก้ว ประเทศไทย กับเขตพนมมาลัย ประเทศกัมพูชา

ประเทศไทยเพียง 90 ล้านดอลลาร์ต่อปี ตัวเลขเช่นนี้ คุณเปรมต้องการสรุปว่า ถ้าสมมติว่าในการปิดพรมแดน ความสูญเสียที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร เรื่องนี้คงเป็นการทิ้งประเด็นเอาไว้ คำถามนี้ถามทั้งสองฟากใช่ไหม ทั้งฝั่งไทยและฝั่งกัมพูชาด้วย เพราะบทความนี้ต้องนำเสนอในกัมพูชาด้วย

คราวนี้ขอเชิญคำถามจากท่านผู้ร่วมสัมมนาก่อน หลังจากนั้นให้วิทยากรแต่ละท่านกล่าวสรุป ขอเชิญท่านผู้ร่วมสัมมนาครับ ช่วยบอกชื่อกับสังกัดของท่านสักนิด สำหรับการถอดเทปเป็นรายงานผลการสัมมนาของเราสำหรับแจกในปีหน้า

ชัยธวัช ตุลาพล :

ผมมาจากสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน ผมถามคุณเปรมคนเดียวครับ มีสองข้อ คือผมอยากทราบว่าคุณเปรมมีข้อมูลให้ตอนนี้หรือไม่ คือผมสนใจรายละเอียดเรื่องกลุ่มทุนหรือกลุ่มธุรกิจไทยที่ไปลงทุนในกัมพูชากลุ่มทุนใหญ่ๆ ที่สุดอันดับต้นๆ ของไทยที่ไปลงทุนในกัมพูชามีกลุ่มไหนบ้าง มีตัวเลขโชว์ให้ดูไหมว่าไปลงทุนในกิจการไหนบ้าง ปริมาณขนาดไหน เงินที่ไปลงทุน ข้อที่ 2 ดูเหมือนคุณเปรมเชื่อว่าการไม่มีพรมแดน คือหมายความว่าการไม่ควบคุมชายแดน หรือการควบคุมที่น้อยที่สุด ก็จะยิ่งดีกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ทีนี้มีนักวิชาการไทยทำการศึกษาที่แม่สอดแล้วพบว่า จริงๆ แล้วขณะที่คนส่วนใหญ่เชื่อว่าการไม่มีชายแดนคือการเปิดเสรีมากที่สุด ดีต่อทุนนิยม แต่การศึกษาของนักวิชา

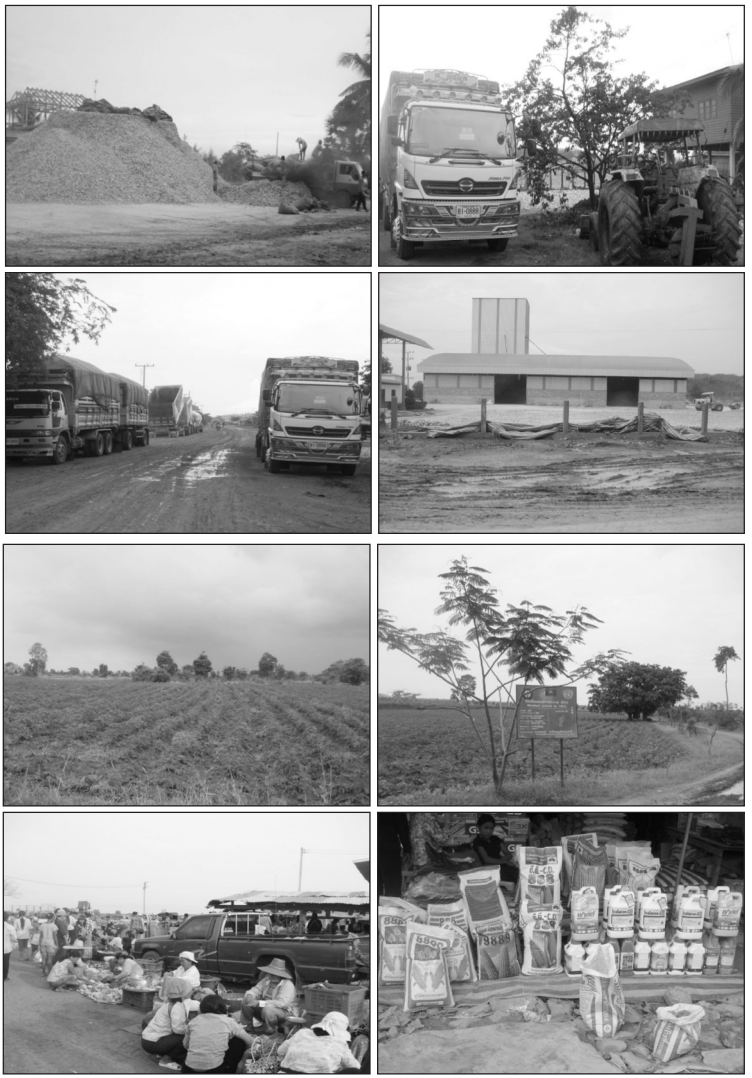

ผลิตผลทางการเกษตร ส่งออกค้าขายบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา

การไทยคนหนึ่งพบว่า การมีชายแดนต่างหากที่มีส่วนเอื้อต่อการสะสมทุนของทุนนิยมด้วย หมายความว่าชายแดนไม่ได้เป็นโทษหรืออุปสรรคต่อการสะสมทุน แต่ชายแดนในอีกมิติหนึ่งกลับช่วยทำให้ระบบทุนนิยมทำงานได้สมบูรณ์มากขึ้นและอื่นๆ เอื้อต่อการสะสมทุนมากขึ้น ยกตัวอย่าง เช่น ช่วยทำให้เราขูดรีดแรงงานได้มากขึ้น เพราะแรงงานถูก ไม่มีความเป็นเสรี ก็ต้องถูกทำให้ตกอยู่ภายใต้ภาวะจำยอมบางอย่าง ทีนี้อยากรู้ว่าอย่างที่ประสบการณ์ของคุณเปรมเห็น ในกัมพูชามีธุรกิจไทยบ้างไหมที่ได้รับผลประโยชน์จากการควบคุมชายแดน หรือการไม่เป็นเสรีของชายแดน การไหลเข้าของเงิน สินค้า แรงงาน ได้ประโยชน์จากการควบคุมบ้างหรือเปล่า พอจะมีรูปธรรมไหม

ทรงยศ :

เชิญคุณเปรม ตอบกระชับสั้นๆ

เปรม :

For the first question I do not have the figure and how much money that the Thai businessman invest in Cambodia. The biggest group is Siam Cement, CP, Siam Comercial Bank

ทรงยศ :

บรรษัทขนาดใหญ่ที่สุดในแง่ของลำดับก็คือ 1. สยามซิเมนต์ 2. ซีพี 3. ธนาคารไทยพาณิชย์

เปรม :

For the second question along the border I find only the CP company they invest in the agricultural development along the border.

ทรงยศ :

คุณชัยธวัชอยากจะตามประเด็นอะไรอีกไหม ก็คงพอเท่านี้ก่อนนะครับ แล้วเราคงเห็นภาพที่คุณชัยธวัชพูดน่าสนใจ คือการมีพรมแดน ถ้า

เราไปดูตอนเช้าคนกัมพูชาเข้ามาเยอะมากๆ เลย แล้วตัวเลขที่เปรมให้คือ 2 แสนถึง 4 แสนคน เข้ามาเป็นแรงงานในกิจการต่างๆ และต้องผ่านกระบวนการมากมายไปหมด ซึ่งหมายความว่ามันอยู่ในมือของคนบางคน ซึ่งบันดาลให้สิ่งเหล่านี้เป็นไปได้ ขอเชิญท่านข้างหลังก่อน อาจารย์พนัสอีกสักครู่นะครับ ขอให้ถามให้สั้นกระชับนะครับ

นาวาโท มนตรี ศรีไพศาล :

ผมมาจาก กอ.รมน. ภาค 4 ผมดีใจมากที่ได้มาฟังข้อมูลที่นี่ เป็นสิ่งที่น่าสนใจ ผมมีคำถาม 4 ข้อคำถามที่ 1 อาจารย์ท่านที่พูดถึงเรื่องพื้นที่ ผมคิดว่างานวิจัยนี้มีปัญหานิดหนึ่ง บอกว่าคณะราษฎรเป็นผู้ร้าย รัชกาลที่ 7 เป็นพระเอก ถ้าไปอ่านประวัติศาสตร์แล้วจะเห็นว่าในช่วงนั้น รัชกาลที่ 7 ตกที่นั่งลำบาก เพราะฉะนั้นจะบอกว่าพระเอกผู้ร้ายในห้วงเวลาหนึ่งอาจจะเป็นพระเอกหรือผู้ร้าย อันนี้เป็นความเห็น ถ้าอ่านประวัติแล้ว รัชกาลที่ 7 ทรงมีบันทึกถึงกระทรวงศึกษาธิการว่าจะให้เป็น monarchy หรือจะเป็นประชาธิปไตยก็ว่ากันไป แต่คนไม่สนใจฟังลองไปเช็กดู

ทรงยศ :

คำถามประเด็นที่ 1 ฐานะของคณะราษฎร์กับฐานะของรัชกาลที่ 7

นาวาโท มนตรี :

ข้อที่ 2 ของอาจารย์ที่พูดเกี่ยวกับพื้นที่ทางทะเล เรื่อง MOU ตอนนี้ยังไม่ยกเลิก มีการถามไปที่หน่วยงานราชการต่างๆ ว่ามีความเห็นอย่างไร ยังไม่มี ผมเสริมนิดหนึ่ง ผมกำลังมองเรื่องกรณีการปิดชายแดน หรือกรณีต่างๆ มันเป็นเกมทางการเมือง เขาเรียก proxy war เหมือนกัน แต่ proxy war โดยอาจจะใช้พ่อค้าเป็นคนบี้ รัฐบาลอาจจะพูดอะไรไม่รู้เรื่อง แต่ว่าเมื่อนายทุนของท่านผู้นำ ท่านฮุนเซนไม่สนับสนุน ท่านฮุนเซนก็อาจจะมีปัญหาและอาจต้องเจรจา แต่สุดท้ายคงเหมือนตอนเช้าที่ท่านสุรินทร์ พิศสุวรรณ พูดถึง เมื่อมันเล่นบทกันสูงสุดแล้วเดี๋ยวมันก็ตกลงมา

ข้อที่ 3 กรณีบ้านร่มเกล้า ที่บอกปัญหาเรื่องพ่อค้าไม้ มีข่าวลือจะให้เป็นข้อมูล อาจเป็นเรื่องแต่งเติมก็ได้ ว่ากันว่าก่อนเกิดกรณีบ้านร่มเกล้า

ก็ตัดไม้กันปกติ ทีนี้อย่าลืมว่าข้าราชการทหารลาวไม่ค่อยมีเงิน พ่อค้าไทยคนหนึ่งผมไม่แน่ใจว่าชื่อและนามสกุลอะไร ก็ไปมีกรณีตัดไม้อยู่บริเวณเนินในพื้นที่บ้านร่มเกล้า เสร็จแล้วโกงกัน เขาก็ใช้เหตุการณ์นี้ว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เรื่องพรมแดน ก็ก่อปัญหาโดยเข้าไปแจ้งข่าวว่าทหารลาวบุกขึ้นมา เป็นเรื่องจริงหรือไม่ ถ้าเป็นเรื่องจริง เหตุการณ์ทั้งหลายในประเทศที่เราเห็นอยู่นี่ เขาอาจจะใช้เรื่องของพรมแดนมาเป็นเครื่องมือ ยังหากินได้อีกนาน อาจจะใช้เป็นเรื่องการต่อรองทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ผมเชื่อว่าในพรมแดนไม่น่ามีปัญหา เพราะผมก็ยังเข้าออกในพรมแดนมาเลเซียอยู่ ก็เห็นชาวบ้านไม่มีอะไร ส่วนใหญ่จะมีอะไรกับนายทุนหรือผู้ยิ่งใหญ่ทางการเมือง

ข้อที่ 4 ผมจะพูดเรื่อง maximum claim ผมถามว่า เราใช้คำว่าอ่าวไทย ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Thai gulf เป็นพื้นที่ของเราทั้งหมดได้หรือเปล่า

ทรงยศ :

ข้อนี้คงตอบยาก เพราะผมคิดว่าอย่าง Persia gulf มันก็ตอบยาก ผมคิดว่าคงเป็นความเห็น ประเด็นเรื่องฐานะของคณะราษฎร์กับรัชกาลที่ 7 ประเด็นเรื่องร่มเกล้าที่เป็นเรื่องข่าวลือว่ามันเป็นเรื่องไม้หรือเปล่า และเรื่อง Thai gulf คงเป็นความเห็น ขอบพระคุณนะครับที่นานๆ ที่เราจะได้ยินทัศนะจากหน่วยงานของราชการ เชิญอาจารย์พนัส

พนัส ทัศนียานนท์ :

ผม พนัส ทัศนียานนท์ คือก่อนที่ผมจะขอร่วมคิดกับท่านอาจารย์กวีพลเรื่องปัญหาพรมแดนทางทะเล รู้สึกเมื่อกี้คุณชัยธวัชพูดถึงบ้านผมที่ อ. แม่สอด ก็คงจะจริงอย่างนั้นว่า การมีเขตแดนจริงๆ แล้วทางพวกนายทุนชอบมากดขี่แรงงานได้ง่ายขึ้น ได้แรงงานถูก เพราะงั้นไม่น่าแปลกเลยที่แม่สอดกับบริเวณอำเภอที่ติดต่อกันทางฝั่งตะวันตกของตาก มีโรงงานรวมทั้งหมดแล้วประมาณ 300-400 โรงได้ มาตั้งโรงงานเพื่อที่จะเก็บเกี่ยวแรงงานราคาถูกนั่นเอง อันนี้คือผลของการที่มีเส้นเขตแดน และก็ไม่น่าแปลกใจที่ว่าทำไมการแบ่งเขตแดนเป็นประโยชน์กับทุนนิยม เพราะ

ว่าแบ่งเขตแดนในประเทศที่ในที่สุดกลายเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งหรือตะวันตก มันก็เป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจากการที่มีลัทธิอาณานิคมเกิดขึ้นมาในโลกใบนี้นั่นเอง ในสมัยโบราณประเทศเราในซีกนี้คงไม่มีการแบ่งประเทศชัดเจนแน่นอน เป็นเรื่องของฝรั่งที่รบราฆ่าฟันกันมานมนานแล้ว ซึ่งเขาต้องแบ่งเป็นชาติเป็นรัฐมีเส้นเขตแดนกัน พอมายึดพื้นที่เหล่านี้เป็นประเทศอาณานิคมก็ต้องขีดเส้นเขตแดนให้ด้วย เพื่อที่จะถือเป็นการแบ่งเขตอำนาจของพวกเขากันเองนั่นเอง

ทีนี้ในส่วนที่อยากจะร่วมแสดงความเห็นกับ อาจารย์กวีพล ก็คือว่า ปัญหาในเรื่อง MOU โดยเฉพาะ 18 มิ.ย. 2001/2544 ที่ว่ายกเลิกแล้วนั้น ก็อาจจะใช่ อย่างที่ท่านเมื่อกี้นี้ขึ้นมาวิจารณ์นะครับว่า อันที่จริงยังไม่ยกเลิก เป็นเพียงแค่มติ ครม. ว่าจะยกเลิก แล้วมีการขมวดไว้ด้วยว่าจะต้องเสนอให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 190 หรือไม่ ซึ่งผมให้ความเห็นไปแล้วว่าต้องเสนอ เพราะการยกเลิกข้างเดียวนั้นเรายกเลิกไม่ได้ ยกเว้นอีกข้างเขาทำผิดสัญญา สัญญาระหว่างประเทศก็เหมือนสัญญาที่คนธรรมดาทำต่อกันนั่นเอง ถ้าทำสัญญากับเขาแล้วอยู่ๆ บอกไม่เอาแล้ว ดูท่าว่าจะเสียเปรียบ ขอยกเลิก แล้วอีกข้างเขาไม่ได้ทำอะไรผิด ยกเลิกไม่ได้ ยกเว้นแต่ว่าจะมีเหตุตามกฎหมายที่ให้ยกเลิกได้ ซึ่งก็มีสองสามเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องสัญญาระหว่างประเทศ ก็คงจะไม่ลงในรายละเอียดเพราะเป็นเรื่องเทคนิคมากเกินไป เป็นอันว่าสำหรับ MOU ฉบับนี้ เท่าที่ฟังมาผมคิดว่าเราก็คงจะอ้างไม่ได้หรอกครับว่าทางฝ่ายกัมพูชาเป็นฝ่ายผิดสัญญาเพราะเหตุใด จะผิดสัญญาเพราะเหตุว่ารัฐบาลฮุนเซนตั้งคุณทักษิณเป็นที่ปรึกษา รู้สึกว่าจะไม่มีเหตุที่กำหนดไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศที่จะเอามาอ้างได้ เพราะฉะนั้นถ้าจะยกเลิกจะเกิดปัญหาไปอีกไกล ยกเลิกยาก

ผมคิดว่าประเด็นที่สำคัญอยู่ตรงที่ว่า เนื่องจากความสัมพันธ์ร้าวฉานอย่างนี้ ถึงแม้ว่าจะกลับไปสู่โต๊ะเจรจา ซึ่งในที่สุดผมก็คิดว่าของไทยคงต้องกลับไปสู่ตรงนั้น แต่คำถามคือว่า จะเจรจาจนสามารถตกลงกันได้ไหมในที่สุด นี่เป็นประเด็นที่น่าคิดกว่าเยอะ เพราะมีผู้เชี่ยวชาญเป็นนักกฎหมายทะเล เป็นเพื่อนผมเอง ชื่อ โปรเฟสเซอร์ เทด แมกโดแมน เขียนเกี่ยวกับ MOU ได้วิจารณ์ว่า นี่เป็นข้อตกลงเพื่อที่จะตกลงกัน ก็

แสดงว่ายังไม่ได้ตกลงกันเลยในข้อตกลงนี้ ถ้าเกิดเราสมมติต่อไปว่า ถ้ามันตกลงกันไม่ได้ อันนี้ก็อยากจะเชิญ อาจารย์กวีพล ช่วยร่วมคิดว่ามันจะมีทางออกอย่างไร ถึงแม้ว่าสัมพันธภาพจะกลับคืนสู่สภาวะปกติ กลับสู่โต๊ะเจรจา แต่ถึงเจรจาอย่างไรก็ยังตกลงกันไม่ได้ ทางเลือกสุดท้ายจะเป็นอย่างไร เรื่องนี้ผมคิดว่าจะเป็นปัญหาที่น่าคิดสำหรับนักกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะนักกฎหมายทางทะเล เพราะหลักกฎหมายทะเลเรื่องนี้ก็คือว่า ถ้ามีปัญหาเรื่องพรมแดน หลักสำคัญก็คือว่า ต้องเจรจา ต้องหาทางตกลงกัน แต่หากตกลงกันไม่ได้ ต้องมีการระงับข้อพิพาท การระงับข้อพิพาทอาจต้องเริ่มจากจะยอมรับการไกล่เกลี่ย อย่างเช่นทางอินโดนีเซีย ประธานาธิบดีของเขาเสนอเข้ามา หรือถ้าไม่เอา อาจจะเป็นสิ่งที่เขาเรียกว่า การประนีประนอม (conciliation) ถ้าหากยังไม่ชอบอีก ก็อาจไปสู่สิ่งที่เรียกว่า อนุญาโตตุลาการ แล้วถ้าสุดท้ายวิธีนี้ก็ไม่เอาอีก ก็ต้องไปศาล แต่ทางเลือกในเรื่องศาลเป็นเรื่องน่าคิดมากสำหรับไทยเรา ไทยเราเข็ดเรื่องคดีเขาพระวิหาร เพราะฉะนั้นในเบื้องต้นนับจนถึงบัดนี้ ตั้งแต่เราแพ้คดีเขาพระวิหาร เราไม่ยอมรับอำนาจศาลโลก นั่นก็หมายความว่าทางกัมพูชา ถ้าเกิดเขาอยากจะให้ระงับข้อพิพาท เพราะเหตุว่าตกลงกันไม่ได้ จะเอาคดีไปศาลโลก เราค้านได้

แล้วถ้าไม่ไปศาลโลก จะไปศาลไหน ก็ปรากฏต่อไปอีกว่าไทยยังไม่ยอมให้สัตยาบันอนุสัญญากฎหมายทะเล 1982 อย่างที่ อาจารย์กวีพลพูด ตรงนี้ผมเดาว่าเหตุที่ไม่ให้สัตยาบันเพราะว่าไทยกลัว เพราะมีบทบังคับในอนุสัญญาฉบับนี้ ว่าถ้าเกิดกรณีพิพาทต้องทำการระงับข้อพิพาทตามที่กำหนดในอนุสัญญานี้ และวิธีการระงับข้อพิพาทก็ตามที่ผมได้กล่าวแล้ว และเขาก็มีศาลของเขาด้วย เรียกว่า ศาลอาญาระหว่างประเทศ ซึ่งไม่แตกต่างอะไรกับศาลโลก เพราะงั้นเมื่อไทยเองไม่ยอมเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้ คำถามต่อไปก็คือว่า ถ้าหากว่าสุดท้ายแล้วไม่ยอมรับวิธีการระงับข้อพิพาทอย่างใดเลย แล้วเรื่องจะจบลงอย่างไร ผมก็อยากจะฝากข้อคิดไว้ให้แชร์กับอาจารย์กวีพล

ทรงยศ :

ขอบพระคุณอาจารย์พนัสครับ เชิญครับ เรายังเหลืออีก 5 นาที เชิญ

ครับ เพราะผมเข้าใจว่าการเจรจาอาจจะสัก 20 ปี 40 ปี เริ่มต้นจากจะไปกินข้าวร้านไหนก่อน

กวีพล :

ต้องขอบคุณท่านอาจารย์พนัสมากเลยครับที่ช่วยแชร์ความคิด ที่ช่วยเสนอแนะในส่วนเรื่องของ MOU ก็คือ มติ ครม. บอกว่า ยกเลิก แต่สิ่งหนึ่งก็คือว่า ยังอยู่ในกระบวนการซึ่งโดยหลักของกฎหมายก็ถือว่ายังมีผลอยู่ ยังไม่ได้ active หรืออะไรต่างๆ ซึ่งมันแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย อย่างที่อาจารย์พนัสพูดเมื่อสักครู่ว่า แล้วกัมพูชาผิดอะไร การที่ตั้งอดีตนักการเมืองคนหนึ่งมาเป็นที่ปรึกษามันผิดตรงไหน ผิดสัญญาอะไร ตรงนี้ผมเห็นด้วยครับ ส่วนเสริมท่านอาจารย์นิดหนึ่งในเรื่องของอนุสัญญา 1982 หรือ รัฐธรรมนูญทางทะเล ข้อหนึ่งก็คือว่าที่ประเทศไทยยังไม่ได้ลงนามก็คือขัดกฎหมายภายใน 230 ฉบับ ซึ่งผมไม่ทราบว่าจะแก้ไขกี่ปีเสร็จครับ ขอบคุณมากครับ

ทรงยศ :

ขอเชิญคำถามหรือความเห็นอีกสักหนึ่งคำถาม หรือหนึ่งความเห็นได้ครับ เชิญครับ กระชับคำถามให้สั้นเลยนะครับ

นักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ :

ผมชื่อ....(เสียงในเทปฟังไม่ชัด).....แซ่เอ็ง มาจากสำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ อยากจะถามเรื่องพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลกับ อาจารย์กวีพล คือตอนแรกผมได้ยินว่าตรงเส้นที่ทางกัมพูชาขีดทางทะเล ที่อาจารย์บอกว่ามันไม่ถูกต้อง แล้วทำไมเส้นนี้จึงยังมีผลจนถึงทุกวันนี้ และอย่างที่อาจารย์บอกว่าเส้นของทางกัมพูชาอ้อมผ่านเกาะกูด ถ้าเช่นนั้นเกาะกูดเป็นของไทยหรือกัมพูชาครับ ขอบคุณครับ

กวีพล :

ผมรีบตอบนะครับเนื่องจากมีเวลาน้อย เริ่มจากตรงเส้นที่ใช้กำหนดจุดในการลากเส้นฐานตรงนี้ก่อนว่าตรงนี้ถูกต้องไหม จริงๆ แล้วไม่ถูก

ต้องในเรื่องของลักษณะของความกว้างของเส้น และในกรณีของการกำหนดจุดซึ่งห่างจากดินแดนมาก แต่อย่าลืมนะครับว่าตอนนี้เราอยู่ในขั้นตอนของการเจรจา เราไม่ได้ขึ้นศาลและไม่ได้มี tribunal หรือให้อะไรมาตัดสินอะไรตรงนี้ เพราะฉะนั้นขั้นตอนการเจรจาขึ้นอยู่ว่าเราหา solution อะไร ที่เป็นทางออกที่เป็นธรรมทั้งสองฝ่าย ส่วนเรื่องเกาะกูดนั้นผมบอกว่าทั้งสองฝ่ายยอมรับ สนธิสัญญาระหว่างฝรั่งเศสกับไทยปี 1907 ซึ่งในสนธิสัญญาดังกล่าวเขียนชัดเจนว่าให้ยกเกาะกูดและเกาะทั้งหลายภายใต้แหลมสิงห์แก่ประเทศสยาม ซึ่งตรงนี้น่าจะชัดเจนนะครับ ขอบคุณครับ

ทรงยศ :

จะมีคำถามเล็กๆ ไหมสุเจน จากหนังสือสารคดี พนมมาลัยตอนนี้เป็นอย่างไรบ้าง

สุเจน :

(เสียงในเทปฟังไม่ชัดไม่ได้ยิน)

เปรม :

While we have the borderline problem, but at Phanom Malai Thai truck can access to there and both people can move freely.

ทรงยศ :

ก็แปลว่าข้างบนวางไพ่บลัฟฟ์กัน ข้างล่างก็ยังติดต่อกันอยู่ ผมคิดว่าขอบพระคุณทุกท่านที่เข้าร่วมฟังในหัวข้อนี้

ผมคิดว่าสำหรับอาจารย์ภิญญพันธุ์ ซึ่งอาจารย์เสนอความคิดว่าสิ่งที่เรียกว่าประเทศไทย รูปร่างหน้าตาเนื้อหาของมันเข้มข้นในทศวรรษ 2500-2509 คำถามซึ่งอาจจะอยากฝากไปถึงอาจารย์ก็คือว่า หลังจาก 2509 แล้ว ในขณะที่เมืองขยายตัวมากขึ้น network หนาแน่นมากขึ้น ระบบการสื่อสารเข้มข้นมากขึ้น อาจารย์คิดว่าสิ่งที่เป็นพื้นที่ของประเทศไทยที่อาจารย์นำเสนอมันเปลี่ยนแปลงไหม แล้วก็อาจารย์ดูเหมือนว่าอาจารย์จะบอกว่า 14 ตุลาคม 2516 ทำให้สิ่งที่เรียกว่าพื้นที่ประเทศไทย มีนัยยะ

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมากๆ

กรณีที่สองของ อาจารย์วิศวมาศ ในตลอดพรมแดนไทยกับลาว ซึ่งอาจารย์ศึกษากรณีร่มเกล้าแล้ว จุดอื่นๆ จะเป็นจุด sensitive ไหม อะไรที่เป็นพื้นฐานที่ทำให้กรณีของไทย-ลาว เราสามารถนั่งโต๊ะเจรจากันได้ ถึงแม้ว่าจะลงไปถึงขั้นรบอย่างรุนแรงแล้ว อาจารย์พูดไว้ในบทความของอาจารย์ว่า การแสวงหาช่องทางในการยุติ คือ 1. หยุดรบ 2. ถอนทหารออกทั้งสองฟาก และ 3. หลังจากนั้นไปสู่โต๊ะเจรจา

กรณีของ อาจารย์กวีพล ได้รับ feedback มากมายเลย และผมคิดว่ายังคงมีอีก ซึ่งไม่รู้เหมือนกันว่าอะไรอยู่ใต้ทะเล รู้สึกหลายคนข้องใจมาก และจะลากเส้นกันอย่างไร

กรณีของคุณเปรม ผมคิดว่านอกจากพนมมาลัยแล้ว ช่องอื่นๆ อาจารย์ลองช่วยดูหน่อยว่า การติดต่อของชาวบ้าน ความรู้สึกของชาวบ้านทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างไร ถึงแม้ว่าในรายการหัวข้อรัฐชาติ-พรมแดนในห้องใหญ่เมื่อตอนก่อนพักเที่ยง คุณสุภลักษณ์ กาญจนขุนดี จะพูดว่าความรู้สึกของชาวบ้านฝั่งกัมพูชามีความรู้สึกค่อนข้างรุนแรงมากต่อสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น

ผมขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เอ่ยนามมา ที่กรุณานำความรู้ของท่านมาเผยแพร่ และขอบพระคุณทุกท่านที่เข้ามาร่วมฟังและร่วมแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะท่านผู้อาวุโส ขอบพระคุณครับ

ภิญญพันธุ์ :

มีเหตุผลหนึ่งว่า ปี 2500-2509 ผมลองใช้หมุดหมาย ทดลองเสนอดูก็คือว่า ปีที่มีการจัดเอเชียนเกมส์ ที่ทำให้ความเป็นไทยและความรู้สึกชัดเจนขึ้นในระดับตัวตนในประเทศและระดับต่างประเทศ และอีกอย่างหนึ่งถ้าไกลกว่านี้มันจะเป็นเงื่อนไขไปสู่ 14 ตุลา 2516 มากขึ้น ซึ่งผมคิดว่าต้องทำวิจัยเพื่อเขียนวิทยานิพนธ์อีกเล่มหนึ่งครับ

ทรงยศ :

ขอบพระคุณครับ